

Gesztelyi Tamás

Gemmák és gyűrűk Brigetióból

Gemstones and Finger Rings from Brigetio

A tatai Kuny Domokos Múzeum gyűjteményei 6.

Collections of the Kuny Domokos Museum of Tata 6.

Gesztelyi Tamás

Gemmák és gyűrűk Brigetióból

*Gemstones and Finger Rings
from Brigetio*

*A tatai Kuny Domokos Múzeum gyűjteményei 6.
Collections of the Kuny Domokos Museum of Tata 6.*

Sorozatszerkesztő/Editor of the Series
Dr. Fülöp Éva

Katalógusszöveg/Text of the Catalogue
Gesztelyi Tamás

Szerkesztő/Editor
Kisné Cseh Julianna

Fordította/Translated by
Bokorné Molnár Erika

A fordítást ellenőrizte/Controlled by
Tristán Arnison és Martin Henig professzor

Fotó/Photo
Tahin Gyula
Kovács Attila (20, 22, 45, 62, 68, 74, 77, 80, 85-88, 90-91, 94-106, 108-120)

Katalógusterv/Plane of the Catalogue
Ölveczky Gábor

ISBN 963 7110 35 6
ISSN 1219 6207

Nyomda/Printed
ALFADAT Press Kft

Felelős vezető/Director
Lévai Ferenc

Tata 2001

A tanulmány elkészítését és közzétételét a T 025192. sz. OTKA támogatás tette lehetővé
This study was prepared and published by the
support of the Hungarian Scientific Research Fund, ID No. T 025192.

A címlapon: Kat. 67.

I. Bevezetés

Brigetio

A Pannonia északi limesén, a Vág Duna-torkolatával átellenben fekvő Brigetio már a Kr. u. 1. század közepe körül katonai állomáshellyé vált.¹ Az 1-2. század fordulója körül a Carnuntum és Aquincum közti határszakasz megerősítésére legióstábornok hoztak itt létre, ahol a Legio I Adiutrix állomásozott. A tábor a quad-markomann háborúk fontos bázisa volt. A háborút követően az emberveszteséget túlnyomórészt a Keletről (Kis-Ázsia, Syria) bevándorolt lakosság pótolta. Ez nagymértékben elősegítette a tábor körüli (*canabae*) és az attól nyugatra fekvő polgári település kialakulását és fejlődését. Ez utóbbi a 3. sz. elején megkapta a *municipium*, majd a század közepe körül a *colonia* rangot.² Ugyancsak a század elején, 214-ben határmódosítás következtében a város Pannonia Superiorból Pannonia Inferiorba került át. A város virágzó gazdasági életéről tanúskodnak azok a hatalmas éremgyűjtemények, melyek az itteni leletekből jöttek létre.³ A fizetőképes kereslet vonzotta a kézműveseket és a kereskedőket. Az árubőségnek köszönhető a kerámia-, az üveg-, a csont-, a bronz- és a gemmaleletek más pannoniái városokat túlszárnyaló mennyisége.⁴ A 3. század közepétől megerősödő barbár támadások következtében az addig virágzó városi élet hanyatlásnak indult. 375-ben itt tárgyalt a quad követtséggel a békefeltételekről I. Valentinianus, és eközben érte a halál. Ekkor már a polgári lakosság elhagyta a veszélyessé vált települést, a helyben maradók a római uralom végéig a tábor területére húzódtak vissza.⁵

Bár Brigetio módszeres feltárására mind ez ideig nem került sor, mégis Pannonia leggazdagabb lelőhelyei közé

I. Introduction

Brigetio

Brigetio was situated on the northern boundary of Pannonia, near the confluence of the rivers Vág and Danube. It became a military garrison in the middle of the 1st century A.D.¹ At the turn of the 2nd century, a legionary camp was founded here in order to strengthen the boundary between Carnuntum and Aquincum. The Legio I Adiutrix was stationed at this camp which was an important base in the Quadi-Marcomannic wars. After the wars, the loss of life among the local population was made up by immigrants, mostly from the East (Asia Minor and Syria). This greatly contributed to the formation and development of two civilian settlements; one of which was around the garrison (*canabae*) and the other to the west. This latter settlement was given the status of a *municipium* at the beginning of the 3rd century, and in the middle of the same century, that of a *colonia*.² In 214, the town was incorporated into Pannonia Inferior, instead of Pannonia Superior, as a result of a shift in borders. The large number of coins discovered here supplies evidence for the town's booming economy.³ Craftsmen and tradesmen were attracted by the demand for their wares. Due to the presence of such men, the finds of pottery, glass, bone, bronze and gems far exceed the quantities from other Roman towns in Pannonia.⁴ Barbarian attacks in the area increased from the middle of 3rd century onwards and, as a consequence, the once lively town life sunk into decay. In 375, Valentinian I held negotiations with the Quadi delegates here and, while there, met his death. By that time the town was largely abandoned, having become too dan-

tartozik. Az innen származó leletek bőségre és világszerte való széthurcolására már a 18. századból van adatunk: “*Sed quot et quanta Romanae antiquitatis Monumenta vilissimus hodie Pagus iste (sc. Szőny) curiosus vetustatis scrutatoribus iam suppeditaverit, non facile enumeraveris: mittamus nummos omnis moduli aeneos, argenteos, aureos inibi repertos, quorum infinitus propemodum per universum orbem circumducitur numerus, nos aliquas dumtaxat gentis huius dominatricis reliquias in ea vicinia repertas, et in Museum Kazzayanum huius illatas... Sed quis singulas Romanae vetustatis delicias Szönyenses enumeraverit? Non existimem ullum in universa Pannonia inveniri locum, qui plura aut numismata, aut alia vetustatis Romanae Cimelia recentiori aevo suppeditaverit.*” “De hogy mennyi és mekkora értékű emléket szolgáltatott az ókorról a buzgó történetkutatóknak ez a mai nyomorúságos falu (ti. Szőny), azt nem egykönnyen számlálhatja el az ember. Mellőzve az ott talált minden méretű bronz-, ezüst- és aranypénzeket, amelyekből szinte határtalan mennyiség forog az egész világban, csak azt a néhány fönnmaradt hagyatékát fogom ismertetni ennek az uralkodó népnek..., amelyet azon a környéken találtak s az idevalósi Kazzay-múzeumba hoztak... De ki sorolhatná föl egyenként a római ókor gyönyörű szőnyi tárgyait? Nem hinném, hogy akadna még egy hely az egész Pannoniában, amely az újkorban több pénzt vagy más kincset szolgáltatott volna a római ókorról.”⁶

A 19. sz. nyolcvanas éveitől kezdve, amikor a Budapest-Bécs vasútvonal, majd országút megépítésére sor került, az európai műkereskedelemben még nagyobb hírnévre tettek szert a brigetiói leletek.⁷ A nagy kereslet hatására ügyes kezű helybeliek csontfaragványokat kezdtek készíteni, és eredeti rómaiként bocsátották áruba. Ezek ládákra való

gerous. Those who stayed on withdrew to the territory of the camp.⁵

Although systematic excavation of Brigetio have not taken place, it is counted among the richest sites in Pannonia. We have an 18th century passage which refers to the number of finds and their spread: “*Sed quot et quanta Romanae antiquitatis Monumenta vilissimus hodie Pagus iste (sc. Szőny) curiosus vetustatis scrutatoribus iam suppeditaverit, non facile enumeraveris: mittamus nummos omnis moduli aeneos, argenteos, aureos inibi repertos, quorum infinitus propemodum per universum orbem circumducitur numerus, nos aliquas dumtaxat gentis huius dominatricis reliquias in ea vicinia repertas, et in Museum Kazzayanum huius illatas... Sed quis singulas Romanae vetustatis delicias Szönyenses enumeraverit? Non existimem ullum in universa Pannonia inveniri locum, qui plura aut numismata, aut alia vetustatis Romanae Cimelia recentiori aevo suppeditaverit.*” “How could the quantity and quality of Roman artefacts, which this poor, present-day village (viz. Szőny) has rewarded zealous historians with, be properly estimated? Ignoring the variety of bronze, silver, gold coins found there, I shall describe only some of the reminders of this imperial people which have been found in that area, and are now in the Kazzay Museum...But who could list, one by one, the amazing Roman artefacts found in Szőny? I do not believe that there is anywhere else in the whole of Pannonia which has yielded more Roman coin or other treasure to our modern age.”⁶

Since the 1880's, when the railway and road between Budapest and Vienna were built, the finds from Brigetio have gained even wider recognition.⁷ As the demand for local antiquities grew, the enterprising local inhabitants made bone carvings and offered them for sale

mennyiségben kerültek Nyugat-Európa nagy múzeumaiba és a régiségkereskedőkhöz, így pl. a lisszaboni múzeumba is.⁸

Kállay Ödönről mint a legnagyobb brigetioi gyűjtemény létrehozójáról érdemes néhány szót szólnunk. (Életrétét húga, Kállay Mária saját kezével jegyezte le három és fél oldalon 1990-ben, Komáromban, adataimat ebből merítem.) 1879-ben született Újszónyban (a későbbi Komárom), ahol apja tanító volt. A település alatt és körülötte elterülő egykori római város, Brigetio maradványaival már gyermekkorában megismerkedett. Tanulmányai és katonai szolgálata befejeztével Ó-Szöny aljegyzője, majd jegyzője lett. Ettől kezdve minden szabadidejét és pénzét ásatásokra és a leletek begyűjtésére fordította egészen a II. világháború kitöréséig. Közben anyagi okokból éremgyűjteményét eladta a veszprémi múzeumnak. Hatalmasra nőtt gyűjteményéből a Duna jobb partján fekvő Komáromban városi múzeumot kívántak alapítani, hogy ezzel a trianoni béke során az országtól elszakított bal parti Komárom múzeumát pótolják. Gyűjteményét ezért a városházára szállították, ahol a világháború során több értékes darab eltűnt belőle. A háborút követően nem került sor a múzeum megalapítására, és a gyűjtemény magánkézben tartása sem volt lehetséges, ezért tulajdonosa eladta az államnak. A gyűjtemény 1957-ben nyert elhelyezést a tatai Kuny Domokos Múzeumban. Kállay Ödön 1960-ban halt meg.

as Roman. Many found their way, via antique dealers, to the great museums of Western Europe such as that in Lisbon.⁸

It is worth mentioning a few words about Ödön Kállay, the founder of the largest collection from Brigetio. (His life story was written down, on three and a half sides of paper, by his younger sister, Mária Kállay, in 1990. My information comes from this document.) He was born in 1879 in New Szöny (later Komárom) where his father was a school master. While a child, he became familiar with the remains of Roman Brigetio which lay under his village. After completing his studies and his military service, he became the deputy clerk in Old Szöny, and later, the notary. Until the outbreak of the Second World War, he spent all his free time, and money, on excavating and collecting Roman artefacts. Then, for financial reasons, he was forced to sell his collection of coins to the museum in Veszprém. Komárom had been divided in two along the line of the Danube, as a result of the Treaty of Trianon, and the right bank was without a museum. It was proposed that a museum be founded here based on Kállay's collection of antiquities. His collection was then stored in the guildhall, but, during the course of the war, a number of the valuable pieces disappeared. After the war, there were not the funds to found a museum. It was also impossible to keep the collection in private hands, so its owner sold it to the state. In 1957, the collection was finally placed in the Kuny Domokos Museum in Tata. Ödön Kállay died in 1960.

Minden jel arra mutat, hogy Carnuntum után Brigetio Pannonia legjelentősebb gemmalelőhelye.⁹ A Weszpréminél említett Kazzay-múzeum a legkorábbi gyűjtemény, amelyről tudjuk, hogy Brigetióból származó gemmák is voltak benne, közülük tételiesen 10 van felsorolva.¹⁰ A komáromi születésű Kazzay Sámuelnek érthetően a legtöbb római régisége Brigetióból származott. A gemmák esetében is megállapítható azonban, hogy sok olyan darab került közéjük, melyek nem voltak antik eredetűek. Arról persze nincs adatunk, hogy gemmák hamisítása is folyt volna Szőnyben, méghozzá a 18. században. Az 1796-ban a Debreceni Református Kollégium birtokába került Kazzay-féle gemmagyűjtemény a legteljesebb, 1863-as leltári leírása szerint 165 db-ból állt.

Más korai gemmagyűjtemények leírásaiban is feltűnik Brigetio mint lelőhely.¹¹ Kazzayé után a legnagyobb, brigetiói eredetűnek mondott gemmagyűjtemény Déri Frigyesé volt, mely a 19. sz. végén, és a 20. sz. elején jött létre a bécsi műkereskedelemből való vásárlások során (108 db).¹² Ezek közt is találhatók nyilvánvalóan nem antik darabok. A Kazzay- és Déri-gyűjtemények bevonása a brigetiói gemmák tanulmányozásába ellenőrizhetetlen eredetük miatt csak a legnagyobb óvatossággal lehetséges.

A Magyar Nemzeti Múzeum ún. Fundgemmen-ekből való gyarapodásának legjelentősebb forrása ugyancsak Szőny vagy Ó-Szőny volt. 1879-től kezdve - hála elsősorban Marossy János gyógyszerész ajándékozásainak¹³ - folyamatosan érkeztek innen leletek kisebb-nagyobb csoportokban a következő személyektől: Voetter O.,¹⁴ Radok J.,¹⁵ Sándor M.,¹⁶ Weiß M.,¹⁷ Vödrös

We have good reason to believe that, besides Carnuntum, Brigetio is the most significant site for gems in Pannonia.⁹ The Kazzay-Museum, mentioned by Weszprémi, is the oldest collection, which we know that had gems from Brigetio, 10 of them are described by Weszprémi.¹⁰ It is also true that most of the Roman artefacts collected by Samuel Kazzay, who was born in Komárom, come from there. However, among the gems, a number are clearly not of antique origin. We do not though have any evidence for the manufacture of imitation gems in Szőny during the 18th century. The Kazzay gem collection, from 1796 in the possession of the Reformat College in Debrecen, appears the most complete according to an 1863 inventory description. It includes 165 pieces.

Brigetio appears in other descriptions of early gem collections as a find site.¹¹ Apart from the Kazzay collection, the largest gem collection said to be of Brigetian origin, belonged to Frigyes Déri. It was formed through purchases from the art trade in Vienna at the end of the 19th and beginning of the 20th centuries (108 pieces).¹² There are also pieces of obviously non-antique origin among them. The Kazzay and Déri collections could only be used with the greatest possible care in a study of gems from Brigetio; ultimately they are of unverifiable origin.

The most significant source for the so called 'Fundgemmen', belonging to the Hungarian National Museum, was also Szőny or Old Szőny (Roman Brigetio). From 1879 – starting with the donations of a chemist, János Marossy¹³ – finds arrived continuously from that area, in both smaller and larger quantities. They were donated by the follow-

S.,¹⁸ Cseley J.,¹⁹ Boda F.,²⁰ Petrovics J.,²¹ Kállay Ö.,²² valamint a KUK Genie Direction.²³ Ez azt eredményezte, hogy az 1879-1890 közötti időszakban a gemmagyűjtemény gyarapodásának kb. 80 %-a innen származott (összesen 42 db). Ezek lelőhelyeinek hitelességében általában nincs okunk kételkedni, mégis akad közöttük egy-egy nyilvánvalóan nem antik darab.²⁴ Ezeket leszámítva a többi bevonását feltétlenül indokoltnak tartjuk a brigetiói gemmaleletek értékelésébe. Az 1914-ben megnyitott komáromi (ma Komarno) Jókai Múzeumba tudomásunk szerint csak néhány gemma került.

Annyi bizonyos, hogy a legtöbb hitelesen brigetióinak tekinthető gemma jelenleg a tatai Kuny Domokos Múzeum egykori Kállay-gyűjteményében található. Az eredetileg 68 vésett kőből jelenleg 60 található fel, közülük 3 nem antik. Vizsgálatunkba azonban bevtuk a hiányzó darabok értékelhető adatait is, mint pl. a kő anyaga, az ábrázolás témája. Néhány közülük a gyűjtő ásatásai során került elő, többségében azonban szórványleletek, ill. adományok, melyeknél a közelebbi lelőhely sem állapítható meg.

A Kállay-gyűjtemény gemmáinak kb. harmadánál ismerjük a közelebbi lelőhelyet. Ezek többsége a katonai várostól nyugatra lévő polgárvárosra vagy az azt körülvevő temetőkre esik, melyek közül keletre az I., nyugatra a II-III. polgárvárosi temető terület el (ld. térkép). A Béla-pusztáról származó darabok valószínűleg a canabae déli temetőjének sírmellékletei lehettek, vagy szórványleletek. A Nemzeti Múzeum egy-egy darabja származik a canabaetól délre eső Caecilia temetőből — a névadó Caecilia Bathana szarkofágjából —,²⁵ a keletre elterülő Gerhát temetőből²⁶ és a nyugatra lévő Járóka temetőből.²⁷ Az 1992-ben a Szőny-Vásártér területén el-

ing persons: O. Voetter,¹⁴ J. Radok,¹⁵ M. Sándor,¹⁶ M. Weiß,¹⁷ S. Vödrös,¹⁸ J. Cseley,¹⁹ F. Boda,²⁰ J. Petrovics,²¹ Ö. Kállay²² and also the KUK Genie Direction.²³ Around 80% of the gems donated between 1879-1890, originated in Brigetio (all in all, 42 pieces). Although one or two pieces are not antique, there is no real reason to doubt the genuiness of the gems' origin.²⁴ Apart from those mentioned, it is perfectly reasonable to use these stones in a study of gems from Brigetio. To the best of my knowledge, only a few gems from Brigetio are in the Jókai Museum which opened in 1914 in Komárom (today Komarno).

It remains certain that the majority of gems from Brigetio which can be considered as genuine, are to be found in the Kállay collection, which now belongs to the Kuny Domokos Museum in Tata. Of the original 73 engraved gemstones, 65 remain (three of which are not antique). However, records of the missing pieces may be studied which reveal their material and the images depicted. Some of the gems were discovered during the collector's own excavations, but, for the most part, the collection consists of sporadic finds or donations whose exact origins are unknown.

The original sites are known for approximately a third of the gems in the Kállay collection. These sites are mainly situated in the civilian settlement to the west from the military camp (Polgárváros or Civilváros, see map) or in the three cemeteries around the town. Cemetery I was located to the east, and cemeteries II-III to the west. The pieces which come from Béla-pusztá might have been grave-goods from the cemetery to the south of the canabae or sporadic finds. Each piece in the Hungarian National Museum is

kezdődött ásatásokból eddig 3 gemma és egy üres foglalatú gyűrű került elő a polgárváros központjához közel eső lakóház feltárása közben.²⁸ A tábor területéről származó gemmaleletről nincs tudomásunk. A balparti ellenerődből (Celamantia) két gemmáról tudunk, melyek közül egy a Nemzeti Múzeumban,²⁹ egy pedig a Nyitrai Régészeti Intézetben³⁰ található. Ezen adatok alapján arra következtethetünk, hogy a köves gyűrűk viselete a polgári lakosság életében fontosabb szerepet töltött be, mint a katonákéban. Néhány értékelhető sírlelet esetében az is megállapítható, vagy legalábbis valószínűsíthető, hogy a gyűrűk, gemmák tulajdonosai nők voltak.³¹

A brigetiói gemmák között sem korai, a császárkort megelőző, sem késői, a 4-5. századból származó darabok nem fordulnak elő. Néhány koracsászárkori gemmától eltekintve³² valamennyi a császárkori „*koiné*” körébe sorolható. Ez a Kr. u. 1-3. század között nagy mennyiségben előállított, igénytelen kivitelű, sztereotip motívumokat alkalmazó gemmákat jelenti, melyeknek az alakokat megformáló véseteiben felismerhetők a különbségek, de egyelőre ezek alapján sem pontosabb datálást, sem területhez köthető műhelyt nem tudunk megállapítani. Többségükben mégis a 2-3. század fordulója körüli évtizedekre tehető, amit az ismert leletösszefüggésekből, a gyűrűformákból és a nicolópaszták gyakoriságából állapíthatunk meg. Az említett időszak mindenesetre összhangban van a római település kialakulásának, majd virágzásának idejével.

from this cemetery (named the Caecilia cemetery after the sarcophagus of Caecilia Bathana),²⁵ as well as from the Gerhát cemetery²⁶ to the east and the Járóka cemetery²⁷ to the west. In the course of excavations in the area of Szőny-Vásártér (the market) in 1992, three gems and a ring with empty setting were discovered in a house near the city centre.²⁸ As yet no gems have been found in the area of the camp at Brigetio. Two gems are though known from the encampment on the left bank of Danube (Celamantia). One can be found in the Hungarian National Museum,²⁹ and the other in the Archeological Institute in Nitra.³⁰ The conclusion could be drawn that gems played a more important role in civilian than military life. It also appears probable with some of the grave-finds, that some owners of the rings and gems were women.³¹

Among the engraved gems from Brigetio, there are no pieces from the pre-imperial period, or from the 4th-5th centuries A.D. Apart from a few early imperial gems,³² all the gems could be included in the imperial „*koiné*”. This term refers to the gems produced in vast quantities between the 1st and the 3rd centuries A.D., that were plain in technique and used stereotypical motifs. Differences can be identified in figural technique, but we cannot identify very precise datings or particular territorial workshops. The majority can be dated to the late Antonine and Severan periods. This dating is based on the known connections of the finds, the shapes of the rings and the frequency of nicolo paste. This period, it should be noted, coincides with the expansion of the Roman settlement.

A többségében tucatárúnak tekinthető brigitói gemmák közül kétségtelenül a sast itató Ganymédést meglevenítő kameo emelkedik ki leginkább mind méretével, mind kidolgozásának színvonalával (Nr. 67). Valószínűleg egész Pannonia legszebb vésett ékkövét láthatjuk benne, melynek értékét eredeti, pelta motívummal övezett aranykerete is növeli. Leletkörülményeiről semmi közelebbit nem tudunk. Előállítását helyét Rómában, valószínűleg az udvari műhelyben kell keresnünk. Kompozíciója egyedi: a sast itató Ganymédés-ábrázolásokon az ifjú mindkét kezét előrenyújtja, hogy a serleget tartsa, vagy hogy másik kezével a sast gyengéden megérintse. Feje rendszerint fedetlen, felső teste pedig mezítelen.³³ Itt egyik kezével hátranyúlva sziklára támaszkodik, fejét és felső testét pedig lepel borítja. A sziklára támaszkodás motívuma feltehetően a Venus és a sas jelenetéből származik, melynek ábrázolását kora augustusi gemmákról ismerjük.³⁴ A kameo stílusa klasszicizáló: az egymással szembehehelyezett két alak háromnegyed nézettel a néző felé fordul, így "kiterített" és kiegyensúlyozott kompozíció jön létre. Az alakok aránya, plaszticitása, a részletek kidolgozása nem hagy kívánni valót maga után. Ez a stílus az Augustus-korban alakult ki Rómában, de Hadrianus korára is jellemző volt. A jelenetben nem pusztán egy mitológiai történet felidézését kell látnunk, hanem elsősorban annak római jelentését. Ganymédés a trójai királyi család tagjaként a gens Iulia, de tágabb értelemben a trójai eredetű római nép ősei közé tartozott, aki Zeus-Iuppiter (=sas) választottjaként az Olymposra kerülhetett, tehát a császári apotheosis egyik mitikus előképét jelentette.

Doubtless most of the gems from Brigetio could be considered cheap goods. A cameo depicting Ganymede holding up a goblet to an eagle is an exception, due to its size and quality (No. 67). This is probably the most beautiful gem from Pannonia. The gold frame with its pelta-motif reflects its quality. We have no information on the circumstances of its discovery, but we must look to Rome for its manufacture, most likely the court workshop itself. The composition is unique. In other depictions of the subject, the youth is stretching out both his hands, either both holding the cup, or with one touching the eagle gently. It is also customary that his head is uncovered and his body naked.³³ On this gem he leans against a rock, holding one hand behind him. His whole body, including the head, is covered with a veil. The idea of showing him against a rock might be derived from scenes of Venus and the eagle; an image first used on gems in the early Augustan period.³⁴ The cameo is classicizing in style: the two opposing figures are turning towards the spectator in three quarter view. In this way a varied and balanced composition has been produced. The dimensions and plasticity of the figures, together with the use of detail, leave little to be desired. This style was developed in the Augustan period, but is also characteristic of the Hadrianic period. The scene must not simply be interpreted as a mythological reference but as an allegorical reference to the imperial court. Ganymede as a member of the royal family in Troy belonged to the gens Iulia: the ancestors of the Roman people through Aeneas. He was raised to the Olympus through the favour of Zeus/Jupiter, and thus he could be

A Kállay-gyűjtemény és a Nemzeti Múzeum brigetioi eredetű gemmáin a leggyakoribb témák a következők: Minerva (10), Iuppiter (7), Mercurius (7), Ceres (7), Bonus Eventus (7), Mars (6), Fortuna (6), Hercules és hérósz fegyverekkel (5), oroszlán (5), Amor (5), Victoria (4), sas (3), szatír (3). Ha az ábrázolásokat gondolatkörök³⁵ szerint csoportosítjuk, akkor azt állapíthatjuk meg, hogy a hadviseléshez kötődő témák a leggyakoribbak: Minerva, Iuppiter, Mars, oroszlán, sas, hérósz (összesen 36 db). Ezt követik a bőséget, jólétet kifejező témák: Mercurius, Ceres, Fortuna, Bonus Eventus (27 db), majd pedig a gondtalan életet idéző szatír-ábrázolások. Természetesen Iuppiter, Fortuna vagy az oroszlán ábrázolása több jelentésű is lehet az egyén szándékától, vagy az adott terület sajátosságától függően.

Brigetio helyzetét fekvése és funkciója alapvetően meghatározta. A Dunai-limes ellenséges támadástól állandóan veszélyeztetett részén helyezkedett el, ezért is vált katonai központtá. Ugyanakkor a Severus-korban a helyi kereslet és a közvetítő kereskedelem hatására virágzó kereskedelmi és kézműves központtá is vált. A hadviseléshez köthető ábrázolásokat korántsem kell úgy tekintenünk, hogy azokat feltétlenül katonák viselték. A hadistenek védelmére minden limes-menti lakosnak szüksége volt. Ugyanakkor a katonák legalább annyira vágyhattak a békés, gondtalan életre, miként a civilek. A kizárólag katonák lakta Celamantiából előkerült két gemma egyike ifjú szatírt, a másika pedig egymás mellé helyezett szatír- és Pán-maszkot ábrázol.³⁶

Az egyes istenalakok brigetioi jelenéséhez közelebb kerülhetünk, ha az itt fennmaradt feliratokkal és egyéb leletekkel összevetjük őket. A Minerva-ábrázolások nagy száma a gemmákon (Nr. 6-13, 77, App. 2) összefügghet azzal,

understood as the mythological prototype of the imperial apotheosis.

The most frequent images in the Kállay collection, and among the gems from Brigetio in the National Museum, are: Minerva (10), Jupiter (7), Mercury (7), Ceres (7), Bonus Eventus (7), Mars (6), Fortuna (6), Hercules and heroes (5), the lion (5), Amor (5), Victory (4), the eagle (3), satyrs (3). If we group the images according to spheres of thought,³⁵ the most common theme is warfare: Minerva, Jupiter, Mars, the lion, the eagle, the hero (36 pieces). The next most popular theme is abundance and prosperity: Mercury, Ceres, Fortuna, Bonus Eventus (27 pieces), then the depictions of satyrs reflecting the care-free life. Images of Jupiter, Fortuna or the lion could, of course, have more than one meaning depending on the individual or on the peculiarity of place.

The geographical position of Brigetio was important. It was located on a part of the Danubian Limes that had always been subject to hostile attacks, thus it had become a military centre. It had also become a thriving entrepôt due to local demand and cross-border trade in the Severan period. Glyptic images referring to warfare do not have to be seen as the preserve of soldiers: every citizen who lived near the borders needed the defence of war-gods. Likewise soldiers, as much as civilians, might have longed for a peaceful and prosperous life. From Celamantia, for example, which was inhabited only by soldiers, two gems have turned up. One of them depicts a young satyr, and the other, the juxtaposed masks of a satyr and Pan.³⁶

We can better grasp the local understanding of certain deities by comparing their images on gems with inscriptions and other finds from this area. The large

hogy az istennő valóban fontos szerepet játszott a város vallási életében. Nemcsak bronzból és terrakottából készült szobrocskái maradtak fenn,³⁷ hanem a kisszámú nagyplasztikai alkotások közül is kettő őt ábrázolja, melyek feltehetően kultusz szobrok voltak.³⁸ Állítanak neki oltárt úgy is, mint a capitoliumi triász tagjának, de önállóan is, mégpedig veteránok, egy centurio és a *schola tubicinum*.³⁹ Mercurius (Nr. 13, 24-27, NM Nr. 97, 99) gemmaábrázolásai más területeken is a legkedveltebbek közé tartoztak.⁴⁰ Brigetióban a kisbronzok mellett több reliefen is látható aedicula keretbe helyezve.⁴¹ A neki dedikált oltárok állítói polgári személyek.⁴² Figyelemre méltó, hogy egy alkalommal Fortunával és Silvanusszal együtt kap oltárt, tehát itt a kereskedői szerencsére gondolhatunk. Ezt fejezheti ki az a gemma is, melyen Mercurius Fortuna felé nyújt koszorút (Nr. 27). Más esetben viszont Bona Fortunának egy decurio, Fortuna fortissima-nak, ill. *conservatrix*-nek a Legio I. Adiutrix egy-egy katonája dedikál oltárt,⁴³ tehát kifejezetten a katonai szerencséről van szó, miként abban az esetben is, midőn Victoria nyújt koszorút Fortuna felé (NM Nr. 137). Valószínű, hogy Mercurius szerencsehozó jelentése nemcsak az üzleti életre vonatkozhatott, hanem a katonaira is. Így értelmezhetjük azt az egyedinek tekinthető gemmaábrázolást, melyen Mercurius Minervát koszorúzza meg (Nr. 13). Más gemmaábrázoláson Minervát vagy Victoria, vagy Mars koszorúzza.

Iuppiter (Nr. 1-5, App. 1, NM Nr. 68) érthető módon mind az ábrázolások, mind a feliratok tekintetében a legkedveltebb istenek közé tartozott. A brigetioi feliratok tanúsága szerint állítók többségében különféle rendfokozatú katonák voltak, kisebb részben pedig polgári személyek.⁴⁴ Létezett a város-

number of images of Minerva (Nos 6-13, App. 2) on gems could be explained by the important role of the goddess in the religious life of the town: not only have many bronze and terracotta figurines survived³⁷ but two sculptures also depict her, which might have been cult statues.³⁸ Altars were erected to her as a member of the Capitoline triad but other altars were erected to her alone, for example by veteran soldiers, a centurion or by the *schola tubicinum*.³⁹ Depictions of Mercury (Nos 13, 24-27, NM No. 97-99) were also very popular;⁴⁰ besides bronze figurines, Mercury can also be seen on reliefs that feature aedicula-shaped frames.⁴¹ The altars dedicated to him were erected by civilians.⁴² It is worth remarking on the fact that Mercury is invoked together with Fortuna and Silvanus on one of these altars. In this case we could think of the merchants' fortune. This idea is depicted on the gem where Mercury is giving Fortuna a wreath (No. 27). In other instances, an altar was dedicated to Bona Fortuna by a decurion and to Fortuna fortissima and *conservatrix* by soldiers from the Legio I. Adiutrix.⁴³ An image might refer specifically to the fortune of soldiers, such as on a gem Victoria about to crown Fortuna with a wreath (NM No. 137). The auspicious aspect of Mercury also might have applied not only to business life but to military life. This could be the explanation for a gem showing Mercury crowning Minerva with a wreath (No. 13), possibly a unique image. On other gems Minerva is being crowned with a wreath by Victory or Mars.

Jupiter (Nos 1-5, App. 1, NM No. 68) was, for obvious reasons, the favourite god both in respect of depictions and inscriptions. In Brigetio these were erected by soldiers of various ranks for the most part, but also by civi-

ban egy *collegium Iovium* is, mely Iuppiternek és Iunónak állított oltárt a 3. század elején.⁴⁵ A *collegium* többségében civil tagjai között feltűnően sok a görög nevű, ami megerősíti azt a feltételezést, hogy az istenpár nem a capitoliumi triászt takarja.⁴⁶ Ha keleti eredetű istenpárról van szó, akkor leginkább Serapisra és Isisre gondolhatunk. A feliratokon semmi nyoma brigetioi jelenlétüknek, a kisplasztikában viszont igen: Iuppiter-Serapis plasztikusan kiemelkedő mellképe fején *modiusszal* (kalathos) két bronzgyűrűn (Nr. 78-79), Isis mellképe egyiptomi koronájával két kisbronzon jelenik meg.⁴⁷ A Déri-gyűjteményben két gemmán láthatunk Serapis-ábrázolást,⁴⁸ az egyikén Isis mellképével együtt. A Kazzay-gyűjtemény egyik gemmáján Serapis fején a *modius* mellett a sugárkoszorú és a koszarv is megjelenik.⁴⁹ Az előbbi a Nap, az utóbbi Zeus-Ammon jelvénye, az így elképzelt istenség az eget és földet egyaránt uraló Héliosserapis. Ő is pantokratorrá vált, miként Iuppiter *omnipotens*-szé. Serapis kultuszának központja Alexandria volt, jelentősége pedig különösen a Severusok idején erősödött fel. Septimius Severust gyakran ábrázolták Serapisra jellemző hajtincsekkel és szakállformával,⁵⁰ egy *aureuson* pedig feleségével, Iulia Domnával Isis és Serapisként jelenik meg kettős portrójuk.⁵¹ Egy további Kazzaytól való gemmán egy isten-pár méltóságteljes mellképe kapcsolódik egymáshoz (*capita iugata*)⁵² úgy, miként a Déri-gyűjtemény gemmáján Serapisé és Isisé, de attribútumok nélkül, tehát kinek-kinek tetszésére bízva az értelmezését.

Ha a brigetioi gemmák Ceres-ábrázolásainak (Nr. 14-17, App. 4-5, NM Nr. 127) szokásosnál nagyobb számára keresünk magyarázatot, úgy megint csak a császárkori szinkretizmus jelentheti a megoldást. A gabonabőséget is biztosító

lians.⁴⁴ There was a *collegium Iovium* in the town which erected an altar to Jupiter and Juno at the beginning of the 3rd century.⁴⁵ Among the predominantly civilian membership of the *collegium*, there are a number of Greek names. This supports the idea that the divine couple were not simply viewed in terms of the Capitoline Triad.⁴⁶ If viewed from an Eastern perspective, we might also think of Serapis and Isis. There is hardly any trace of the gods' presence on inscriptions in Brigetio, but there are two half-length portraits of Jupiter-Serapis, with a *modius* (kalathos) on his head, on bronze rings (Nos 78-79) and two statuettes of Isis with her Egyptian crown.⁴⁷ On two gems of the Déri collection we can see representation of Serapis,⁴⁸ on one of them together with half-length portrait of Isis. On one of the gems in the Kazzay collection, the radiate crown and ram-horns also feature in an image of Serapis.⁴⁹ The first is a symbol of the Sun, and the second, of Zeus-Ammon: the envisioned god must be Helioserapis dominating both the sky and the earth. He had become a pantocrator just as Jupiter was *omnipotens*. The centre of the Serapis cult was Alexandria and its significance had grown during the Severan period particularly. Septimus Severus was often depicted with tufts of hair and a unique shape of beard,⁵⁰ both of which were typical of Serapis, and, on an *aureus*, he appears with his wife, Iulia Domna, as Isis and Serapis.⁵¹ On another gem from Kazzay a half-length portrait of a divine couple linked together (*capita iugata*)⁵² and without attributes, leaves interpretation to the individual viewer.

If we want to find an explanation for the higher than usual number of depictions of Ceres (Nos 14-17, App. 4-5, NM No. 127) on the gems from

Isist Démétér-Ceresszel azonosították. Ennek a nyomát őrzi a Déri-gyűjtemény egy gemmája, melyen Démétér mellképe látható fején kalathosszal.⁵³ Másrészt viszont Isis a nemcsak bőséget adó, hanem a sorsot irányító Fortuna alakjában is jelen van, ami a brigetiói gemmákon a fejükre helyezett kalathosban jut kifejezésre (Nr. 27, 30-32). A Iuppiter, Ceres, Fortuna ábrázolások esetében tehát olyan fontos és általános érvényű hatalmi körrel rendelkező istenségekről lehet szó, akik mind a polgári, mind a katonai lét szempontjából alapvető jelentőséggel bírtak.

Nyilvánvalóan a katonai léthez kapcsolódhatnak a Mars-ábrázolások, melyeknek érdekes módon a brigetiói feliratok között nincs párhuzama, és a szobrászati emlékek is ritkák.⁵⁴ A gemmákon elsősorban a vállán tropaeumot tartó Mars Gradivus típus fordul elő (Nr. 18-20, NM Nr. 92), ami a már elért győzelem kifejezéseként értelmezhető, vagy az álló Mars Ultor lándzsával és pajzsával (Nr. 21-22.). Ugyanez a jelentése Victoriának (Nr. 23.), akit kétszer Minerva (Nr. 8-9), egyszer pedig a Iuppiter-ként ábrázolt imperator tart a kezében (NM Nr. 197), jelezve a segítségével elért győzelmet. Egy győri gyűjteménybe került nicolopasztán Victoria globuson lebegve jelenik meg, kezében a győzelmet hirdető koszorúval és palmaággal.⁵⁵ A remélt hadisiker kifejezője lehet az álló (NM Nr. 187) vagy a fegyvereiben gyönyörködő hērōsz, aki valószínűleg Achilleusszal azonosítható (Nr. 40).⁵⁶ Ezzel a típussal főleg a nyugati provinciák gemmaleletein találkozunk. A Kállay-gyűjteményen túl a Déri- és a Kazzay-gyűjteményben is található belőle egy-egy darab.⁵⁷ Az előbbi értelmet tulajdoníthatjuk az olyan ábrázolásnak is, melyen csak a fegyverek felsorakoztatása látható (Nr. 60). A biztosnak tekintett hadisikert fejezhette ki Sol ábrá-

Brigetio, a possible solution might be found in the syncretism of the imperial period. Isis, who also guaranteed an abundance of corn, had long been identified with Demeter-Ceres. A trace of this identification remains on one gem in the Déri collection, where a half-length portrait of Demeter can be seen with a modius on her head.⁵³ Isis was often conflated with Fortuna who guided personal destinies. This conflation is expressed by the modius on the head of Fortuna (Nos 27, 30-32). It might be said concerning Jupiter, Ceres and Fortuna, that they were gods endowed with such a universal validity, that they possessed a basic significance in both civilian and military life.

Obviously depictions of Mars might have had military connections. Mars is not mentioned in inscriptions from Brigetio and sculptural images are also very rare.⁵⁴ On gems, it is Mars Gradivus who principally appears holding a tropaeum on his shoulder (Nos 18-20, NM No. 92), which could be understood as referring to a victory achieved, or Mars Ultor who stands and holds a spear and shield (Nos 21-22). Victory possesses a similar significance (No. 23.): she is twice shown held by Minerva (Nos 8-9), and once by the emperor (NM No. 197) who is depicted as Jupiter, referring no doubt to a victory gained by his help. On a nicolo paste, from collection in Győr, Victory appears on a globe with a wreath and a palm branch in her hands, symbols in themselves of conquest.⁵⁵ A hero examining his armour (NM No. 187) could express the hope of military glory, and might be identified with Achilles (No. 40).⁵⁶ This type is found mainly on gems from the Western provinces. The image can be found not only in the Kállay collection, but on a gem in the Déri and the Kazzay collections as well.⁵⁷ The same mea-

zolása (Nr. 29, NM Nr. 143), amennyiben Sol invictust látták benne.⁵⁸ Egy, a legióstábor praetoriuma mellett lévő tiszti lakásból előkerült Diana-dombormű arra mutat, hogy a katonaság a vadászistennőt (Nr. 29) is magáénak érezte.⁵⁹ A Pannonia északkeleti területén különösen tisztelt Hercules (Nr. 37-38) mind a polgári lakosság, mind a katonaság körében népszerű volt.⁶⁰ Brigetioiban is állítottak neki oltárt, egy alkalommal Fortunával közösen.⁶¹

Az oroszlán kedvelt és sokjelentésű ábrázolás volt (Nr. 44-45, 80-81, NM Nr. 205), és további attribútumok híján nehéz eldönteni értelmezését. Legáltalánosabban a férfiaságot, az erőt és bátorságot testesítette meg. Hozzá hasonlították a legbátrabb harcosokat. A vele való megküzdés a legvitézebb tettek közé tartozott, ezért volt királyi kedvtelés az oroszlánvadászat. Egy ilyen tettere még Caracalla is igen büszke volt.⁶² Szobrát gyakran állították templomok, temetők bejáratához, ahol kapuőrző, démonelhárító szerepet töltött be. Ugyanakkor asztrális jelentése is volt, mivel része a zodiakusnak, és gyakran magával a nappal azonosították. Ennek következtében megjelent ábrázolása azokban a kultuszokban, melyekben a Nap fontos szerepet játszott, így a mithraizmusban, ahol a beavatás negyedik fokozatát is jelentette.⁶³ A nagy mennyiségben készített olcsó oroszlános nicolopaszták (Nr. 44-45) bizonyára a katonaság körében örvendtek a legnagyobb népszerűségnek. Caracalla uralkodása idején pénzerméken is megjelenik az ábrázolása feje körül sugárkoszorúval, szájában villámköteggel.⁶⁴

A gemmákon mindenhol gyakori Bonus Eventus (Nr. 34-35, App. 9-10, NM Nr. 157, 159, 189) az élelem megszerzésének biztonságát és a mindennapok sikereit testesíthette meg. Állandó attribútumai a kalász és a gyümölcs-

ning can be given to a gem where only an assemblage of arms is shown (No. 60). The depiction of Sol (No. 28, NM No. 143) might also have been associated with military success but only where Sol Invictus was particularly identified.⁵⁸ A Diana relief, which has come to light from an officer's apartment near the praetorium of the legion camp, reminds us that the soldiers also felt the goddess (No. 29) to be their own.⁵⁹ Hercules (Nos 37-38), who was particularly revered in the northeast area of Pannonia, was popular both among the civilians and the soldiers.⁶⁰ An altar was erected to him in Brigetio as well as one to him and Fortuna.⁶¹

The lion (Nos 44-45, 80-81, NM No. 205) was a well loved image which could be interpreted in a number of different ways. Without further attributes, it is difficult to give the right explanation to it. The lion in the widest sense personified masculinity, power and courage: the most fearless warriors were compared to it. Fighting with a lion belonged to the bravest class of actions and that is why hunting a lion was often an imperial passion. Caracalla was especially proud of his hunting prowess in this regard.⁶² A lion sculpture was often erected at the entrance to a sanctuary or graveyard where its role was to guard the gates and scare off demons. It was also a sign of the zodiac and was often identified with the sun itself. As a result of this, depictions of lions featured in cults where the sun played an important role, such as Mithraism, where it represented the fourth stage of initiation.⁶³ The cheap nicolo pastes depicting lions that were produced in great amounts might have been most popular among soldiers (Nos 44-45). During Caracalla's reign, the lion appears on coins with a radiate crown and lightning bolts in its mouth.⁶⁴

csel teli tál, de őt láthatjuk a kalászt és vadászsákmányt tartó alakban is. A gondtalan jólét kifejezői leginkább a dionüzikus-körből kerülnek ki. Gem-mákon elsősorban a szatírok (Nr. 39, NM Nr. 29, App. III/2) igen gyakoriak, amint önfeledten táncolnak vagy játsza-nak. A bor nyújtotta mámor megtestesí-tője Methé (Nr. 36, NM Nr. 169) volt, akit mindig szájához emelt ivócsészével ábrázoltak, de olykor megjelent kezé-ben az ünnepi felvonulásra utaló thyr-sus, vagy mögötte a vágyott nedűt bizto-sító szőlőt. A békés falusi életet jelení-ti meg a kecskéjét fejő pásztor (NM Nr. 191, 193) vagy a fa alatt legelő kecskéi-re figyelő pásztor (App. 11, 13).

Az életörömet kifejező témák közül a szerelemre Amor és Venus (NM Nr. 108) ábrázolásai utalnak. Más területe-ken ők a gemmák legkedveltebb motí-vumai közé tartoznak, Brigetióban ke-vésbé gyakoriak. Ezek között is egyik ábrázolásában inkább az ünnepélyesen lépő Victoriát feltételezhetnénk, mert egyik kezében pálmaágot tart, a másik-ban sisakot vagy delfint, de mezítelen megjelenése mégis férfialakra vall (NM Nr. 116). A vadászó (App. 8) vagy delfin hátán lovagló Amor (NM Nr. 119) vi-szont a rá jellemzőbb, kedvesen és gondtalanul játszó gyermeket tárja elénk. A két azonos formából származó üvegekameón megjelenő ölelkező Amor és Psyche (NM Nr. 263-264) már kétsé-get kizáróan a szerelem nagyszerűségét hirdetik. Az is megállapítható, hogy női sírból származnak, tehát semmi kétség nem fér intim magánéleti jelen-tésükhöz.

Az itt említett mitológiai alakokat a vallási élethez tartozó feliratokon vagy ábrázolásokon hiába keresnénk, a kul-tuszban csak elvétve fordulnak elő, va-lójában egy életérzést juttatnak kifeje-zésre. Egy adott területnek a vallási éle-téről szerzett ismeretek segíthetnek ab-

The image of Bonus Eventus (Nos 34-35, App. 9-10, NM Nos 157, 159, 189), which is seen frequently on gems everywhere, might have reflected con-cern for the provision of food and suc-cess in everyday life. His usual attri-butes are an ear of corn and a bowl full of fruit, but the figure holding a hunting stick and hunting spoils could be iden-tified with him as well. Figures from the Dionysiac circle often reflect a life of buccolic abundance. Satyrs (No. 39, NM No. 29, NM App. III/2) who dance and make music enthusiastically are the most frequent such figures on gems. Methé (No. 36, NM No. 169) personi-fied drunkenness and was usually depic-ted as holding a cup to her mouth, but sometimes she appears as a Bacchant with a thyrsus in her hands or with a vine behind her, the source of the desired nectar. The peaceful rural life is represented, when shepherd is milking a goat (NM Nos 191, 193) or goats tear-ing branches from trees, watched by herdsmen (App. 11, 13).

Depictions of Cupid and Venus (NM No. 108) refer to love and also express a delight in life. In other parts of the empire, they are among the favourite motifs, but in Brigetio they are less common. Among them one might be supposed for Victory, ceremoniously taking a step and holding a palm branch in one hand, a helmet or a dolphin in the other one, however its nude appear-ance refers to a male figure (NM No. 116). Otherwise, Cupid hunting (App. 8) or riding a dolphin (NM No. 119) illustrates a child playing joyfully. It is the sort of image that is more characte-ristic of him. Cupid and Psyche embrac-ing one another appears on two glass cameos (MN Nos 263-264). Both images are from identical mould, and express, without doubt, the greatness of love. It could be argued that they are

ban, hogy az ott gyakori gemmaábrázolások gondolati háttérét jobban megértessük, és társadalmi kötődésére is következtethessünk, a gemmák azonban nem tartoztak a kultikus rendeltetésű tárgyak közé – kivéve a mágikus gemmákat –, ezért képi világukat nem is lehet a vallási élet visszatükrözőjének tekinteni. Pannonia és ezen belül Brigetio egy sor olyan jelentős kultusszal rendelkezett, melynek nincs megfelelő visszhangja a gemmaábrázolásokon. Ezek közé sorolható Silvanus, Mithras, Iuppiter Dolichenus.⁶⁵ Különösen figyelemre méltó viszont, hogy brigetioi gemmán előfordul Diana Ephesia (App. 7) és Magna Mater (App. 6), akiknek az ábrázolásával pannoniai gemmákon ritkán találkozunk.⁶⁶ Ez utóbbinak Brigetio-ban tudunk kultuszáról, oltárt és szentélyt is állítottak neki.⁶⁷

A brigetioi leletek között két mágikus gemma is található, melyek nyilvánvalóan keleti eredetűek. Az egyik jól ismert típus: kakas fejű, kígyólábú, embertestű alak pajzzsal és ostorral kezében (Nr. 65).⁶⁸ Ő a legfőbb urat és védelmezőt jelentette, gyakran neve is mellette áll: IAW, azaz Jahwe. Egyedülálló típust képvisel viszont az a Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került hegyikristály kő, mely széles, pelta-díszes, füllel ellátott aranykeretbe van foglalva (NM Nr. 257). Előlapjának jelenete, a vaddisznó hátára ágaskodó szamár, valószínűleg potencianövelő varázserővel rendelkezett. Hátoldalán a kos hátán ülő Hermanubis a sikert, szerencsét hozó Hermés-Mercurius szerepét töltötte be. A kő varázserőjét az oldalán körbefutó felirat is erősíteni igyekszik, mely a bal alsó sarokból kiindulva így hangzik: IWHAIWWIAIAW. Az IAW betűiből és H-ből összeállított, részint palindromatikus felirat valószínűleg fohász a legfőbb úrhoz, a betűk összekeverése pedig azt a célt szolgálhatta, hogy a név

from a woman's grave and they have an intimate and private quality.

We would look in vain for the some of mentioned deities in religious inscriptions, or in sacred sculptural images. The religious life of a particular territory might help us understand more clearly the social context of gems. However, gems did not belong among those objects with a cultic function – except for magical gems – and for this reason their iconography must not be seen as a full reflection of religious life. Pannonia, and Brigetio in particular had a number of significant cults of which there is no reflection on gems. Silvanus, Mithras, Iuppiter Dolichenus can be ranked among them.⁶⁵ It is particularly remarkable, that Diana Ephesia (App. 7) and Magna Mater (App. 6) all occur on gems from Brigetio, because their depictions only rarely appear on Pannonian gemstones.⁶⁶ We know about the cult of Magna Mater in Brigetio, an altar and a shrine having been erected to her.⁶⁷

There are two magical gems among the finds in Brigetio that are obviously of Eastern origin. One well-known type is a figure with a head of a cock, the legs of a snake and the a body of a man with a shield and whip in its hands (No. 65).⁶⁸ It can identified a supreme divine being through the name often carved on it: IAW ('Jahwe'). A unique type is represented by a rock crystal from the collection in the National Museum which is set in a broad gold mounting with a peltic decoration (NM No. 257). The scene on its obverse depicts a donkey mounting a wild boar and might have had a magical power for intensifying men's potency. On its reverse, Hermanubis shown sitting on a back of a ram. He is acting in the role of Hermes-Mercury and bringing success and fortune. The inscription around the edge

minél inkább rejtve maradjon. Egyetlen azonos feliratú és hasonló ábrázolású aquamarin követ ismerünk. Azon vadkan ágaskodik a vaddisznó hátára, a másik oldalán pedig Anubis trónon ülve jelenik meg.⁶⁹ A feliratos gemmákból az állapítható meg, hogy a görög ugyanúgy használt nyelv volt a városiakok között, mint a latin (Nr. 70, NM Nr. 284.).

(starting from the bottom left) adds to the stone's magic power and reads: IWHAIWWIAIAW. The inscription, that has been compiled from the letters IAW and H, is partly a palindromatic text and is probably a breathed prayer to the supreme divine being. The letters may have been jumbled up with the intention of making the name as hidden as possible. Only one other gem, an aquamarine stone, is known with the same inscription and a similar depiction. On this piece a wild-boar is mounting a sow, and on the reverse Anubis appears sitting on a throne.⁶⁹ Upon comparison of gems featuring inscriptions, it can be seen that the locals were equally familiar with Greek as with Latin (No. 70, NM No. 284.).

Műhely-kérdés

A gemmák műhelyekhez vagy mesterekhez kötése pillanatnyilag a legmegoldatlanabb kérdések közé tartozik. Az aquileiai gyűjtemény esetében, mely több mint ezer darabból áll, történt kísérlet erre, aminek eredményeit ma is szem előtt tartja a kutatás, de ezek ellenőrzése a nem kielégítő illusztrációk miatt igen nehéz, és bizonyosan sok módosításra és finomításra szorulnak. Az azonos helyen, nagyobb mennyiségben és néhány évtizedes pontossággal datálható leletek a legalkalmasabbak a műhelykérdések vizsgálatára, ilyen azonban ritkán fordul elő. A hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek közepén Angliában a régész szerencse megadta ezt a lehetőséget. Az első esetben a walesi Caerleon melletti legióstábor fürdőjének feltárása során a frigidarium lefolyórendszerében 86 gemmára bukkantak, melyek két periódusból szár-

The Question of Workshops

As yet it has proved very difficult to assign the gems to particular workshops or schools of engraving. There has been a significant attempt with the collection from Aquileia, which consists of more than 1000 pieces, and although a scientific approach was adopted and the results were of great interest, it has proved difficult to verify them, as we lack sufficient information and it is probable they require modification and improvement. Finds in large numbers and from the same place, which can be roughly dated, are the most suitable for considering the question of workshops but these rarely appear. At the end of the 1970's and in the middle of the 1980s, the Fortuna of archeologists provided such an opportunity in Britain. While excavating the bath of a legionary camp near Caerleon in Wales, 86 gems were found in the drain of the frigidari-

maztak: 75-110 és 160-230 közötti időszakból.⁷⁰ Ezek vizsgálata során Zienkiewicz bizonyos motívumok és kőfajták kedveltségére az említett időszakokban hasznos megfigyeléseket tett. A mesterkezek megállapítására azonban nem látott kellő alapot. Tagadhatatlan, hogy a feltárást és feldolgozást végző Zienkiewicz az attribúálás lehetőségét igen szigorú feltételhez kötötte: mégpedig ahhoz, hogy kizárólag egyező elemeknek az összehasonlításából lehet következtetéseket levonni (ZIENKIEWICZ 1986, 123.). Ezeknek a száma viszont nem nagy, így kevés esélye van annak, hogy egy viszonylag kis mennyiségű leletegyüttesben az egyező motívumok azonos kéztől származzanak egy ilyen könnyen szállítható tárgy esetében. A szerző feltételezése szerint a kövek már megformálva kerültek a met-szőkhöz, így azt is kétségbe vonja, hogy egy-egy műhelyre jellemző lett volna bizonyos kőfajták használata. Így várható volt az a végkövetkeztetés, hogy a caeruleoni gemmák igen sokféle műhelyből származtak.

Fortuna furcsa játékanak tekinthetjük, hogy épp az előbbi tanulmány elkészülte idején bukkant fel egy, a caeruleoninál is szenzációsabb kincslelet. A norfolki Snettishamben, egy földbe rejtett agyagkorsóból különféle ezüstékszerekkel és pénzermékkal együtt 127 karneolgemma került napvilágra. Az utolsó éremveret 155-ben készült, tehát a gemmáknak az előállítására e dátum előtt történhetett. Az ábrázolások kidolgozásának hasonlósága alapján Maaskant-Kleibrink három mesterkezet különített el (engraver A, B, C).⁷¹ Az ő kiindulópontja nem az azonos motívumok kidolgozásának összehasonlítása volt, hanem a különféle méretű csiszolókorongok használatának sorrendje és módja az ábrázolt alakok testrészeinek megformálása során. Így egyáltalán nem szo-

um which were divided between two periods, A. D. 75-100 and 160-330.⁷⁰ In his examination of the finds Zienkiewicz was able to make useful observations concerning the popularity of certain motifs and materials in the above mentioned periods. However, there was little success in attributing gems to particular engravers. It is indisputable that Zienkiewicz subjected such attribution to very strict conditions. He considered that only identical elements could form the basis for attribution: 'The only objective way of comparing the style of engraving within a collection such as ours is to isolate recurring motifs..., and compare only like with like.' (ZIENKIEWICZ 1986, 123). Considering the number of finds, there is little chance of finding such recurring motifs in this collection, particularly with so easily transportable an object as a gem. Zienkiewicz also put forward the hypothesis that the stones had already been shaped prior to reaching the engraver and disputes that certain shapes of stones are characteristic of particular workshops. His conclusion was thus to be expected; the gems from Caerleon had come from a great many workshops.

The discovery of a treasure even more sensational than that from Caerleon, and not long before its publication, could also be attributed to the Archaeological Fortuna. In Snettisham in Norfolk, 127 cornelian gems were found, together with several pieces of silver jewelry and a number of coins, in an earthenware pitcher hidden in the soil. The inclusion of tools with the hoard indicates that it probably belonged to a jeweler or gem cutter. The most recent coin was dated 155, so presumably the gems were mostly produced before that date. On the basis of the similarities in technique, Maaskant-

rítkozott csak egyező elemeknek az összehasonlítására, valamennyi emberalakot összevethetőnek tartotta. Sőt az A mester esetében megkülönböztetett egy gondosabb és egy hanyagabb kidolgozási módszert, melyek eredményeként annyira különböző megjelenésű ábrázolások jöttek létre, hogy azokat egymástól független leletcsoportok esetében aligha kötötte volna bárki is egyazon mester kezéhez. Ezt a dilemmát a szerző is megfogalmazta: vajon hol van az a pont, amelytől már nem ugyanahhoz a kézhez kapcsolható variációról van szó, hanem egy másik mesterkézről (KLEIBRINK 1997, 29).

A snettishami leletgyűttes sok tekintetben választ adott azokra a kétségekre, melyeket Zienkiewicz megfogalmazott. Egyrészt az attribúálás semmiképpen sem korlátozódhat egyező elemek összehasonlítására. A három mesterhez kötött gemmacsoportok különböző alakjainak kidolgozása valóban homogénnek tekinthető, valószínűleg az A mester műhelyének az alkalmazottai voltak a B és a C metsző, akik igyekeztek a nagyobb rutinnal rendelkező mesterüket követni. Az vitatható, hogy csak három, vagy legalább négy kéz megkülönböztetése indokolt-e. Másrészt megerősíti ez a leletgyűttes azt a korábbi feltételezést, hogy egy-egy műhelynek vagy mesternek lehettek kedvenc kőfajtái, gemmaformái és gemmaméretei. Például a B mester esetében a kicsi, gömbölyű ovális, előlapján domború, sötétebb színű karneolok az uralkodóak. Hasonlóképpen lehettek egy mesternek vagy műhelynek kedvenc témái is. A snettishami kincsletnél ezek a következők: Bonus Eventus (27 db), Ceres (20 db), papagáj (13 db), Abundantia (10 db).

A snettishami mesterekhez attribúálható gemmák a NM gyűjteményében is előfordulnak. Teljes bizonyosság-

Kleibrink identified three different engravers (A, B and C).⁷¹ Her starting point was not the comparison of motifs but the order in which the engraver used grinding wheels of different sizes, and the way in which figures were composed. Thus she did not restrict herself to the comparison of the identical elements but she considered the figures to be the basis of comparison. Moreover, in the case of engraver A, she identified a 'careful' and a 'careless' method of manufacture and as a result assigned apparently different depictions to the same engraver. Kleibrink however sounded a cautious note concerning her own attributions and questioned at what point one assigned a degree of variation to another gem cutter: 'One difficult question in judging the hands at work in Snettisham assemblage is how much variation may be attributed to one engraver and at which point it must be supposed that another craftsman was at work.' (KLEIBRINK 1997, 29).

Kleibrink's analysis of the assemblage from Snettisham has given an answer to some of the questions raised by Zienkiewicz. Attribution must not be limited simply to the comparison of identical elements. The different figures that she assigns to three craftsmen could be considered as homogeneous in that engravers B and C might have been the employees of A, and were following the lead of their more experienced master. It is debatable whether the distinction of only three hands is reasonable: possibly four craftsmen should rather be considered. This assemblage also justifies the pre-Zienkiewicz hypothesis that one workshop or engraver preferred certain materials, forms and sizes. For example, in the case of engraver B, small rounded oval ring-stones with a convex obverse and in a darker shade of

gal a C mester stílusában készült egy Bonus Eventus-, és valószínűleg egy Mercurius-ábrázolás is.⁷² Az A mester legjobb munkájának nevezett darabhoz (Nr. 112) már korábban egész sor gemmát kapcsoltunk (NM 16). Azt persze lehetne vitatni, hogy ez a valamennyi többinél jobb munka valóban az A mestertől származik-e, mert nemcsak kidolgozásával, hanem típusával is eltér a többitől. Bár Bonus Eventust ábrázolja, de nem a szemben álló, hanem az oldalt lépő típust. Az A mesterre valóban jellemző stílushoz három Brigetióból származó gemmát is köthetünk.⁷³ A Kleibrinknél (KLEIBRINK 1997, 28) leírt metszési technikát pontosan nyomon tudjuk követni rajtuk: először egy vastag koronggal a test alakja készült el, egy vékonyabbal a fej, nyak, végtagok, ruhadetűk, végül a legvékonyabbal az arc részei és a kalász szálai.

Az annyira homogén gemmalelet, mint a snettishami, sajnos egyedülálló. Elvértve van arra példa, hogy egy értékesítésre szánt szállítmány még az áruba bocsátás előtt földbe került (pl. Trierben).⁷⁴ A jellemző mégis inkább az volt, hogy egy ilyen árukészlettel útnak indult a gazdája, és addig járta a városokat, míg árúja el nem fogyott. Ez az út bizonyára nem volt hosszabb néhány száz kilométernél. Néhány év elteltével bizonyára újra jött egy mester vagy kereskedő újabb áruval, mely vagy az előző, vagy egy másik műhelyből származott. Így évtizedek elteltével sok műhelyből és még több mestertől származó gemma juthatott el ugyanarra a területre. Ha egy-egy régió mindig ugyanabból a központból jutott volna gemmákhoz, még mindig könnyebb dolgunk volna az összetartozó termékek csoportosításával. A Római Birodalmon belül azonban igen nagy volt a lakosság mobilitása: a jobb megélhetés reményében vagy a katonai szolgálat miatt akár a birodalom

cornelian predominate (29 stones). Similarly, an engraver or workshop might have had preferred topics. In the Snettisham hoard these are as follows; Bonus Eventus (27), Ceres (20), parrots (13), Abundantia (10).

Gems that could be attributed to the Snettisham craftsmen abound in the collection of the Hungarian National Museum. A depiction of Bonus Eventus and one of Mercury⁷² were both produced in the style of engraver C. To the piece that had been considered to be as the best work of engraver A a whole range of gems had been connected (NM 16). That, of course, could be disputable whether this piece of work, which is better than all the others, comes really from engraver A because it differs not only from the manufacturing, but from type of the others. Although it depicts Bonus Eventus, still not the one facing us, but the type from the side. Three gems from Brigetio are in a style that could be attributed to craftsman A.⁷³ The engraving technique that Kleibrink describes (KLEIBRINK 1997, 28) can also be seen on these stones: first, the body was carved out with a thick grinding wheel, next, the head, limbs and plants with a thinner one, and finally the details of the face and that of the cornear were added.

A gem find as homogenous as that from Snettisham is unfortunately unique. We have only a few examples of jewelers' hoards (another example is that from Trier).⁷⁴ Typically the owner of such a stock would have travelled through the local towns selling his stock. He would presumably not have travelled more than a couple of hundred kilometres but over the course of time, different itinerant craftsmen or tradesmen would also visit these towns, bringing different wares produced in different workshops. Thus numerous diffe-

másik végébe is áttelepettek nagyobb csoportok, akik magukkal vitték könnyen szállítható javaikat, melyek közül a legértékesebbek az ékszerek és a beljük foglalt gemmák voltak. A távoli területek gemmainak ezt a nagyarányú keveredését legfeljebb az újkori műkereskedelem múlta felül, melynek az lett az eredménye, hogy a múzeumokban kialakult több ezres gemmagyűjteményeknek a lelőhelyére vonatkozóan többnyire semmilyen adattal sem rendelkezünk.

Az elmondottak alapján válik érthetővé, hogy a száz darabot nem sokkal meghaladó brigetioi leletcsoport, még ha egy településről származik is, igen heterogén képet mutat, hisz közel három évszázad termékeiről van szó egy olyan helyen, ahol a lakosság bevándorlókól alakult ki, a 2. század végén szinte kicserélődött, az itt állomásozó csapatok pedig megfordultak a limes Britanniától Szíriáig terjedő majd minden szakaszán. A legtöbb, ami megállapítható, az egyes darabok kapcsolata egymással vagy más területek leleteivel. Azonos kezet feltételezhetünk a Iuppiter és a szatír portré esetében (Nr. 5, 39). Testfelületük megformálása plasztikus, de az arcél egyes részeit, a szemöldököt határozottan meghúzott vonalak jelzik. Hajukat a fejtetőről lefutó finoman vésett párhuzamos vonalak alkotják, melyeket egy körbefutó szalag zár le, ezt követően a homloktól a nyakszirtig 4-5 párhuzamos vonalból álló, és az arc felé forduló hajtincsek sorakoznak, melyek a nyakszirten V alakban szétágazó tincsekkel zárulnak, míg Iuppiter esetében a szakállban folytatódna. Ehhez a stílushoz közelálló istenportrék megtalálhatók Kazzay, Déri és a Nemzeti Múzeum gyűjteményében egyaránt,⁷⁵ de a Britanniában és a Gadarában talált gemmák között is.⁷⁶ Ezek a portrék valószínűleg helleniszti-

rent gems by numerous different hands could find their way to the same area. If the each region had always purchased its gems from the same production centres, it would be easy to arrange related ones into groups. However, the mobility of the population within the Roman Empire was extremely high. In the expectation of a better living, or because of the military service, large numbers of people migrated to the other parts of the empire, taking their valuable and easily transportable possessions with them, namely their jewelry and the gems. In addition to this ancient traffic, the modern antiquities trade has further confused things: for thousands of engraved gems there is little hope of ever knowing their origin.

On this basis it is understandable the assemblage of finds, consisting of little more than a hundred pieces, from Brigetio represents a very heterogeneous picture, even it comes from one settlement. We are dealing with a timespan of nearly three centuries in a place whose population had been formed by immigrants, changed by the end of the 2nd century, the troops stationed here had been based in such diverse parts of the empire as Britain and Syria. The most that can be concluded is in the connection of the unique pieces with each other or with other finds from different territories. Identical hands could be hypothesized in the case of the Jupiter and Satyr portraits (Nos 5, 39). The figure compositions appear somewhat sculptural and the details of the face, such as the eyebrows, are marked by distinctive lines. The hair is represented by gently engraved lines running in parallel which are finished by a strip going round and what is followed are tufts of hair consisting of 4-5 parallel lines from the forehead to the nape turning towards the face and closed by

kus minta alapján, azok stílusának többkevesebb átvételével, a késő hellenisztikus kortól a Severus korig folyamatosan és nagy mennyiségben készülhetnek egy igényesen dolgozó központi műhelyben, ahonnan eljutottak a birodalom minden részébe. Mind a Iuppiter-, mind a szatír-ábrázolások igen nagy népszerűségnek örvendtek.⁷⁷ Készítése leginkább egy olyan kulturális központban képzelhető el, mint amilyen Alexandria volt. Hasonló stílusban készült egy bridgetiói maszk-állat kombinációt ábrázoló gemma is (Nr. 62), mely – leltári száma alapján – talán a szatírportréval azonos lelőhelyről származik. Kedvelt kőfajtájuk a jáspis, mindkét oldalán laposra csiszolva, mérete pedig 1,5 x 1-1,3 x 0,3 körül volt.

Az előbbi stílushoz közel állnak azok az állatábrázolások (47: ló, 64: csigaházból kiugró kutya), melyeknél a gömbölyű formák ragyogóan érvényesülnek, de ehhez a vékonyabb vonalakkal készített testrészek nem elég szervesen fűződnek. Ugyanilyen ló-ábrázolások láthatók az angliai Bathban és Tivertonban feltárt gemmák között, melyeket M. Henig egy Bathban, a Flavius-korban működő műhely termékeinek tart.⁷⁸ Az ezekkel rokon darabokat megtaláljuk távolabbi területeken is, így pl. porolissumi és gadarai gemmákon.⁷⁹ A gömbölyű formák metszésére a jáspisfélék kétségtelenül alkalmasabbak, mint a kvarcok, de szó sincs arról, hogy ez a stílus a jáspisgemmákra általában is érvényes volna. A barna jáspisba metszett bridgetiói álló Ceres (Nr. 16) alakjánál azt a lineáris stílust fedezhetjük fel, mely a snettishami, karneolba metszett, hasonló Ceres-típusra jellemző, mindenekelőtt a Nr. 135, 138-ra, melyeket M. Kleibrink az A mesternek tulajdonít. A karneolba metszett alakok megformálásánál az 1. század végétől a linearitásnak valóban nagyobb szerep jut, mint a

tufts on the nape departing while forming a V-shape. In the case of Jupiter the tufts are running to shape a beard. Portraits of gods that are close in style can be found either in the Kazzay and Déri collections or even the National Museum's,⁷⁵ but there are pieces of the same style among the gems found in Britain and Gadara.⁷⁶ These portraits might have been based on late Hellenistic examples and were probably produced in great number until the Severan period. Possibly they were manufactured in a central workshop, from which they were exported to other parts of the empire. Both depictions of Jupiter and the satyrs had a great popularity.⁷⁷ Such a central workshop would be best placed in a cultural centre like Alexandria. An animal-mask combination gem from Brigetio (No. 62) is in a similar style, and (according to its inventory number) might be from the same site as the portrait of the Satyr. The preferred stone was the jasper, highly polished and with a flat surface on both sides; its size was about 1.5 x 1-1.3 x 0.3.

Some depictions of animals (No. 47: horse, No. 64: dog jumping out of a shell) are close to this in style, in which rounded cutting is used for the bodies but the limbs are engraved with thinner lines which are attached not organically. Similar depictions of horses can be seen among the finds from Bath and Tiverton in England, which are considered to be the products of a Flavian workshop functioning by M. Henig.⁷⁸ Similar gems can be found in more remote areas such as Porolissum or Gadara.⁷⁹ Jasper is a material more suited for the engraving of round features than varieties of quartz, but this manufacturing of jasper is not valid in general. Upon examining the standing figure of Ceres engraved on a brown jasper from

plaszticitásnak. De hogy ebben is mekkora különbségek lehetnek, azt mi sem szemlélteti jobban, mint a brigetiói gemmák két azonos típusú Ceres-ábrázolásának az összevetése. Míg az egyik a ruhadőket vékony párhuzamos vonalak sokasága érzékciteti, melyek a pihenő láb felületén kisimulnak (Nr. 14), addig a másik gemmán csak vastag csiszolókoronggal húzott mély vonalakat látunk, melynek eredménye egy hasábszerű, alig tagolt emberalak a ruházat részleteinek bárminemű jelzése nélkül (Nr. 15). Hasonló megfigyelést a Minerva-ábrázolások esetében is tehetünk.

M. Henig Zienkiewicz tanulmányának megjelenését követően a maga húsz éves gemmakutatói tapasztalatát felhasználva kísérletet tett a britanniai gemmaleletek alapján a császárkori kronológia felállítására.⁸⁰ Eszerint az 'incoherent grooves style' uralkodóvá válásának már az Antoninusok korában be kellett következnie. Ennek legfőbb bizonyítékát a snettishami lelet-együttesben látta, melyet a datálást biztosító érme nélkül bizonyosan későbbinek tartott volna a kutatás a 2. század közepénél. A Severus-korban az előbbi stílus utolsó periódusát látja, mely a gemmamszés teljes visszaszorulásával végződött. Az így alkotott képhez hozzá kell azonban tennünk, hogy az Antoninus- és a Severus-kor a portré-készítésben még jelentőset alkotott, legalább is a Duna-medence és a Balkán területén. Intagliók esetében elsősorban az uralkodó család tagjainak az ábrázolásairól van szó, míg a kameók többségén magánszemélyekről. Ez utóbbiak, úgy tűnik, Britanniáig nem jutottak el, és a nyugati provinciákban is ritkán fordulnak elő, viszont Pannoniában⁸¹ és a tőle délkeletre eső területeken gyakoriak, így megtalálhatók Brigetióban is (Nr. 68-69). Éppen ezért feltételezzük, hogy készítési helyük is ezen a területen

Brigetio (No. 16), we discover the linear style which is characteristic of the type of Ceres engraved on cornelian from Snettisham (Nos 135, 138 that were attributed by M. Kleibrink to engraver A). The linear formation of figures in case of cornelian became more important than plasticity after the 1st century. To show how big the differences might be, there is no better method than to compare the two depictions of Ceres on gems from Brigetio. While on one gem the folds of her garment are suggested by a number of thin parallel lines which contrast with the smoothness on the surface of her leg (No. 14); on the other gem only deep lines made with a thick grinding wheel can be seen, the result of which is a prismatic figure almost without any proportioning and any reference to the details of the garment (No. 15). We can observe a similar technique with regard to the Minerva depictions.

Henig, after the publication of Zienkiewicz's study, attempted to construct a stylistic chronology⁸⁰ of the imperial period on the basis of the gem from British sites. He used his own 20 years of experience as a gem specialist. According to this chronology, the predominance of the "incoherent grooves style" was in the Antonine period. The major proof for this lay in the assemblage from Snettisham. Without the coinage, which provides an exact date, scholars would have thought of the assemblage to be later the mid-2nd century. Henig identifies the last period of this style with the Severan period which ended with the entire withdrawal of the gem engraving. We must add to this picture by observing that the Antonine and Severan periods produced significant portrait gems, at least in the Danube basin and the Balkans. On intaglios, it is members of the imperial family who are

keresendő.⁸² Ahogy a severusi domborművekre, úgy ezekre a kameókra is jellemzőek a mély alávésések.

depicted, while on the majority of cameos it is private individuals, particularly women. These last mentioned do not seem to have reached Britain and turn up rarely in the Western provinces; but in Pannonia⁸¹ and in the territories to the south, they are frequent. Thus they can be found in Brigetio as well (Nos 68-69). That is exactly why we hypothesize that the place of production should be looked for in this area.⁸² Deep engraving is characteristic of them as it is in reliefs of the Severan period.

Kőfajták és gyűrűk

A gemmák kőfajtáiban nagy változottság figyelhető meg, de kiemelkedően magas a karneolok aránya: a Kállay-gyűjteményben eléri a 40%-ot, a Nemzeti Múzeumba került brigetioi gemmák között a 30%-ot. Ezt a nicolopaszták követik a Kállay-gyűjteményben 15%-kal, a NM-ban 17%-kal. Majdnem azonos arányban fordulnak elő mindkét gyűjteményben a barna jáspisok (15%). Ezt követik a réteges achátok fajtái (10%): a szardónix és nicolo 3-4 darabos csoportjai, 3 kalcedon, végül 1-2 darab képviseli a többi jáspisféléket, továbbá a prasemet, ametisztet, szardot, a Nemzeti Múzeumban a hegyikristályt. A Nemzeti Múzeumban többféle üvegöntvény is előfordul: kék, lila, fehér, halványzöld és sötétkék. Már korábban megállapítottuk, hogy a nicolopaszták magas száma a nyugati provinciákra jellemző, kelet felé haladva mind kevesebb van belőlük. E tekintetben Brigetio nyugati kapcsolatot mutat. A női portrékat ábrázoló szardónix kameók viszont valószínűleg a Balkán fe-

Stonetypes and Rings

A great variety of materials are illustrated by the gems from Brigetio but the number of cornelian gems is extraordinarily high: in the Kállay collection, it reaches 40%, and among the gems in the National Museum from Brigetio, 30%. It is followed by nicolo paste: in the Kállay collection, 15%, and in the National Museum, 17%. Brown jaspers appear in almost equal proportion in both collections, 15%. They are followed by varieties of banded agate (10%): 3-4 pieces of sardonyx and nicolo, 3 pieces of chalcedony. Finally there are the other kinds of jasper, prase, amethyst, sard and the mountain crystal in the National Museum (1-2 pieces each). There are several moulding of glass: blue, purple, white, light-green and dark-blue. We have already seen that a high number of nicolo paste is characteristic of the Western provinces, there are fewer and fewer as we move East. In this respect the Brigetio gems reflect those from Western provinces. It could be that sardonyx cameos with

lől érkeztek Brigetióba. A gemmáknak csekély része maradt fenn gyűrűbe foglalva. Ezen gyűrűk anyaga többségében bronz (14); arany (7) és két esetben ezüst. Feltűnő, hogy vas egyáltalán nem fordul elő, az arany pedig viszonylag gyakori, különösen ha az aranykeretes függőt (Nr. 67), és 3 további aranygyűrűt is tekintetbe vesszük, melyek nem voltak kővel díszítve (Nr. 74, 87-88). Feltűnő az is, hogy a gyűrűk formájuk alapján vagy a 2. század második felére, vagy a 3. századra datálhatók. Ennek magyarázatát abban kereshetjük, hogy a quad-markomann háborúk után elsősorban keleti bevándorlók telepedtek le a városban, akik körében az ékszervelet kedveltebb volt, mint a rómaiaknál, és a Severus-kori gazdasági fellendülés meg is teremtette ehhez az anyagi feltételeket. A 7 aranygyűrű közül 4 esetében a méret, ha sárból került elő, akkor a csontváz alapján is megállapítható, hogy gyermek (Nr. 74, 86-88), további 2 esetben pedig az, hogy nő viselte (Nr. 49, 85). Ez utóbbi megfigyelést erősíti az a Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került aranygyűrű, melyet a katonavárostól délre fekvő temető névadójának, Caecilának a szarkofágjában találtak további arany ékszerekkel együtt,⁸³ valamint egy 1998-ban, a tábor délkeleti sarkától keletre feltárt szarkofág női csontváza mellett előkerült filigrán és granulációs technikával készített gyűrű, ugyancsak további arany ékszerekkel együtt.⁸⁴

Négy gyűrűben ábrázolás nélküli kő, ill. üvegpasztá-betét található (Nr. 85-86, 90-91). Miként ez máshol is megfigyelhető, a 3. század második felétől szorult háttérbe a gemmametszés, és a betétek helyett a gyűrűk váltak mind díszesebbekké.⁸⁵ A Brigetióban viszonylag nagy számban előkerült ábrázolás nélküli gemmák (Nr. 94-99, 103-105, 107) egy része bizonyára ugyancsak

portraits of women, mentioned above, might have come to Brigetio from further south in the Balkans. Very few gems have been survived in their original settings. The material of the rings is mostly bronze (14), but gold (7), and silver (2) are also found. It is remarkable that iron does not appear at all and gold is comparatively frequent, particularly if we take the gold framed pendants (No. 67) and three other gold rings, not decorated with a stone, into consideration (Nos 74, 87-88). It is also surprising that the rings could be dated on the basis of their shapes to the end of 2nd or the 3rd centuries. A possible explanation is that after the Quadi-Marcomannic wars, it was mainly migrants from the East who settled in the town. Among these people, the wearing of jewels was more fashionable than among the previous inhabitants. The economic boom in the Severan period also provided the financial basis for such a fashion. To judge by the size of the rings and by the skeletons, four of the 7 gold rings belonged to children (Nos 74, 86-88), two of them come from graves of women (Nos 49, 85). This observation is confirmed by the gold ring from the National Museum which was found, together with other gold jewelry,⁸³ in the sarcophagus of Caecilia, who gave her name to the graveyard south of the military town. A ring made with the filigree and granulated technique was also found by the skeleton of a woman in a sarcophagus to the east of the camp, together with other gold jewelry, in 1998.⁸⁴

Four rings carry stones or glass pastes without any images (Nos 85-86, 90-91). As can be seen elsewhere, gem engraving declined in popularity from the second part of the 3rd century and the rings themselves became more and more highly-decorated.⁸⁵ The gems

késő császárkori gyűrűk, vagy más ékszerek – nyakláncok, fülbevalók, fibulák – betétei lehettek. Különösen a téglalap, a félhold és a csepp formájú gemmáknál gondolhatunk erre (Nr. 99, 106, 109, 112, 118). Az ovális karneolok (Nr. 94-98) lehettek ékszerbetétek a kései, de további metszésre előkészített gemmák is a korai császárkorban.⁸⁶ Az átfúrt, poliéder formájú karneol gyöngyök (Nr. 100-101) az Alföldön, a 2-3. századi szarmata halomsírokban gyakori mellékletek.⁸⁷ A különböző színű és formájú üvegöntvények (Nr. 108-118) gyakran fordulnak elő késő császárkori gyűrűkben.⁸⁸ A 4. század végétől ezek az egyszerű betétek is mind ritkábbakká váltak, s helyettük a bronzgyűrű anyagából kialakított kerek lemez felületére stilizált, alig felismerhető állat- és növény-motívumok kerültek (Nr. 80-81, 83).*

from Brigetio which were not engraved are relatively high in number (Nos 94-99, 103-105, 107). However they could have been used in a variety of settings apart from rings such as necklaces, earrings, or fibulae. This is especially true in the case of rectangular, half-moon and drop shaped gems (Nos 99, 106, 109, 112, 118). The oval cornelians (Nos 94-98) might have either been jewelry inlays in the late or gems prepared for engraving in the early imperial period.⁸⁶ Polygonal cornelian beads (Nos 100-101) are very frequent in the Sarmatian burials of the 2-3rd centuries A. D. on the Great Hungarian Plain.⁸⁷ Glass casts of different colours and shapes (Nos 108-118) often appear in rings from the late imperial period.⁸⁸ After the end of the 4th century even these simple inlays became more and more rare, and instead, hardly recognizable motifs of animals and plants were carved on bronze ring bevels (Nos 80-81, 83).*

* Köszönet illeti a Kuny Domokos Múzeumot, különösen Kisné Cséh Julianna régészt a munkámhoz nyújtott segítségért.

* I am grateful to the Kuny Domokos Museum in Tata, especially to the archaeologist, Julianna Cséh, for her cooperation in my work.

Jegyzetek

- 1 VISY 1989, 52-56.
- 2 RIU 2, 89 skk.
- 3 LÁNYI—REDŐ—TORBÁGYI 1999, 193-415.; FITZ 1978, passim.
- 4 BÓNIS 1977.; BÓNIS 1979.; BARKÓCZI 1966/1967.; BARKÓCZI 1968.; CSEH; BÍRÓ 1997.; PAULOVICS 1942.
- 5 A város történetének legbővebb leírását ld. BARKÓCZI 1951.
- 6 WESZPRÉMI 1781, III. 445 = 1968, II/2, 929, 933.
- 7 Az erre vonatkozó adatokat ld.: SZÁMADÓ 1997.
- 8 Pető Mária szóbeli közlése, aki az ottani régészeket felvilágosította a tárgyak eredetéről. A kérdéstről bővebben ld.: BÍRÓ 2000, 107-111.
- 9 A Museum Carnuntinumban 368 darabot őriznek, és igen sok található magángyűjteményekben (a legjelentősebb gróf Abensperg-Trauné, Petronellben, 159 db). G. Dembski az 1969-es disszertációját (Römerzeitliche Gemmen und Kameen aus Carnuntum. Manuskript: 738 db gemma) kibővítve a magángyűjtemények anyagával és az újabb leletekkel, egy ezer tételt meghaladó katalógust hozott létre, melynek publikálását a közeljövőben tervezi.
- 10 WESZPRÉMI II/2, 930 skk.
- 11 Cimeliotheca 136/2; Elencus Collectio-nis Nikolai Jankovich ad proprietatem Musei Nationalis Hungarici resignatae (kézirat, NM Adattár). Ann. Nr. 24.= NM Nr. 258.
- 12 Ld. *Debrecen*.
- 13 NM Nr. 116., 127., 143., 153., 159., 197., 200., 205., 215., 271.
- 14 NM Nr. 48., 92., 266., 284.
- 15 NM Nr. 68.
- 16 NM Nr. 97., 108., 151., 187., 189., 191., 203., 230., 233., 246.
- 17 NM Nr. 137.
- 18 NM Nr. 157., 169.

Annotations

- 1 VISY 1989, 52-56.
- 2 RIU 2, 89 ff.
- 3 LÁNYI – REDŐ — TORBÁGYI 1999, 193-415.; FITZ 1978, passim.
- 4 BÓNIS 1977.; BÓNIS 1979.; BARKÓCZI 1966/1967.; BARKÓCZI 1968.; CSEH; BÍRÓ 1997.; PAULOVICS 1942.
- 5 The most detailed description of the history of the town see: BARKÓCZI 1951.
- 6 WESZPRÉMI 1781, III. 445 = 1968, II/2, 929, 933.
- 7 The data referring to this see: SZÁMADÓ 1997.
- 8 Mária Pető's oral statement, who informed the archeologists there about the origins of the objects. About the question in more details see: BÍRÓ 2000, 107-111.
- 9 368 pieces are preserved in Museum Carnuntinum, and a lot of them can be found in private collections (the most significant one is of count Abensperg-Traun, in Petronell, 159 pieces). G. Dembski, extending his thesis of 1969 (Römerzeitliche Gemmen und Kameen aus Carnuntum. Manuskript: 738 pieces of gems) with the materials of the private collections and the latest finds, has created a catalogue of over a thousand pieces, the publication of which he is planning in the near future.
- 10 WESZPRÉMI II/2, 930 ff.
- 11 Cimeliotheca 136/2; Elencus Collectio-nis Nikolai Jankovich ad proprietatem Musei Nationalis Hungarici resignatae (manuscript, NM Documentation Department). Ann. No. 24.= NM No. 258.
- 12 See *Debrecen*.
- 13 NM Nos 116., 127., 143., 153., 159., 197., 200., 205., 215., 271.
- 14 NM Nos 48., 92., 266., 284.
- 15 NM No. 68.
- 16 NM Nos 97., 108., 151., 187., 189., 191., 203., 230., 233., 246.

- 19 NM Nr. 235.
20 NM Nr. 247.
21 NM Nr. 257., 263-264.
22 NM Nr. 260.
23 NM Nr. 99., 119., 207.
24 NM Nr. 328-330., 334.
25 NM Nr. 193.
26 NM Nr. 240.
27 NM Nr. App. III/2 = PAULOVICS 1941, 163., Taf. XXVIII/5.
28 BORHY 1997-1998.
29 NM Nr. 29.
30 KOLNIK 1984, Nr. 108.
31 NM Nr. 193., 263-264., App. III/2.
32 Nr. 67., NM Nr. 29., 48.
33 SICHTERMANN 1988, 145 sk., Nr. 138-169.; HERBIG 1949, 1-9., Abb. 4., 14.; *Győr* Nr. 1.
34 VOLLENWEIDER 1966, 83 sk., Taf. 96/3., 6.
35 Vö. GESZTELYI 1998, 56 skk.; NM 12 sk.
36 NM Nr. 29.; KOLNIK 1984, Nr. 108.
37 PAULOVICS 1942, 220.; BARKÓCZI 1951, 33.
38 BARKÓCZI 1951, 45., Taf. LIV/1, 3.
39 BARKÓCZI 1951, 32-3.; RIU 2, Nr. 393., 443., 444.
40 Vö. NM 13.
41 WESZPRÉMI II/2, 931.; PAULOVICS 1942, 226-7.; BARKÓCZI 1951, 46.
42 BARKÓCZI 1951, 32.; RIU 2, Nr. 442., 384.
43 BARKÓCZI 1951, 32.; RIU 2, Nr. 385.
44 BARKÓCZI 1951, 32.
45 BARKÓCZI 1951, 44.; RIU 2, Nr. 410.
46 BARKÓCZI 1951, 32-3.
47 WESZPRÉMI II/2, 931.; PAULOVICS 1942, 218-9.
48 *Debrecen* Nr. 32-33.
49 *Kassay* Nr. 46., vö. *Gadara* Nr. 27-28.
50 MC CANN 1968, 55 skk., 109 skk.
- 17 NM No. 137.
18 NM Nos 157., 169.
19 NM No. 235.
20 NM No. 247.
21 NM Nos 257., 263-264.
22 NM No. 260.
23 NM Nos 99., 119., 207.
24 NM Nos 328-330., 334.
25 NM No. 193.
26 NM No. 240.
27 NM No. App. III/2 = PAULOVICS 1941, 163, Taf. XXVIII/5.
28 BORHY 1997-1998.
29 NM No. 29.
30 KOLNIK 1984, No. 108.
31 NM Nos 193., 263-264., App. III/2.
32 No. 67.; NM Nos 29., 48.
33 SICHTERMANN 1988, 145 f., Nos 138-169.; HERBIG 1949, 1-9., Abb. 4., 14.; *Győr* No. 1.
34 VOLLENWEIDER 1966, 83 f., Taf. 96/3., 6.
35 Comp. GESZTELYI 1998, 56 ff.; NM 12 f.
36 NM No. 29.; KOLNIK 1984, No. 108.
37 PAULOVICS 1942, 220.; BARKÓCZI 1951, 33.
38 BARKÓCZI 1951, 45., Taf. LIV/1, 3.
39 BARKÓCZI 1951, 32-3.; RIU 2, Nos 393., 443., 444.
40 Comp. NM 13.
41 WESZPRÉMI II/2, 931.; PAULOVICS 1942, 226-7.; BARKÓCZI 1951, 46.
42 BARKÓCZI 1951, 32.; RIU 2, Nos 442., 384.
43 BARKÓCZI 1951, 32.; RIU 2, No. 385.
44 BARKÓCZI 1951, 32.
45 BARKÓCZI 1951, 44.; RIU 2, No. 410.
46 BARKÓCZI 1951, 32-3.
47 WESZPRÉMI II/2, 931.; PAULOVICS 1942, 218-9.
48 *Debrecen* Nos 32-33.

- 51 BMC V. Pl. 33/8.; MC CANN 1968, 111.
52 *Kazsáy* Nr. 69.
53 *Debrecen* Nr. 20.
54 BARKÓCZI 1951, 33.; PAULOVICS 1942, 241.
55 *Győr* Nr. 7.
56 HENIG 1970, 252.
57 *Debrecen* Nr. 63.; *Kazsáy* Nr. 87.
58 BARKÓCZI 1951, 34.; *Debrecen* Nr. 35-36.
59 BARKÓCZI 1951, 45., Taf. LIII/1.
60 FITZ 1962.
61 BARKÓCZI 1951, 33.; RIU 2, Nr. 392.
62 SHA. Caracalla V. 9.
63 BONNER 1950, 35.
64 BMC V. Pl. 72/6-7., 73/3., 76/9., 77/8.
65 Vö. BARKÓCZI 1951, 30., 34., 45.
66 *Carnuntum* Nr. 97-99.; *Gorsium* Nr. 2.
67 BARKÓCZI 1951, 33. sk.; RIU 2, Nr. 441., 631.
68 Magyarázataát ld.: ZWIERLEIN-DIEHL 1992, 29-35.; GESZTELYI 1998, 61. sk.
69 AGD I/3, Nr. 2869.
70 ZIENKIEWICZ 1986, 117-141.
71 MAASKANT-KLEIBRINK 1992.; KLEIBRINK 1997.
72 NM Nr. 164., 98.
73 Nr. 28.; NM Nr. 159., 187.
74 *Trier* Nr. 10: Depotfund von mehr als 80 gleichartigen „fabrikneuen“ Ringen.
75 *Kazsáy* Nr. 43., 51., 69.; *Debrecen* Nr. 32., 33., 58.; NM Nr. 33.
76 *Britain* Nr. 252.; HENIG 1988, fig. 4.; *Gadara* Nr. 26-28.
77 Vö. GESZTELYI 1978.
78 HENIG 1992.
79 *Zalau* Nr. 50.; *Gadara* Nr. 284.
80 HENIG 1988, 147 skk.
81 DEMBSKI 1998.
82 NM 21.
83 PAULOVICS 1941, 123.; NM Nr. 193.
49 *Kazsáy* No. 46, comp. *Gadara* Nos 27-28.
50 MC CANN 1968, 55 ff., 109 ff.
51 BMC V. Pl. 33/8.; MC CANN 1968, 111.
52 *Kazsáy* No. 69.
53 *Debrecen* No. 20.
54 BARKÓCZI 1951, 33.; PAULOVICS 1942, 241.
55 *Győr* No. 7.
56 HENIG 1970, 252.
57 *Debrecen* No. 63.; *Kazsáy* No. 87.
58 BARKÓCZI 1951, 34.; *Debrecen* Nos 35-36.
59 BARKÓCZI 1951, 45., Taf. LIII/1.
60 FITZ 1962.
61 BARKÓCZI 1951, 33.; RIU 2, No. 392.
62 SHA. Caracalla V. 9.
63 BONNER 1950, 35.
64 BMC V. Pl. 72/6-7., 73/3., 76/9., 77/8.
65 Comp. BARKÓCZI 1951, 30., 34., 45.
66 *Carnuntum* Nos 97-99., *Gorsium* No. 2.
67 BARKÓCZI 1951, 33 f.; RIU 2, Nos 441., 631.
68 Its explanation see: ZWIERLEIN-DIEHL 1992, 29-35.; GESZTELYI 1998, 61. f.
69 AGD I/3, No. 2896.
70 ZIENKIEWICZ 1986, 117-141.
71 MAASKANT-KLEIBRINK 1992.; KLEIBRINK 1997.
72 NM Nos 164, 98.
73 No. 28.; NM Nos 159., 187.
74 *Trier* No. 10: Depotfund von mehr als 80 gleichartigen „fabrikneuen“ Ringen.
75 *Kazsáy* Nos 43., 51., 69.; *Debrecen* Nos 32., 33., 58.; NM No. 33.
76 *Britain* No. 252.; HENIG 1988, fig. 4.; *Gadara* Nos 26-28.
77 Comp. GESZTELYI 1978.
78 HENIG 1992.
79 *Zalau* No. 50.; *Gadara* No. 284.
80 HENIG 1988, 147 ff.
81 DEMBSKI 1998.

- 84 BORHY - SZÁMADÓ 1999, 152.
- 85 GESZTELYI 1996, 57.; *Győr* Nr. 12 sk.
- 86 *Xanten* Nr. 197, további szakirodalommal.
- 87 ZOLTAI 1941. passim.
- 88 HENKEL 1913, Nr. 1351., 1353 skk., 1362 sk., Taf. LII.
- 82 NM 21.
- 83 PAULOVICIS 1941, 123.; NM No. 193.
- 84 BORHY - SZÁMADÓ 1999, 152.
- 85 GESZTELYI 1996, 57.; *Győr* Nos 12 f.
- 86 *Xanten* No. 197, with further special literature.
- 87 ZOLTAI 1941 passim.
- 88 HENKEL 1913, Nos 1351., 1353 ff., 1362 f., Taf. LII.

Irodalom - Literature

AGD

Antike Gemmen in deutschen Sammlungen I-IV. München, Wiesbaden 1968-1975.

Aquileia

Sena Chiesa, G.: Gemme del Museo Nazionale di Aquileia. Padova 1966.

Aranyleltár

Rejtett kincsek az ország múzeumaiból. Kiállítás a Magyar Nemzeti Galériában 1989 (Hidden treasures from the museums of the country. An exhibition in the Hungarian National Gallery). (Szerk. Trogmayer O.) A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai 1989/3.

BARKÓCZI 1951

Barkóczy L.: Brigetio. DissPann II 22. Bp. 1951. Tafeln: Budapest—Lcipzig 1944.

BARKÓCZI 1966/1967

Barkóczy, L.: Die datierten Glasfunde aus dem II. Jh. von Brigetio. FolArch 18 (1966/67) 67-89.

BARKÓCZI 1968

Barkóczy, L.: Die datierten Glasfunde aus dem 3-4. Jh. von Brigetio. FolArch 19 (1968) 59-86.

Beograd

Popović, I.: Les camées romains au Musée National de Beograd. Beograd 1989.

BILKEI 1979

Bilkei, I.: Die griechischen Inschriften des römischen Ungarns. Alba Regia 17 (1979) 23-48.

BÍRÓ 1997

Bíró M.: Adalékok Brigetio csontiparához. - Angaben zu den Knochenschnitzereien aus Brigetio. KEMMK 5 (1997) 175-202.

BÍRÓ 2000

Bíró, T. M.: Pannoniai csontművészet - Pannonische Beinartefakte. Budapest 2000.

BMC

Mattingly, H.: Coins of the Roman Empire in the British Museum, I (1923), II (1920), III (1966), IV (1940), V (1950).

BÓNIS 1977

Bónis, É.: Das Töpferviertel am Kurucdomb von Brigetio. FolArch 28 (1977) 105-142.

BÓNIS 1979

Bónis, É.: Das Töpferviertel „Gerhát” Brigetio. FolArch 30 (1979) 99-155.

Bonn

Platz-Horster, G.: Die antiken Gemmen im Rheinischen Landesmuseum Bonn. Köln-Bonn 1984.

BONNER 1950

Bonner, C.: Studies in Magical Amulets, Chiefly Graeco-Egyptian. Ann Arbor 1950.

BORHY 1997-1998

Borhy L.: A Komárom/Szöny-vásártéri ásatás római kori gemmalletei - Römerzeitliche Gemmen aus Brigetio. DDME 1997-1998, 209-218.

BORHY - SZÁMADÓ 1999

Borhy L.-Számadó E.: Beszámoló a Brigetioban (Szöny-Vásártér és Molaj „A”-út lelőhelyen) 1998-ban végzett régészeti feltárások eredményeiről - Bericht über die Ergebnisse der archäologischen Grabungen des Jahres 1998 /Szöny-Marktplatz und Molaj „A”-Straße/. KEMMK 6 (1999) 143-162.

Brigetio

Brigetio. Egy pannoniai város élete. Kállay Ödön régészeti gyűjteményének kiállítása a tatai várban. (Cseh J.-Petényi S.) Tata 1990.

Britain

Henig, M.: A Corpus of Engraved Gemstones from British Sites. BAR 8. Oxford 1974, 1978.

Carnuntum

Dembski, G.: Römerzeitliche Gemmen aus Carnuntum. Enlarged Manuscript of the Dissertation from 1969.

CIGP

Corpus Inscriptionum Graecarum Pannonicarum. (Hrg. Kovács, P.) Debrecen 1998.

Cimeliotheca

Cimeliotheca Musei Nationalis Hungarici sive Catalogus antiquitatum. Budae 1825.

Content

Henig, M.: The Content Family Collection of Ancient Cameos. Ashmolean Museum, Oxford 1990.

CSEH

Kisné Cseh J.: Római üvegek - Die römische Glasfunde. A Kuny Domokos Múzeum gyűjteményei 2.

Dalmatia

Middleton, Sh. H.: Engraved Gems from Dalmatia. Oxford 1991.

Debrecen

Gesztelyi T.: A Debreceni Déri Múzeum gemmagyűjteménye - Die Gemmensammlung des Déri Museums in Debrecen. DDME 1986, 87-178.

Del. Leonis

Volleweider, M.-L.: Deliciae Leonis. Antike geschnittene Steine und Ringe aus einer Privatsammlung. Mainz 1984.

DEMBSKI 1998

Dembski, G.: „Kaiserliche” Gemmen und Kameen aus Carnuntum. Carnuntum Jb. 1998 (Wien 1999) 9-24.

FITZ 1962

Fitz, J.: Sanctuaires d’Hercule en Pannonie. Coll. Latomus 58 (1962) 623-638.

FITZ 1978

Fitz, J.: Der Geldumlauf der römischen Provinzen im Donaugebiet Mitte des 3. Jahrhunderts. Budapest-Bonn 1978.

Gadara

Henig, M.-- Whiting, M.: Engraved Gems from Gadara in Jordan. The Sa'd Collection of Intaglios and Cameos. Oxford 1987.

Gaule

Guiraud, H.: Intailles et camées de l'époque romaine en Gaule. Suppl. Gallia 48. Paris 1988.

Geneve

Vollenweider, M.-L.: Catalogue raisonné des sceaux, cylindres, intailles et camées. Musée d'Art et d'Histoire de Geneve. II. Mainz 1979.

GESZTELYI 1978

Gesztelyi T.: Ifjú szatírportrék gemmákon. DDMÉ 1977 (Debrecen 1978) 167-173. = Satyrbüsten auf Gemmen. Acta Class. Debr. 14 (1978) 65-73.

GESZTELYI 1982

Gesztelyi T.: Römische Porträtgemmen. Wiss. Zeitschr. der Humboldt-Univ. zu Berlin 1982, 193-195. = A gemmaportrék társadalmi szerepéről egy Caracalla-ábrázolás ürügyén. In: Az antik társadalomtörténet problémái. Debrecen KLTE 1982, 243-251.

GESZTELYI 1985

Gesztelyi T.: Caracalla és Geta ábrázolása provinciális gemmákon. ArchÉrt 112 (1985) 180-186. = Die Frage der ikonographischen Rückständigkeit in der Glyptik. Acta Class. Debr. 21 (1985) 107-121.

GESZTELYI 1996

Gesztelyi, T.: Pannonische Siegelringe: Kontinuität und Diskontinuität. Akten des 3. internationalen Kolloquiums über Probleme des provinzialrömischen Kunstschaffens (Hrsg. von H. Bauchhenß). Beihefte der Bonner Jahrbücher 51. Köln-Bonn 1996, 53-58.

GESZTELYI 1998

Gesztelyi T.: Pannoniai vésett ékkövek - Geschnittene Steine in Pannonien. Budapest 1998.

Gorsium

Gesztelyi T.: Gemmenfunde in Gorsium. Alba Regia 29 (2000) 99-114.

Győr

Gesztelyi T.: A győri Xántus János Múzeum gemmagyűjteménye - The Gem Collection of Xántus János Museum in Győr. Arrabona 39 (2001) 135-160.

HENIG 1970

Henig, M.: The Veneration of Heroes in the Roman Army. The Evidence of Engraved Gemstones. Britannia 1, 1970, 249-265.

HENIG 1988

Henig, M.: The chronology of Roman engraved gemstones. Journ. of Rom. Arch. 1. (1988) 142-152.

HENIG 1992

Henig, M.: The Bath gem-workshop: further discoveries. Oxford Journ. of Arch. 11. (1992) 241-243.

HERBIG 1949

Herbig, R.: Ganymed und der Adler. In.: Ganymed. Heidelberger Beiträge zur antiken Kunstgeschichte. Heidelberg 1949.

Hermitage

Neverov, O. J.: Anticnye kamei v sobranii Ermitaza. Katalog. Leningrad 1988.

Kazzay

Részletes sorozata a Kazai-féle gyűjtemény gemmáinak. 1863-as leltár. Kézirat a Tiszántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtárában - Detailed series of the Gems in the Kazzay Collection. The inventory of 1863. Manuscript in the Central Library of the Reformat Diocese in Tiszántúl, lsz. R 1108/a.

KLEIBRINK 1997

Kleibrink, M.: The Style and Technique of the Engraved Gems. In.: Johns, C.: The Snettisham Roman Jeweller's Hoard. British Museum 1997, 25-33.

KOLNIK 1984

Kolnik, T.: Römische und germanische Kunst in der Slowakei. Bratislava 1984.

LÁNYI – REDŐ – TORBÁGYI 1999

Fundmünzen der römischen Zeit in Ungarn III. Komitat Komárom-Esztergom. Zusammengestellt von V. Lányi, F. Redő, M. Torbágyi. Berlin-Budapest 1999.

MAASKANT-KLEIBRINK 1992

Maaskant-Kleibrink, M.: Three engravers at work in a jeweller's workshop in Norfolk. BABesch 67 (1992) 151-167.

Mc CANN 1968

Mc Cann, A. M.: The Portraits of Septimius Severus. Roma 1968.

MEGOW 1987

Megow, W.-R.: Kameen von Augustus bis Alexander Severus. Antike Münzen und Geschnittene Steine XI. Berlin 1987.

MIGOTTI 1998

Migotti, B. - Slaus, M. - Dukat, Z. - Pernic, L.: Accede ad Certissiam. Zagreb 1998.

NM

Gesztelyi, T. Antike Gemmen im Ungarischen Nationalmuseum. Catalogi Musei Nationalis Hungarici, Series Archaeologica III. Budapest 2000.

PAULOVICS 1941

Paulovics, S.: Funde und Forschungen in Brigetio (Szőny). DissPann 2:11. Laureae Aquincenses II. Bp. 1941.

PAULOVICS 1942

Paulovics I.: Brigetioi kisbronzok magángyűjteményekből - Piccoli bronzi di Brigetio in raccolte private. ArchÉrt. 1942, 216-248.

RIU 2

Die römischen Inschriften Ungarns 2. (Hrsg. Barkóczy, L. - Mócsy, A.) Budapest 1976.

Romula

Tudor, D.: Pietre gravate descoperite de la Romula. Apulum 6 (1967) 209-228.

SÁGI 1981

Sági, K.: Das römische Gräberfeld von Keszthely-Dobogó. Budapest 1981.

SICHTERMANN 1988

Sichtermann, H.: Ganymedes. Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae IV. Zürich-München 1988, 154-169.

Sofia

Dimitrova-Milčeva, A.: Antike Gemmen und Kameen aus dem Archäologischen Nationalmuseum in Sofia. Sofia 1980.

SZÁMADÓ 1997

Számadó E.: Brigetio kutatástörténete - Forschungsgeschichte Brigetios. KEMMK 5 (1997) 149-161.

Trier

Krug, A.: Römische Gemmen im Rheinischen Landesmuseum Trier. Bericht der Röm.-Germ. Kom. 76 (1995) 159-218.

Udine

Tomaselli, C.: Le gemme incise di eta romana dei Civici Musei di Udine. Firenze 1993.

Valkenburg

Bosman, A. V. A. J.: Engraved Gems and Signet Rings. In: The Valkenburg Excavations 1985-1988. Ed. van Dierendonck, R. M. - Hallewas, D. P. - Waugh, K. E. Amersfoort 1993, 121-136.

VISY 1989

Visy Zs.: A római limes Magyarországon.= Der pannonische Limes in Ungarn. Budapest 1989.

WESZPRÉMI 1781

Weszprémi, St.: Succincta medicorum Hungariae et Transilvaniae biographia. Viennae 1781 = Weszprémi I.: Magyarország és Erdély orvosainak rövid életrajza. II/2 (ford. Kővári A.) (bilingvis) Budapest 1968.

VOLLENWEIDER 1966

Vollenweider, M.-L.: Die Steinschneidekunst und ihre Künstler in spätrepublikanischer Zeit. Baden-Baden 1966.

Wien

Zwierlein-Diehl, E.: Die antike Gemmen des Kunsthistorischen Museums in Wien. I. München 1973, II. München 1979, III. München 1991.

Würzburg

Zwierlein-Diehl, E.: Glaspasten im Martin-von-Wagner-Museum der Universität Würzburg. München 1986.

Xanten

Platz-Horster, G.: Die antiken Gemmen aus Xanten. Köln-Bonn 1987, II. Köln-Bonn 1994.

Zalau

Teposu-Marinescu, L.-Lakó, É.: Catalogul colectiei de geme romane. Zalau 1973.

ZIENKIEWICZ 1986

Zienkiewicz, J. D.: The Legionary Fortress Baths at Caerleon II. The Finds. Cardiff 1986.

ZWIERLEIN-DIEHL 1992

Zwierlein-Diehl, E.: Magische Amulette und andere Gemmen des Instituts für Altertumskunde der Universität zu Köln. Opladen 1992.

Rövidítések - Abbreviations

DDMÉ

A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve - Annales Musei Debreceniensis de Friderico Déri nominati

KEMMK

Komárom-Esztergom Megyei Múzeumok Közleményei - Mitteilungen der Museen des Komitats Komárom-Esztergom

SEG

Supplementum Epigraphicum Graecum

II. Katalógus

Intagliók

1. K. 1972. Lh.: Szőny. Eltűnt, gipszlenyomatról ismert.
Kalcedon, áttetsző, fehéren-kéken opalizáló. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett.
1,15 x 0,9 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Támlás trónon ülő Iuppiter oldalról, mezítelen felső teste szemből, alsó testét köpeny fedi. Előre nyújtott kezében paterát (áldozó csészét) tart, a másikban jogart, lábánál felé tekintő sas. Alapvonal.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Carnuntum* Nr. 11-19.
2. K. 1973. Lh.: Szőny.
Kalcedon, áttetsző, fehéren opalizáló. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart, és alig észrevehetően megy át a hátoldalba. Felülete fényezett, hátoldalán utólagos csiszolás.
1,4 x 1,0 x 0,5 cm. Kora: 2. sz.
Ülő Iuppiter mint előbb.
Publ.: Aranyleltár 54/65.; *Brigetio* XXII/5.
A stílushoz vö.: *Gadara* Nr. 6.
3. K. 1992. Lh. Szőny.
Karneol, sötétvörös. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle az előlap felé összetart. Sérült, alsó része és hátoldala letört, repedt.
1,3 x 1,05 x 0,3 cm Kora: 2. sz.
Ülő Iuppiter mint előbb, de sas nélkül. Trónjának lábát keresztpántok fogják össze.
Publ.: Aranyleltár 53/50.
4. K. 1428/2 (nem egyezik a leltárkönyvvel)
Lh. Szőny.
Nicolopaszta, sötétkék. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle egyenes, pereme rézsús. Felülete lekopott, ábrázolása alig ismerhető fel.
1,2 x 1,0,3 cm Kora: 3. sz.
Trónoló Iuppiter(?).
Publikálatlan.

II. Catalogue

Intaglios

1. K. 1972. Szőny. Missing, known from plaster-cast.
Chalcedony, translucent, having an opaline reflection of white and blue. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards back. Polished surface.
1,15 x 0,9 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Jupiter in profile sitting on a backed throne, his nude trunk frontal, his lower body is covered by a cloak. In his outstretched hand he holds a patera, in the other one a sceptre, at his feet an eagle looking at him. Groundline.
Unpublished.
For the type comp.: *Carnuntum* Nr. 11-19.
2. K. 1973. Szőny.
Chalcedony, translucent, having an opaline reflection of white. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards rear and inconspicuously going to the rear side. Polished surface, additional polishing on the back side.
1,4 x 1,0 x 0,5 cm. 2nd century A. D.
Jupiter enthroned, as last.
Publ.: Aranyleltár 54/65.; *Brigetio* XXII/5.
For the style comp.: *Gadara* No. 6.
3. K. 1992. Szőny.
Cornelian, dark red. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards obverse. Damaged, chipped on lower right edge and back, cracked.
1,3 x 1,05 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Jupiter sitting as before but without an eagle. The legs of his throne are fastened by cross-shaped hinges.
Publ.: Aranyleltár 53/50.
4. K. 1428/2 (it does not check up with the inventory) Szőny.
Nicolopaste, dark blue. Standing oval, flat on both sides, its edge is linear, obverse border is bevelled. Wear on

5. K. 414. Lh. Szőny, felső faluvégén (Komárom felől) kiosztott háztelken, kertművelés közben került elő.
Barna jáspis. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett, a véset is.
1,5 x 1,15 x 0,2 cm. Kora: 2. sz.
Iuppiter feje oldalról dús hajjal és szakállal, vállán köpenyének széle látható.
Publ.: *Brigetio* XXII/3.; GESZTELYI 1998, 146/17.
A stílushoz vö.: Nr. 40, 62.; *Zalau* Nr. 3.; *Dalmatia* Nr. 31.
6. K. 1987. Lh. Szőny.
Karneol, élénkpiros, benne zárványok. Álló ovális, előlapja lapos, hátoldala enyhén domború, éle az előlap felé összetart. Felülete fényezett, peremén kisebb sérülések.
1,2 x 1,0 x 0,5 cm. Kora: 2. sz.
Álló Iuno vagy Minerva szemből, sisakos(?) feje oldalra fordítva, felémelt kezével jogart vagy lándzsát, a másikkal paterát tart. Alapvonal. Mélyen vésett.
Publ.: *Aranyeltár* 53/54.
A típushoz vö.: NM Nr. 82.
7. K. 1980. Lh.: Szőny.
Karneol, piros. Álló ovális, előlapja enyhén, hátoldala erősen domború, éle és előlapja utólag lecsiszolva, emiatt az ábrázolás egyes részletei eltűntek. Hátoldala fényezett.
1,3 x 0,9 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Álló Minerva szemből hosszú chitónban, feje oldalra fordítva, rajta sisak. Előre nyújtott kezében paterát, a másikkal lándzsáját és földre támasztott pajzsát tartja. Alapvonal. Az egyes részletek hiányából arra lehet következtetni, hogy a munka befejezetlen.
Publ.: *Aranyeltár* 54/59.; GESZTELYI 1998, 138/21.
8. K. 1988. Lh. Szőny.
Karneol, világos narancssárga, benne függőlegesen vékony sötétebb csík. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, széle több helyen lerört.
1,3 x 1,1 x 0,25 cm. Kora: 2. sz.
face, the depiction is hardly recognizable.
1,2 x 1 x 0,3 cm. 3rd century A. D.
Jupiter enthroned(?).
Unpublished.
5. K. 414. Szőny. (found on a building site in the upper end of the village (from Komárom) during gardening.
Brown jasper. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards back. Polished surface and engraving as well.
1,5 x 1,15 x 0,2 cm. 2nd century A. D.
Jupiter's head in profile with thick hair and beard, the mantle is seen on his shoulder.
Publ.: *Brigetio* XXII/3.; GESZTELYI 1998, 146 No. 17.
For the style comp.: Nos 40, 62.; *Zalau* No. 3.; *Dalmatia* No. 31.
6. K. 1987. Szőny.
Cornelian, flaming red, with inclusions. Standing oval, obverse is flat, rear is slightly convex, bevelled towards the obverse. Polished for the surface. There are some small injuries on the border.
1,2 x 1,0 x 0,5 cm. 2nd century A. D.
Juno or Minerva standing front-wise, head, with a helmet(?), is turning to the side, in raised hand is a sceptre or a spear, and a patera in the other. Groundline. Engraved deeply.
Publ.: *Aranyeltár* 53/54.
For the type comp.: NM No. 82.
7. K. 1980. Szőny.
Cornelian, red. Standing oval, obverse is slightly, rear is intensely convex, edge and obverse are grinded later and, because of this, some details of the depictions have been disappeared. Polished for the rear.
1,3 x 0,9 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Minerva wearing a helmet and a long chiton stands to the front. Her head is turned to the side. There is a patera in stretching hand and with the other she holds spear and shield which rests on the ground. Groundline.
Publ.: *Aranyeltár* 54/59.; GESZTELYI 1998, 138 No. 21.

- Álló Minerva szemből, hosszú chitónban, feje oldalra fordítva, rajta sisak, előrenyújtott kezében Victoria, a másik földön álló pajzsán nyugszik, mellette dárdája (Athéné Parthenos típus). Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 53/53.
A típushoz vö.: *Aquileia* No. 106-116.; *Udine* Nos 45-49.; *Carnuntum* No. 54-58.
9. K. 1989. Lh. Szőny. Eltűnt, gipszlenyomatról ismert.
Karneol, piros. Álló ovális, előlapja erősen domború. Felülete fényezett.
1,1 x 0,9 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Álló Minerva mint előbb, de keze felémelve lándzsáját tartja.
Publikálatlan.
10. K. 1978. Lh. Szőny.
Karneol, sötétpiros, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala enyhén domború, éle az előlap felé összetart. Előlapja matt, hátoldala fényezett.
1,6 x 1,1 x 0,45 cm. Kora: 2. sz.
Minerva sisakos mellképe oldalról.
Publ.: Aranyleltár 54/60.
A típushoz vö.: NM No. 85.
11. K 1979. Lh. Szőny. Eltűnt.
Karneol, barna, ovális, mindkét oldala lapos, szélei rézsútósak.
1,5 x 1,0 x 0,4 cm
Minerva balra néző sisakos mellképe.
Publikálatlan.
12. K 135. Lh. Szőny, Bélapusztá. Eltűnt.
Karneol, pirosas-sárga, ovális, lapos.
1,1 x 0,8 x 0,4 cm
Minerva jobbra néző sisakos mellképe.
Publikálatlan.
13. K. 1990. Lh. Szőny.
Karneol, áttetsző, narancssárga, belsejében apró pöttyök. Álló ovális, mindkét lapja domború, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, az ábrázolás is, előlapján kopásnyomok, szélén lepatlant.
1,3 x 1,0 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Álló Minerva szemből, hosszú chitónban, sisakos feje oldalra fordítva, egyik keze földön álló pajzsán nyugszik, mellette lándzsája, előre nyújtott ke-
8. K. 1988. Szőny.
Cornelian, light orange, there is a darker vertical line in it. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished, its border is broken down on some parts.
1,3 x 1,1 x 0,25 cm. 2nd century A. D.
Minerva wearing a helmet and a long chiton stands to the front. Her head is turned to the side, Victory in her stretching hand, the other is placed on her shield standing on the ground, next to it her spear (type of Athene Parthenos). Groundline.
Publ.: Aranyleltár 53/53.
For the type comp.: *Aquileia* Nos 106-116.; *Udine* Nos 45-49.; *Carnuntum* Nos 54-58.
9. K. 1989. Szőny. Missing, known from plaster-cast.
Cornelian, red. Standing oval, obverse is intensely convex. Polished for the surface.
1,1 x 0,9 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
Minerva stands as last, but in her hand she holds her spear.
Unpublished.
10. K. 1978. Szőny.
Cornelian, dark red, translucent. Standing oval. Slightly convex on both sides, bevelled towards the obverse. Face is unpolished, rear polished.
1,6 x 1,1 x 0,45 cm. 2nd century A. D.
Minerva's half-length portrait in profile with a helmet.
Publ.: Aranyleltár 54/60.
For the type comp.: NM No. 85.
11. K 1979. Szőny. Missing.
Cornelian, brown, oval, flat on both sides, the borders are bevelled.
1,5 x 1,0 x 0,4 cm
A bust of Minerva in profile with a helmet to the left.
Unpublished.
12. K 135. Szőny, Bélapusztá. Missing.
Cornelian, reddish-yellow, oval, flat.
1,1 x 0,8 x 0,4 cm
A bust of Minerva in profile with a helmet to the right.
Unpublished.

- zét oltár fölé tartja. Az oltár másik oldalán Mercurius áll szemből, mezíttelenül, fejét Minerva felé fordítja, felémelt kezével koszorút nyújt feje felé, másik kezében caduceust tart és aláhulló köpenyét. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 53/52.
A típushoz vö.: *Debreceen* Nr. 8 (Victoria); *Gadara* Nr. 225 (Mars).
14. K. 1997. Lh. Szőny.
Karneol, sárgás-piros, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett, élén ragasztómaradványok.
1,45 x 1,1 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Álló Ceres hosszú chitónban, rajta himation, köpenyének végei mindkét karjáról aláhullanak. Egyik kezével jogart, a másikban két kalászt tart. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 53/45.; *Brigetio* XXII/6.
15. K. 2008. Lh. Szőny.
Prasem, zöld, sárga folttal, kissé áttetsző, benne pöttyös zárványok. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett.
1,2 x 0,95 x 0,4 cm. Kora: 3. sz.
Álló Ceres mint előbb, de a hanyag vézés miatt a részletek alig felismerhetőek.
Publ.: Aranyleltár 52/37.
16. K. 2011. Lh.: Szőny
Vörösesbarna jáspis. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett, az ábrázolás is, felső részén lepattogzott.
1,2 x 0,9 x 0,25 cm. Kora: 2. sz.
Álló Ceres szemből hosszú chitónban, oldalra fordított fején koszorú. Felémelt kezében gyümölcscel teli tálat tart, a másikban kalászt. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 52/34.;
GESZTELYI 1998, 143/3.
17. K. 2012. Lh. Szőny.
Prasem, világoszöld, áttetsző, benne zárványok és egy barnás ferde csfk. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fény-
13. K. 1990. Szőny.
Cornelian, translucent, orange, tiny dots inside. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards the rear. Polished surface and depiction, marks of wear on its face, splitted on the border.
1,3 x 1,0 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
Minerva wearing a helmet and a long chiton stands to the front. Her head is turned to the side. One hand is placed on the rim of her shield, which rest on the ground. She stretches her hand out over an altar. On the other side of the altar a nude figur of Mercury stands presenting a wreath to Minerva with one hand while holding his caduceus and chlamys in the other. Groundline.
Publ.: Aranyleltár 53/52.
For the type comp.: *Debreceen* No. 8 (Victoria); *Gadara* No. 225 (Mars).
14. K. 1997. Szőny.
Cornelian, yellowish-red, translucent. Standing oval, convex on both sides, bevelled toward the rear. Polished surface, remains of glue on the edge.
1,45 x 1,1 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Ceres standing in a long chiton, a himation on her, the bottoms of her cloak are falling from her both arms. She holds a sceptre in one hand and two ears of corn in the other. Groundline.
Publ.: Aranyleltár 53/45.; *Brigetio* XXII/6.
15. K. 2008. Szőny.
Prase, green, with a yellow tarnish, it is slightly translucent, there are with inclusions. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished surface.
1,2 x 0,95 x 0,4 cm. 3rd century A. D.
Ceres standing as last, but because of the schematic engraving the details are hardly recognizable.
Publ.: Aranyleltár 52/37.
16. K. 2011. Szőny.
Reddish-brown jasper. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards

- zett, az ábrázolás is, kopott, szélén lepattogzott.
1,3 x 0,95 x 0,3 cm. Kora: 1. sz.
Támla nélküli trónon ülő Ceres hosszú chitonban, oldalról. Előrenyújtott kezében két kalászt tart, a másikkal ülőhelyének sarkára támaszkodik. Alapvonal.
Publ.: Aranyeletár 51/21.
A típushoz vö.: App. 4.
18. K. 415. Lh. Szőny, felső faluvégén (Komárom felől) kiosztott háztelken, kertművelés közben került elő.
Égett karneol, szürke. Álló ovális, előlapja enyhén domború, hátoldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Előlapja matt, hátoldala fényes, felső részén sérült.
1,4 x 1,1 x 0,2 cm. Kora: 1. sz.
Mars Gradivus oldalról, derekára kötött köpenyének végei mindkét oldalán elállnak, lábán csizma. Előrenyújtott kezével vállára támasztott tropaeumot tart, a másikkal dárdát. Alapvonal.
Publ.: Aranyeletár 54/73.
A stflusához vö.: Nr. 42.
19. K. 1991. Lh. Szőny.
Karneol, élénkpiros egy színtelen foltal. Álló ovális, mindkét oldala enyhén domború, éle a hátoldal felé összetart. Szélén lepattogzott, alul egy darab letrött.
1,35 x 1,15 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Lépő Mars mint előbb, de sokkal felületesebb munka.
Publ.: Aranyeletár 53/51.
20. K. 383. Lh. Szőny, felső faluvégén kiosztott háztelken (Civilváros).
Nicolopaszta. Álló ovális, felülete nagyon kopott, porózus.
0,8 x 0,6 cm.
Bronzgyűrűbe van foglalva, melynek alsó része hiányzik.
Átm.: 1,8 cm Kora: 3. sz.
Balra haladó alak, valószínűleg Mars Gradivus.
Publikálatlan.
- the rear. Polished surface and depiction, splitted at the top.
1,2 x 0,9 x 0,25 cm. 2nd century A. D.
Ceres standing front-wise in a long chiton, with a wreath on her turned head. She holds a bowl full of fruit in her raised hand, and ears of corn in the other. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 52/34.; GESZTE-LYI 1998, 143 No. 3.
17. K. 2012. Szőny.
Prase, light green, translucent, with inclusions and a brownish askew line. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished surface and depiction, intense wear, splitted on the border.
1,3 x 0,95 x 0,3 cm. 1st century A. D.
Ceres sitting on a throne without a back wearing a long chiton, in profile. She holds out two ears of corn with one of her hands and with her other hand she leans against the corner of her seat. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 51/21.
For the type comp.: App. 4.
18. K. 415. Szőny, found on a building site in the upper end of the village (from Komárom) during gardening.
Burnt cornelian, grey. Standing oval, front is slightly bulging, bevelled to the rear. Matt surface and polished back side, damaged at the upper part.
1,4 x 1,1 x 0,2 cm. 1st century A. D.
Mars Gradivus in profile. He wears a subligaculum around his waist and its bottom ends are puffed out, boots on his legs. He holds out a tropaeum, which is leant against his shoulder, and he holds a spear with the other hand. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 54/73.
For the style comp.: No. 42.
19. K. 1991. Szőny.
Cornelian, bright red with a colorless mark. Standing oval, convex slightly on both sides, bevelled towards the rear. Splitted on the border, a part is broken down at the lower part.
1,35 x 1,15 x 0,3 cm. 2nd century A. D.

21. K. 412. Lh.: Szőny, felső faluvégén (Komárom felől) kiosztott háztelken, kertművelés közben került elő.
Kalcedon, felül vastag világoskék, alul vékony sötétkék és szürke rétegekből áll. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle az előlap felé összetart. Felül és alul letöredezett, az alak fejének fele hiányzik.
1,35 x 1,2 x 0,4 cm. Kora: 2-3. sz.
Álló Mars szemből, sisakos feje oldalra fordítva, katonai öltözékben. Felemelt kezében dárdát tart, a másikkal pajzsára támaszkodik. Alapvonal.
Publ.: Aranylétár 55/75.
22. K. 382. Lh. Szőny. Felső faluvégén kiosztott háztelken (Civilváros). Nicolopaszta, sötétkék. Álló ovális, előlapja lapos, éle az előlap felé összetart. Felülete porózus.
1,3 x 1,1 cm. Kora: 3. sz.
Bronzgyűrű, melynek alsó fele hiányzik, kiszögellő vállakkal, kiemelkedő foglalatlaltal.
Átm.: 2,2 cm. Kora: 3. sz.
Álló Mars, az előbbi tükörképe.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Aquileia* Nr. 897.; NM. No. 90.; *Carnuntum* No. 118.
23. K. 2001. Lh. Szőny. Elveszett.
Karneol, piros. Ovális, hátlapja enyhén domború. Bal széle és alja lecsorbult.
1,7 x 1,2 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Lebegő Victoria oldalról, előre nyújtott kezében koszorút tart, bal vállán pálmaág van. Lábánál bőségszaru.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Debrecen* Nr. 15.
24. K. 1977. Lh. Szőny.
Karneol, narancssárga, áttetsző, benne kisebb zárványok. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, erősen kopott, oldalán és felületén lepattant.
1,25 x 0,95 x 0,25 cm. Kora: 2. sz.
Sziklán ülő Mercurius oldalról, mezítelen, egyik kezével hátulról megtámaszkodik, a másik a csorbulás miatt nem maradt meg. Alapvonal.
Publ.: Aranylétár 54/62.
- Mars marching as last but it is much more negligent work.
Publ.: Aranylétár 53/51.
20. K. 383. Szőny, found on a building site distributed at the upper end of the village (Civilváros).
Nicolo paste. Standing oval, wear on the surface, porous.
0,8 x 0,6 cm.
Mounted in a bronze ring, the lower part of the hoop is lost.
Diameter: 1,8 cm. 3rd century A. D.
A figure moving to the left, might be Mars Gradivus.
Unpublished.
21. K. 412. Szőny, found on a building site in the upper end of the village (from Komárom) during gardening.
Chalcedony, at the upper part thick light blue, at the bottom thin dark blue and grey layers. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the front. At the top and bottom it is splitted, half of the figure's head is missing.
1,35 x 1,2 x 0,4 cm. 2-3rd century A. D.
Mars standing, frontal, head in profile, he wears helmet, cuirass and tunic. He holds a spear in his raised hand, with the other leaning against his shield.
Groundline.
Publ.: Aranylétár 55/75.
22. K. 382. Szőny, building sites distributed at the upper end of the village.
Nicolo paste, dark blue. Standing oval, flat on the front, bevelled towards the front, porous surface.
1,3 x 1,1 cm. 3rd century A. D.
Bronze ring, the lower part of hoop is lost, with protruding shoulders and rising mount.
Diameter: 2,2 cm. 3rd century A. D.
Mars standing as last.
Unpublished.
For the type comp.: *Aquileia* No. 897.; *Svistov* No. 8.; NM No. 90.; *Carnuntum* No. 118.
23. K. 2001. Szőny. Missing.
Cornelian, red, oval, its rear is slightly convex. The left edge and the bottom is splitted.

- A típushoz vö.: *Udine* Nr. 18-21.; *Carnuntum* Nr. 178.
25. K. 1971. Lh.: Szőny.
Ametiszt, sötétlila, szélén világosabb, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, kopásnyomok, alul és felül le-tőredezett.
1,1 x 0,8 x 0,2 cm. Kora: 1. sz.
Álló Mercurius háromnegyed nézetben, feje oldalra fordítva. Meztelen, köpenye válláról mögötte hullik alá, előre nyújtott karjával oszlopra támaszkodik, kezében kos fejet tart, a másikban hírnöki pálcája (caduceus). Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 54/66.; GESZTE-LYI 1998, 143/4.
A típushoz vö.: NM Nr. 94.
26. K. 1865. Lh. Szőny. Elveszett.
Piros karneol. Álló ovális.
Ezüst gyűrűbe foglalva, melynek karikája hengeres, de a fej felé fokozatosan vastagodik és szélesedik.
Átm.: 2,4 cm, Sz.: 1,2 cm
Jobbra haladó Mercurius előrenyújtott baljában bursa, hátra tartott jobbán köpenye, kezében caduceus.
27. K. 1993. Lh. Szőny
Karneol, piros. Álló ovális, előlapja enyhén, hátlapja erősen domború, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, felületén kopásnyomok, szélén lepatant, hátoldalán fehér folt.
1,7 x 1,5 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Álló Fortuna hosszú chitónban, oldalra fordított fején kalathos, egyik kezével kormánylapátot tart, a másikban bőségszarut és aláhulló köpenyét. Vele szemben Mercurius áll meztelenül, oldalra fordított fején koszorú, egyik kezében köpenyt tart és caduceust, a másikkal koszorút nyújt Fortuna feje fölé. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 53/49.
A típushoz vö.: *Aquileia* Nr. 629.; *Gadara* Nr. 93-95.
A típushoz és a stflushoz vö.: ZIENKIEWICZ 1986, 136, Nr. 53.
- 1,7 x 1,2 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
Victory walking in profile, she is dressed in a chiton. She holds in her right hand a wreath and shoulders a palm branch. At her feet a cornucopia. Unpublished.
For the type comp.: *Debrecen* No. 15.
24. K. 1977. Szőny.
Cornelian, orange, translucent with smaller with inclusions. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards the rear. Polished, intense wear, on the side and the surface splitted.
1,25 x 0,95 x 0,25 cm.
2nd century A. D.
Mercury, nude sitting on a rock in profile, leaning back with one hand, the other hand is missing because of the splitting. Groundline.
Publ.: Aranyleltár 54/62.
For the type comp.: *Udine* Nos 18-21.; *Carnuntum* No. 178.
25. K. 1971. Szőny.
Amethyst, dark purple, brighter at the border, translucent. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished, remains of wear, damaged at the bottom and the top.
1,1 x 0,8 x 0,2 cm. 1st century A. D.
Mercury standing in a three-quarters view, facing to the side. Nude, his cloak is falling from his shoulder behind him, he is leaning against a column with his stretching hand, he holds a head of a ram in one hand and in the other his herald's staff (caduceus). Groundline.
Publ.: Aranyleltár 54/66.; GESZTE-LYI 1998, 143 No. 4.
For the type comp.: NM No. 94.
26. K. 1865. Szőny. Missing.
Red cornelian, standing oval.
Mounted in a silver ring, which is cylindrical on the lower part, but it is thickening and widening towards the head.
Diameter: 2,4 cm
Mercury moving to the right holds a bursa out in his left hand, cloak is over his right arm, in his hand a caduceus. Unpublished.

28. K. 2003. Lh. Szőny.
Zöld jáspis, benne néhány zárvány. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, az ábrázolás is, jobb szélén lepattogzott. 1,1 x 0,8 x 0,3 cm. Kora: 3. sz. első fele.
Sol háromnegyed szemből nézetben, feje oldalra fordítva. Meztelen, fején sugárkoszorú, egyik kezét tüdővölz tartásba emeli, a másik kezében ostort és lelógó köpenyét tartja. Alapvonal.
Publ.: Aranyeletár 52/42.; GESZTELYI 1998, 144 Nr. 5.
A stflushoz vö.: *Debreceen* Nr. 36.
A típushoz vö.: *Udine* Nr. 13.; NM Nr. 142-143.
29. K. 1996. Lh. Szőny.
Karneol, sötétvörös, benne zárványok. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, felületén kopásnyomok. 1,5 x 1,2 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Álló Diana rövid tunicában, vadászcsizmában, derekán lengő köpenye, oldalra fordított fején koszorú. Előrenyújtott kezében fjat tart, a másikkal nyílvesszőt húz ki hátán lévő puzdrájából, lábánál rá tekintő vadászkutya. Alapvonal.
Publ.: Aranyeletár 53/46.
A típushoz vö.: ZIENKIEWICZ 1986, 135 Nr. 40., 140. Nr. 88.
30. K. 2010. Lh. Szőny.
Sárga,erezett felületű jáspis. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett. 1,3 x 1,1 x 0,2 cm. Kora: 2. sz.
Álló Fortuna hosszú chitónban, oldalra fordított fején kalathos, előrenyújtott kezével kormánylapátot tart, a másikban bőségszarut és aláhulló köpenyét. Alapvonal.
Publ.: Aranyeletár 52/35.
31. K. 1994. Lh. Szőny.
Karneol, sötétvörös, benne zárványok. Álló ovális, előlapja lapos, hátlapja domború, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, felületén kopásnyomok és égésfoltok, felső szélén felületéből nagyobb darab lepattant, így tarkója,
27. K. 1993. Szőny.
Cornelian, red, standing oval, front is slightly, back intensely convex, bevelled towards the rear. Polished, there are remains of wear on its surface, splitted on the border, a white mark on the rear.
1,7 x 1,5 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
Fortuna wearing a long chiton, stands in profile. On her head modius, holding a steering-oar in one hand, a cornucopia and her falling cloak in the other. Mercury confronts her. He is nude a wreath on his head facing to the side, he holds a cloak and a caduceus in one hand, while with the other he holds out a wreath over Fortuna's head. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 53/49.
For the type comp.: *Aquileia* No. 629.; *Gadara* Nos 93-95.
For the type and style comp.: ZIENKIEWICZ 1986, No. 53.
28. K. 2003. Szőny.
Green jasper, with some inclusions. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished depiction, splitted on right border. 1,1 x 0,8 x 0,3 cm.
First half of the 3rd century.
Sol in a three-quarter frontal view, facing to the side. Nude, with a radiant crown on its head, he raises his hand in a gesture of greating, in the other hand he holds a whip and cloak over his arm. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 52/42.; GESZTELYI 1998, 144 No. 5.
For the type comp.: *Udine* No. 13.; NM Nos 142-143.
For the style comp.: *Debreceen* No. 36.
29. K. 1996. Szőny.
Cornelian, dark red, with inclusions. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards the rear. Polished, wear on its surface. 1,5 x 1,2 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Diana standing in a short tunic, in hunting boots, with her waving cloak around her waist and with a wreath on his head facing to the side. She holds

- nyaka, a bőségszaru felső része hiányzik.
1,5 x 1,3 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Álló Fortuna mint előbb, de felülete-
sebb munka.
Publ.: Aranyeletár 53/48.
32. K. 1998. Lh. Szőny.
Karneol, piros, benne zárványok. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle az előlap felé összetart. Fényezett, előlapján kopásnyomok, hátoldalán égésfolt.
1,0 x 0,8 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Álló Fortuna mint előbb, de előrenyújtott kezében kalászt is tart.
Publ.: Aranyeletár 53/44.
33. K. 1999. Lh. Szőny. Elveszett.
Karneol, sötétpiros. Ovális, csorbult.
1,1 x 0,8 x 0,2 cm
Fortuna jobbra fordulva áll, baljában csészét, jobbajában kormánylapátot tart.
Publikálatlan.
34. K. 1995. Lh. Szőny.
Karneol, sárgás-piros, benne zárványok. Álló ovális, mindkét oldala enyhén domború, éle a hátoldala felé összetart. Fényezett, szélén kopásnyomok.
1,5 x 1,15 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Lépő Bonus Eventus oldalról, mezítenül, köpenye válláról hullik alá, fején koszorú, felemelt kezében gyümölcsöstálat tart, a másikban kalászt.
Alapvonal.
Publ.: Aranyeletár 53/47.
35. K. 2009. Lh. Szőny
Jáspis, barna. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, a felső szélén lepattant darab miatt az alak fejének felső része hiányzik.
1,55 x 1,15 x 0,35 cm. Kora: 2. sz.
Lépő Bonus Eventus oldalról, rövid tunicában, felemelt kezével vállra vetett lagobolont tart, melyről vadászszákmánya lóg le, előrenyújtott kezében két kalász. Rövid alapvonal.
- out a bow in one hand and with the other she pulls out an arrow from her quiver, at her legs stands a dog looking at her. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 53/46.
30. K. 2010. Szőny.
Yellow jasper veined on its surface. Standing oval, flat on both sides, bevelled to the rear. Polished.
1,3 x 1,1 x 0,2 cm. 2nd century A. D.
Fortuna standing in a long chiton, with a modius on her head facing to the side, holding a steering-oar out in one hand, a cornucopia and her falling cloak in the other. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 52/35.
For the type comp.: ZIENKIEWICZ 1986, 135. No. 40., 140. No. 88.
31. K. 1994. Szőny.
Cornelian, dark red, with inclusions. Standing oval, flat on the front, convex on the rear, bevelled towards the rear. Polished, remains of wear and marks of burn on the surface, a bigger part is splitted at the top part, so the figure's nape, neck and the upper part of the cornucopia are missing.
1,5 x 1,3 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Fortuna standing as last but a more negligent work.
Publ.: Aranyeletár 53/48.
32. K. 1998. Szőny
Cornelian, red, with inclusions. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the front. Polished, remains of wear on the front, a mark of burn on the back.
1,0 x 0,8 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Fortuna standing as last but she holds out an ear of corn as well.
Publ.: Aranyeletár 53/44.
33. K. 1999. Szőny. Missing.
Cornelian, dark red, oval, splitted.
1,1 x 0,8 x 0,2 cm
Fortuna is standing facing to the right, holds a patera in her left, while in her right a steering-oar.
Unpublished.

- Publ.: Aranyeletár 52/36.; *Brigetio* XXII/4.
A típushoz vö.: NM Nr. 138.; *Carnuntum* Nr. 543
36. K. 1976. Lh. Szőny.
Karneol, narancssárga, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett.
0,9 x 0,7 x 0,25 cm. Kora: 2. sz.
Lépő Methé oldalról, mezítenül, válláról köpeny hullik alá, felemelt kezében ivócsészét tart szájához, a másikban thyrus, melyen szalagok lobbognak. Alapvonal.
Publikálatlan.
37. K. 2002. Lh. Szőny.
Karneol, sárgás-piros, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, az ábrázolás is, széle letöredezett.
1,5 x 1,1 x 0,25 cm. Kora: 1. sz.
Az ifjú Hercules mellképe oldalról, ruhátlan felső teste háromnegyed hátulnézetben, vállán bunkója.
Publ.: Aranyeletár 52/43.
38. K. 2004. Lh. Szőny.
Jáspis, barna. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, az ábrázolás is, felül kis sérülés.
1,1 x 1 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Az ifjú Hercules mellképe oldalról, vállán oroszlánbőrrel.
Publ.: Aranyeletár 52/41.; *Brigetio* XXII/2.
A típushoz vö.: *Zalau* Nr. 43.
39. K. 137. Lh. Szőny, Bélapusztza
Jáspis, sötétvörös. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Matt fényű, felül csorbult, letört darab visszarágasztva, fekete ragasztómaradványok.
1,4 x 1,2 x 0,3 cm. Kora: 2. sz. vége.
Ifjú szatír mellképe oldalról, vállán nebris.
Publ.: GESZTELYI 1978.; *Brigetio* XXII/1.
A stflushoz vö.: Nr. 6, 62.; *Gadara* Nr. 253.; NM Nr. 33.
34. K. 1995. Szőny.
Cornelian, yellowish-red, with inclusions. Standing oval, slightly convex on both sides, bevelled towards the rear. Polished, remains of wear on the border.
1,5 x 1,15 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
Bonus Eventus in profile, nude, the cloak falls from the shoulder, with a wreath on the head, he holds a bowl of fruit in one hand and in the other an ear of corn. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 53/47.
35. K. 2009. Szőny.
Brown jasper. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished, for a splitted part at the top the upper part of the figure's head is missing.
1,55x1,15x0,35 cm. 2nd century A. D.
Bonus Eventus in profile, in a short tunic, he holds a lagobolon over his shoulder in the raised hand, from which his hunting spoils are hanging, in the other hand he holds out two ears of corn. Short groundline.
Publ.: Aranyeletár 52/36.; *Brigetio* XXII/4.
For the type comp.: NM No. 138.; *Carnuntum* No. 543.
36. K. 1976. Szőny.
Cornelian, orange, translucent. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished.
0,9 x 0,7 x 0,25 cm. 2nd century A. D.
Methe in profile, nude with a cloak falling from her shoulder, holding a cup in the raised hand, and in the other a thyrus with ribbon.
Groundline.
Unpublished.
37. K. 2002. Szőny.
Cornelian, yellowish-red, translucent. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards the rear. Polished for the depiction as well, splitted on the border.
1,5 x 1,1 x 0,25 cm. 1st century A. D.
Bust of young Hercules in profile, his nude upper body is in three-quarter

40. K. 740.c. Lh. Szőny, Argai János kovács-
mester háztelke. Földsfű, mellékletei:
a.) kancsó, b.) méceses, c.) gyűrű,
Traianus denárja és Hadrianus
dupondiusa. Eltűnt, gipszlenyomatról
ismert.
Nicolopaszta, jó minőségű. Álló ovális,
előlapja lapos, pereme rézsűs.
1,1 x 0,9 cm.
Vékony bronzgyűrűbe van foglalva,
rajta pontsoros díszítés, a gyűrű alsó
része hiányzik.
Átm.: 2,1 cm. Kora: Kr. u. 1. sz. vége.
Achilleus áll oldalról, mezítelenül, kö-
penye mögötte válláról hull alá. Te-
kintete előrenyújtott kezében tartott
sisakjára irányul, másik kezében lán-
dzsája, lába előtt pajzsa. Alapvonal.
Publikálatlan.
A títushoz vö.: *Britannia* 1, 1970, 252.
Xanten Nr. 195.; *Debrecen* Nr. 63.;
Carnuntum Nr. 490-494.
41. K. 2000. Lh. Szőny. Eltűnt.
Karneol, világos-piros. Álló ovális,
csorbult.
2 x 1,3 x 0,3 cm. Kora: 2-3. sz.
Caracalla áll szemből, katonai öltözék-
ben, oldalra fordított fején koszorú,
egyik kezében dárdája és köpenye, a
másikban patera, melyet égő oltár fölé
tart. Alapvonal.
Publikálatlan.
A stílushoz és a motívumhoz: *Wien* III
Nr. 1652.; *NM* Nr. 199.
42. K. 416. Lh. Szőny, felső faluvégén (Ko-
márom felől) kiosztott háztelken, kert-
művelés közben került elő.
Karneol, sötétvörös. Álló ovális, mind-
két oldala lapos, éle a hátoldal felé
összetart. Fényezett, szélén sérült,
felül az ábrázolás kis része is hiányzik.
1,5 x 1,1 x 0,25 cm. Kora: 2. sz.
Felül capricornus, alatta kormánylapát
és delfin.
Publ.: *Aranyleltár* 54/72.
A títushoz vö.: *Geneve* II Nr. 585.
A stílushoz vö.: Nr. 18.
43. K. 168. Lh. Szőny, Bélapusztza.
Elveszett.
Karneol, vörös, fekvő ovális.
1,5 x 1,1 x 0,3 cm
back view, with his butt on his shoul-
der.
Publ.: *Aranyleltár* 52/43.
38. K. 2004. Szőny.
Brown jasper, standing oval, flat on
both sides, bevelled towards the rear.
Polished depiction as well, with some
damaged parts at the top.
1,1 x 1 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
Bust of young Hercules in profile,
with a lion's skin on his shoulder.
Publ.: *Aranyleltár* 52/41.; *Brigetio*
XXII/2.
For the type comp.: *Zalau* No. 43.
39. K. 137. Szőny, Bélapusztza.
Dark red jasper. Standing oval, flat on
both sides, bevelled towards the rear.
Polishing dull, splitted at the upper
part, the broken part is sticked back,
black remainings of glue.
1,4 x 1,2 x 0,3 cm.
End of the 2nd century.
Bust of a young satyr in profile with a
nebris on his shoulder.
Publ.: *GESZTELYI* 1978.; *Brigetio*
XXII/1.
For the style comp.: Nos 6, 62.;
Gadara No. 253.; *NM* No. 33.
40. K. 740.c. Szőny, the building site of the
smith, master János Argai. A grave in
the soil, its grave-goods: a.) a jar, b.) a
lucerna, c.) a ring, a denarius of Traian
and a dupondius of Hadrian. Missing,
known from a plaster-cast.
Nicolo paste of good quality. Standing
oval, flat on the front, its border is be-
velled.
1,1 x 0,9 cm.
Mounted in a thin bronze ring, with a
dotted-lined decoration, the lower
part of the hoop is lost.
Diam.: 2,1 cm. End of 1st century A. D.
Achilles standing in profile, his cloak
falls behind him from his shoulder. He
is glancing at his helmet, which is held
out in one hand, in the other his spear,
in front of his leg a shield. Groundline.
Unpublished.
For the type comp.: *Britannia* 1, 1970,
252 ff.; *Xanten* No. 195.; *Debrecen* No.
63.; *Carnuntum* Nos 490-494.

- Capricornus oldalról, hátsó fele fölött bőségszaru, alatta kormánylapát, melynek rúdját lábaival tartja.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Britain* Nr. 407.; *Carnuntum* Nr. 862-864 (földgömbbel).
44. K. ? Lh. Szőny.
Üveg, világossárga. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle egyenes, pereme rézsús. Felülete erősen kopott, porózus.
1,2 x 1,1 x 0,5 cm. Kora: 2/3. sz.
Lépő oroslán.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Debrecen* Nr. 81., 85.; *Gorsium* Nr. 24.
45. K. 2015. Lh. Szőny.
Nicolopaszta. Fekvő ovális, hátoldala enyhén homorú, éle az előlap felé összetart. Előlapja erősen megkopott, szélén lepattant, szerkezete porózus.
0,7 x 0,85 x 0,2 cm. Kora: 2-3. sz.
Lépő oroslán.
Publikálatlan.
46. K. 1983. Lh. Szőny.
Karneol, sárgás-piros, áttetsző. Fekvő ovális, előlapja erősen, hátoldala enyhén domború, éle az előlap felé összetart. Fényezett, felületén kopásnyomok.
1,3 x 1,0 x 0,4 cm. Kora: 1. sz.
Legelésző ló oldalról, lábai lépő helyzetben, előtte fűszálak. Alapvonal.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Aquileia* Nr. 1067.
47. K. 2007. Lh. Szőny
Jáspis, sötétbarna. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Előlapja és éle fényezett, az ábrázolás is, felületén kopásnyomok, hátoldala utólag lecsiszolva.
1,7 x 1,35 x 0,3 cm. Kora: 1. sz.
Legelő ló mint előbb, gondosan vésett, legömbölyített formák.
Publ.: *Aranyleltár* 52/38.; *Brigetio* XXII/9.; *GESZTELYI* 1998, 139. Nr. 28.
A stflushoz vö.: Nr. 64.; *Zalau* Nr. 50.; *Gadara* Nr. 284., 348.
41. K. 2000. Szőny. Missing.
Cornelian, light-red. Standing oval, chipped.
2 x 1,3 x 0,3 cm. 2-3rd century A. D.
Caracalla in cuirass and tunic, wreath on his head turning left holding a patera above an altar, which is on fire; in his left hand holds a spear and garment over the arm. Groundline.
Unpublished.
For the style and motif: *Wien* III No. 1652.; *NM* No. 199.
42. K. 416. Szőny, found on a building site in the upper end of the village (from Komárom) during gardening.
Cornelian, dark red. Standing oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished, damaged on the border, a small part of the depiction is also missing at the top.
1,5 x 1,1 x 0,25 cm. 2nd century A. D.
Capricorn at the top, a steering-oar and a dolphin under it.
Publ.: *Aranyleltár* 54/72.
For the type comp.: *Geneve* II No. 585.
For the style comp.: No. 18.
43. K. 168. Szőny, Béalapuzta. Missing.
Cornelian, red, lying oval.
1,5 x 1,1 x 0,3 cm
Capricorn in profile, on its back a cornucopia, a steering-oar under it.
Unpublished.
For the type comp.: *Britain* No. 407.; *Carnuntum* Nos 862-864 (with globus).
44. K. ? Szőny.
Glass, yellow. Lying oval, flat on both sides, the edge is straight, the border is bevelled. Intense wear for the surface, porous.
1,2 x 1,1 x 0,5 cm. 2-3rd century A. D.
Lion walking.
Unpublished.
For the type comp.: *Debrecen* Nos 81., 85.; *Gorsium* No. 24.
45. K. 2015. Szőny.
Nicolo paste. Lying oval, its back is slightly convex, bevelled towards the front. Intense wear for the front, splitted on the edge, porous.

48. K. 2005. Lh. Szőny. Elveszett.
Vörös jáspis. Fekvő ovális. Hátlapján sérült.
1,1 x 1,0 x 0,2 cm.
Balra haladó ló.
Publikálatlan.
49. 72.104.1. Lh.: Szőny.
Nicolo, világoskék-sötétkék rétegű.
Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle egyenes, pereme rézsús.
0,8 x 1 cm.
Aranygyűrűbe van foglalva. Karikája majdnem gömbölyű, a foglalat felé szélesedő és két kifelé hajló volutában végződő vállát 2-2 párhuzamos vonal díszíti.
Átmérője: 2,2 cm. Kora: 3. sz.
Oldalt álló disznó, előtte fa, melynek ága fölé hajlik. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 52/31.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 241. Taf. XII; *Győr* Nr. 12.
50. K. 138. Lh. Szőny, Bélapuszta.
Jáspis, sárga. Álló ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart.
Fényezett.
1,2 x 1 x 0,25 cm. Kora: 2. sz.
Kézfogas, melyen álló sas, és bőség-szaru, ez utóbbi fölött pillangó(?) látható.
Publ.: *Brigetio* XXII/8.; Aranyleltár 55/76.
51. K. 1984. Lh. Szőny.
Karneol, piros, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala domború, lapjai élben találkoznak. Fényezett, felületén kopásnyomok, hátoldalán utólagos csiszolás, alul a széle lepattant.
1,5 x 1,2 x 0,45 cm. Kora: 1. sz.
Kerek bázison álló sas, hátrafordított csőrében koszorút tart.
Publ.: Aranyleltár 53/57.; GESZTELYI 1998., 139. Nr. 30.
A tpushoz vö.: NM Nr. 217-218.; *Carnuntum* Nr. 756.
52. K. 1986. Lh.: Szőny.
Karneol, sötétpiros, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala domború, éle a hátoldal felé összetart. Matt fényű, felületén kopásnyomok.
0,7 x 0,85 x 0,2 cm. 2-3rd century A. D.
Lion walking.
Unpublished.
46. K. 1983. Szőny.
Cornelian, yellowish-red, translucent. Lying oval, its front is intensely, its back is slightly convex, bevelled towards the front. Polished, remains of wear on the surface.
1,3 x 1,0 x 0,4 cm. 1st century A. D.
Grazing horse in profile. Groundline.
Unpublished.
For the type comp.: *Aquileia* No. 1067.
47. K. 2007. Szőny.
Dark brown jasper. Lying oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished surface and depiction, remains of wear on the surface, the rear grinded later.
1,7 x 1,35 x 0,3 cm. 1st century A. D.
Grazing horse as last, carefully engraved, rounded forms.
Publ.: Aranyleltár 52/38.; *Brigetio* XXII/9.; GESZTELYI 1998, 139 No. 28.
For the style comp.: No. 64.; *Zalau* No. 50.; *Gadara* Nos 284, 348.
48. K. 2005. Szőny. Missing.
Red jasper. Lying oval. Damaged on the back.
1,1 x 1,0 x 0,2 cm.
A horse walking to the left.
Unpublished.
49. 72.104.1. Szőny.
Nicolo, light blue with a dark blue layer. Lying oval, flat on both sides, its edge is straight, its border is bevelled.
0,8 x 1 cm.
Mounted in a gold ring. Its hoop is almost round, widening towards the mounting, the shoulders are engraved with parallel lines and scroll-shaped motifs.
Diameter: 2,2 cm. 3rd century A. D.
A boar facing to the side, a tree in front of it the branch of which is bending over the boar. Groundline.
Publ.: Aranyleltár 52/31.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, No. 241., Taf. XII.; *Győr* No. 12.

- 1,2 x 0,9 x 0,4 cm. Kora: 1. sz.
Fél lábon álló golya oldalról, felemelt lábával lituust tart, melyet fűjni készül. Lába előtt az alapvonalból folytatódó győzelmi ág.
Publ.: Aranyleltár 53/55.
53. K. 1981. Lh.: Szőny. Eltűnt, gipszlenyomatról ismert.
Karneol, világos narancssárga, áttetsző. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett.
0,9 x 1,1 x 0,2 cm. Kora: 2. sz.
Kakas támadóállásban, oldalról, előtte győzelmi ág. Alapvonal.
Publikálatlan.
A típushoz vö.: *Gaule*, Nr. 754.; *Dalmatia* Nr. 244.; NM Nr. 226.
54. K. 2014. Lh.: Szőny.
Nicolopaszta. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle az előlap felé összetart. Felülete kopott, porózus.
1,25 x 0,9 x 0,3 cm. Kora: 2. sz.
Két kakas áll egymással szemben. Egyik kicsit feljebb, csőrében valószínűleg győzelmi koszorút tart. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 51/23.
A típushoz vö.: *Britain* Nr. 681.; *Valkenburg* Nr. 5.
55. K. 413. Lh.: Szőny, felső faluvégén (Kömárom felől) kiosztott háztelken, kertművelés közben került elő.
Füstkvare, szürke, foltos, áttetsző. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle az előlap felé összetart. Fényezett, peremén lepattogzott.
0,8 x 0,7 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Álló madár oldalról. Alapvonal.
Publ.: Aranyleltár 54/74.
56. K. 1590. (nem egyezik a leltárkönyvvel)
Lh. Szőny.
Nicolopaszta, sötétkék. Fekvő ovális, előlapja lapos, éle az előlap felé összetart. Felülete porózus, középen nagy légbuborék, ábrázolása alig ismerhető fel.
0,8 x 1,1 cm. Kora: 3. sz.
Delfin(?).
Publikálatlan.
50. K. 138. Szőny, Bélapusztza.
Yellow jasper. Standing oval, flat on both sides, bevelled to the rear. Polished.
1,2 x 1 x 0,25 cm. 2nd century A. D.
Clasped right hands, on which a standing eagle and a cornucopia are seen. Above the later mentioned one a butterfly(?) is seen.
Publ.: Aranyleltár 55/76.; *Brigetto* XXII/8.
51. K. 1984. Szőny.
Cornelian, red, translucent. Standing oval, convex on both sides, its plates meet in edges. Polished, remains of wear on the surface, an additional grinding on the back, the edge is split at the lower part.
1,5 x 1,2 x 0,45 cm. 1st century A. D.
Eagle on a round basis, holds a wreath in its beak turned back.
Publ.: Aranyleltár 53/57, GESZTELYI 1998, 139 No. 30.
For the type comp.: NM Nos 217-218.; *Carnuntum* No. 756.
52. K. 1986. Szőny.
Cornelian, dark red, translucent. Standing oval, convex on both sides, bevelled towards the rear. Polishing dull, remains of wear on the surface.
1,2 x 0,9 x 0,4 cm. 1st century A. D.
A stork standing on one leg in profile, holding a cornu in its raised leg. It is preparing to blow the cornu. In front of its leg there is a branch of victory coming out of the groundline.
Publ.: Aranyleltár 53/55.
53. K. 1981. Szőny. Missing, known from a plaster-cast.
Cornelian, light orange, translucent. Lying oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished.
0,9 x 1,1 x 0,2 cm. 2nd century A. D.
Fighting cockerel, in front of it a branch of victory. Groundline.
Unpublished.
For the type comp.: *Gaule* No. 754.; *Dalmatia* No. 244.; NM No. 226.
54. K. 2014. Szőny.
Nicolo paste. Lying oval, flat on both sides, bevelled towards the front.

57. K. 1985. Lh.: Szőny.
 Karneol, sötétpiros. Álló ovális, előlapja enyhén, hátoldala erősen domború, lapjai élben találkoznak. Fényezett, alul, felül letőredezett.
 1,45 x 1,25 x 0,45 cm. Kora: 1. sz.
 Hangya felülnézetben.
 Publ.: Aranyleltár 53/56.; *Brigetio* XXII/7.; GESZTELYI 1998, 139. Nr. 31.
58. K. 417. Lh. Szőny, felső faluvégén (Komárom felől) kiosztott háztelken, kertművelés közben került elő.
 Nicolopasztá. Fekvő ovális, előlapja lapos, hátoldala egyenetlen, éle az előlap felé összetart. Felülete kopott és porózus, ábrázolása alig felismerhető, felül letőredezett.
 1,25 x 1 x 0,25 cm. Kora: 2. sz. vége.
 Hajó oldalról, benne három ülő alakkal.
 Publikálatlan.
 A típushoz vö.: *Aquileia* Nr. 1476.; *Xanten* Nr. 109.
59. K. 1974. Lh. Szőny.
 Kalcedon, tejfehér, áttetsző. Álló ovális, mindkét oldala erősen domború, lapjai élben találkoznak. Fényezett, felülete kopott, hátoldala utólag lecsiszolva.
 1,2 x 0,9 x 0,5 cm.
 Kora: koracászárkori.
 Villámköteg, középen összefont, széleken meandervonal formájú villámokkal, fogójánál szárnyak.
 Publ.: Aranyleltár 54/64.
 A típushoz vö.: *Britain* Nr. 414.
60. K. 1975. Lh. Szőny.
 Nicolo, világoskék, sötétkék réteggel. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle egyenes, pereme mindkét oldalon rézsűs. Fényezett, a széle félkörben letőredezett.
 1,45 x 1,2 x 0,3 cm. Kora: 1. sz.
 Földre helyezett fegyverek: két lábvért, mellvért, két egymás mellett álló dárda, pajzs, rajta sisak. Alapvonal.
 Publ.: Aranyleltár 54/63.
- Degradation can be seen on its surface, porous.
 1,25 x 0,9 x 0,3 cm. 2nd century A. D.
 Two opposing cockerels in profile. The upper standing one holds a wreath in its beak, the other's head is lowered. Groundline.
 Publ.: Aranyleltár 51/23.
 For the type comp.: *Britain* No. 681.; *Valkenburg* No. 5.
55. K. 413. Szőny, found on the building site distributed at the upper end of the village during gardening.
 Smoky quartz, grey, marked, translucent. Lying oval, flat on both sides, bevelled towards the front. Polished, splitted on the border.
 0,8 x 0,7 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
 A standing bird in profile. Groundline.
 Publ.: Aranyleltár 54/74.
56. K. 1590. (it does not match with the inventory) Szőny.
 Nicolo paste, dark blue. Lying oval, flat on the front, bevelled towards the front. Its surface is porous, with a big bubble in the middle, its depiction is hardly recognizable.
 0,8 x 1,1 cm. 3rd century A. D.
 A dolphin(?).
 Unpublished.
57. K. 1985. Szőny.
 Cornelian, dark red. Standing oval, its front is slightly, its back is intensely convex, its plates meet in the edges. Polished, splitted at the lower and upper parts.
 1,45 x 1,25 x 0,45 cm. 1st century A. D.
 Ant, above view.
 Publ.: Aranyleltár 53/56.; *Brigetio* XXII/7.; GESZTELYI 1998, 139 No. 31.
58. K. 417. Szőny, found on the building site distributed at the upper end of the village during gardening.
 Nicolo paste. Lying oval, flat on the front, the back is rough, bevelled towards the front. Its surface is flattened and porous, the depiction is

61. K. 1982. Lh.: Szőny.
Karneol, narancssárga, áttetsző. Álló ovális, előlapja domború, hátoldala lapos, éle az előlap felé összetart. Fényezett, szélén lepattogzott, repedt. 1,0 x 0,9 x 0,4 cm. Kora: 2. sz.
Maszk oldalról.
Publ.: Aranyeletár 53/58.
62. K. 136. Lh. Szőny, Bélapusztza (eke után talált lelet).
Jáspis, vörös. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, szélén letört. 1,15 x 1,55 x 0,3 cm. Kora: 1-2. sz.
Sas-fej oldalról, mely hátul Silénos-, alul Pán-maszkban végződik.
Publ.: Aranyeletár 52/40.
A típushoz vö.: *Zalau* Nr. 41, 63, ZIENKIEWICZ 1986, 138. Nr. 70.
A stílushoz vö.: Nr. 5, 39.
63. K. 131. Lh. Szőny, Vásártér (ásó után).
Elveszett.
Karneol, piros.
Profilos bronz gyűrűbe van foglalva. Átmérő 2,4 cm
Felkantározott sas-fej.
Publikálatlan.
64. K. 2006. Lh. Szőny.
Jáspis, sötétbarna. Fekvő ovális, mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Fényezett, az ábrázolás is, hátoldalán ragasztómaradványok. 1 x 1,2 x 0,2 cm. Kora: 1-2. sz.
Lefelé fordított csigaházból kiugró kutya.
Publ.: Aranyeletár 52/39.; GESZTELYI 1998, 139. No. 27.
A típushoz vö.: *Britain* Nr. 391.; *Carnuntum* Nr. 953-955.
A stílushoz vö.: Nr. 47.
65. K. 2171. Lh. Szőny, Civilváros I.
Héliotrop: sötétzöld jáspis sűrűn behintve vörös pöttyökkel. Mindkét oldala lapos, éle a hátoldal felé összetart. Felülete fényezett, az ábrázolás is, szélein lepattogzott. 1,4 x 1,15 x 0,25 cm. Kora: 3. sz.
- hardly recognizable, splitted at the top.
1,25x1x0,25 cm. End of 2nd century.
A ship, side view with three sitting figures in it.
Unpublished.
For the type comp.: *Aquileia* No. 1476.; *Xanten* No. 109.
59. K. 1974. Szőny.
Chalcedony, milk-white, translucent. Standing oval, convex on both sides, its plates meet in the edge. Polished, the surface is flattered, additional grinding on the back. 1,2 x 0,9 x 0,5 cm.
Early imperial period.
Thunderbolt with zig-zag flashes, two short wings spring from the central boss.
Publ.: Aranyeletár 54/64.
For the type comp.: *Britain* No. 414.
60. K. 1975. Szőny.
Nicolo, light blue, with a dark blue layer. Lying oval, flat on both sides, the edge is straight, the border is bevelled on both sides. Polished, the edge is splitted in a semi-circle. 1,45 x 1,2 x 0,3 cm. 1st century A. D.
Panoply of arms lying on the ground, two pairs of greaves, two spears standing near each other, a shield with a helmet on it. Groundline.
Publ.: Aranyeletár 54/63.
61. K. 1982. Szőny.
Cornelian, orange, translucent. Standing oval, convex on the front, flat on the rear, bevelled towards the front. Polished, splitted and cracked on the edge. 1,0 x 0,9 x 0,4 cm. 2nd century A. D.
Mask in profile.
Publ.: Aranyeletár 53/58.
62. K. 136. Szőny, Bélapusztza (found after ploughing).
Red jasper. Lying oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished, broken on the edge.

Kígyó lábú, kakas fejű, katonai öltözéket viselő Abraxas-alak, felemelt kezében ostor, a másikban kerek pajzs.
Publ.: Aranylétár 51/28.; GESZTELYI 1998, 146 Nr. 18.

1,15 x 1,55 x 0,3 cm.

1-2nd century A. D.

Head of an eagle in profile, which ends in a mask of Silenos on the back and in a mask of Pan at the bottom.

Publ.: Aranylétár 52/40.

For the type comp.: *Zalau* Nos 41., 63.; ZIENKIEWICZ 1986, 138. No. 70.

For the style comp.: Nos 5, 39.

63. K. 131. Szőny, Vásártér (after digging).

Missing.

Red cornelian.

Mounted in a profiled bronze ring.

Diameter: 2,4 cm

Bridled head of an eagle.

Unpublished.

64. K. 2006. Szőny.

Dark brown jasper. Lying oval, flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished for the depiction as well, remains of glue on the rear.

1 x 1,2 x 0,2 cm. 1-2nd century A. D.

Dog leaping from a shell.

Publ.: Aranylétár 52/39.; GESZTELYI 1998, 139 No. 27.

For the type comp.: *Britain* No. 391.; *Carnuntum* Nos 953-955.

For the style comp.: No. 47.

65. K. 2171. Szőny, Civilváros I.

Heliotrop, dark green jasper sprinkled with red dots. Flat on both sides, bevelled towards the rear. Polished, for the depiction as well, splitted on the edge.

1,4 x 1,15 x 0,25 cm. 3rd century A. D.

Cock-headed Abraxas anguiped wearing a military garment. He holds a whip in his raised hand and in the other a round shield.

Publ.: Aranylétár 51/28.; GESZTELYI 1998, 146 No. 18.

Kameók

66. K. 1967. Lh. Szőny.
Szardonix, tejfehér-sötétkék szürke-
világosszürke rétegű. Szabálytalan ala-
kú, hátoldala egyenetlen. Fényezett,
alul nagyobb darab letört, orra törede-
zett.
1,1 x 1,0 x 0,6 cm. Kora: 2. sz.
Gorgófej háromnegyed szemből nézet-
ben, halántéka fölött szárnyak, haj-
fürtjei hosszan lehullanak.
Publ.: *Brigetio* XXIII/4.; *Aranyleltár*
54/68.
A típushoz vö.: NM Nr. 269-270.;
Hermitage Nr. 300-352.; *Del. Leonis* Nr.
458-459.; *Content* Nr. 156-164.
67. 72.104.2. Lh.: Szőny, Polgár város.
Szardonix, tejfehér-sötétkék rétegű.
Felülete fényezett.
2 x 2,5 cm.
Antik aranyfogalata áttört peltasorral
(opus interrasile) van körülvéve.
Átm.: 3 x 3,6 cm.
Kora: koracsászárkori.
Sziklán ülő Ganymédész oldalról, felső
testét köpenye takarja, fejéről lepel
hullik vállára. Egyik kezével a mögöt-
te lévő sziklatömbre támaszkodik, a
másikkal ölében kantharost tart. Vele
szemben felemelt szárnyú sas áll fél
lábbal a földön, fél lábbal az ifjú térdé-
re támaszkodva, és a kantharosból ké-
szül inni. Alapvonal. Az alakok oldal-
nézetből, enyhén a néző felé fordítva
vannak ábrázolva, a nyugodt, kiegyen-
súlyozott kompozíció és a gondos ki-
dolgozás koracsászárkori munkára vall.
Publ.: *Aranyleltár* 51/20.; *GESZTE-
LYI* 1998, 144 No. 6.
A témához vö.: SICHTERMANN
1988.
A típushoz vö.: *Britain* No. 474.
68. K. 132. Lh.: Szőny, Bélapusztá. Szántás
közben találták.
Szardonix, tejfehér-sötétkék-világos-
kék rétegű. Álló ovális, hátoldala la-

Cameos

66. K. 1967. Szőny.
Sardonyx, milk-white-dark blue, grey-
light grey layered. Irregular, its rear is
rough. Polished, a bigger part is bro-
ken down at the bottom, the nose is
damaged.
1,1 x 1,0 x 0,6 cm. 2nd century A. D.
Medusa head from three-quarters
view, above its nape wings, his tufts of
hair are long.
Publ.: *Aranyleltár* 54/68.; *Brigetio*
XXIII/4.
For the type comp.: NM Nos 269-
270.; *Hermitage* Nos 300-352.; *Del.
Leonis* Nos 458-459.; *Content* Nos 156-
164.
67. 72.104.2. Szőny, Civilian town.
Sardonyx, milk-white-dark blue lay-
ered. Polished.
2 x 2,5 cm.
Its antique mounting is rounded with
filigree pelta lines (opus interrasile).
Diam.: 3 x 3,6 cm.
Early imperial period.
Ganymede in profile sitting on a rock,
his upper body is covered by a cloak
while, from his head a veil is falling
onto his shoulder. With one hand he
leans against the rock behind him, in
the other one he holds a kantharos in
his lap. An eagle is standing on one leg
opposite him with its wings up and
with the other leg it leans against the
youth's knee and preparing to drink
from the kantharos. Groundline. The
figures are depicted in profile facing
slightly towards the spectator, calm,
balanced composition and the
detailed engraving refers to a work
from the early imperial period.
Publ.: *Aranyleltár* 51/20.; *GESZTE-
LYI* 1998, 144 No. 6.
For the topic comp.: SICHTER-
MANN 1988, 161 f.
For the type comp.: *Britain* No. 474.

- pos, éle szabálytalanul lecsiszolva. Fényezett, erősen alávészt, mellrészéből kis darab letört.
1,4 x 0,9 x 0,6 cm.
Kora: 2. sz. második fele.
Női mellkép oldalról, vállán tunica. Haja a fejtetőhöz simul, homloka és halántéka fölött összefonva körbefut, a nyakszirten kontyba van összefogva. A haj a fület eltakarja.
Publ.: Aranylétár 55/80.; *Brigetio* XXIII/5.;
A típushoz vö.: NM Nr. 279.; *Sofia* Nr. 296.; *Hermitage* Nr. 280-283.;
MEGOW 1987, F 6.
69. K. 1965. Lh. Szőny.
Szardonix, tejfehér-sötétkék-világoskék rétegű. Álló ovális, hátoldala egyenetlen. Fényezett, erősen alávészt, orr és áll letöredezett.
2,4 x 1,5 x 0,75 cm.
Kora: 3. sz. első fele.
Női mellkép oldalról, körbecsavart köpenye felénk néző vállát szabadon hagyja. Hátrafésült haja nyakszirtjén keskeny fonatba van összefogva, és onnan a fejtetőig visszavezetve. A haj a fület szabadon hagyja.
Publ.: Aranylétár 55/77.; *Brigetio* XXIII/2.;
A típushoz vö.: NM Nr. 281.; *Sofia* Nr. 297.; *Beograd* Nr. 46-49.; MEGOW 1987, F 35-37.; *Romula* Nr. 1.
70. K. 1966. Lh. Szőny.
Szard, világosszürke-fekete rétegű. Fekvő ovális, hátoldala egyenetlen. Előlapja fényezett.
1,3 x 1,2 x 0,3 cm.
Kora: 2. sz. második fele.
Két sorban elhelyezett felirat: EYTYXI MAKAPI, vékony kerettel körülvéve.
Publ.: BILKEI 1979, 26/6.; Aranylétár 54/69.; SEG 1979/1034.; CIGP 12/69.
Hasonló jókívánság: NM Nr. 261.
68. K. 132. Szőny, Béalpuszta, found during ploughing.
Sardonix, milk-white-dark blue-light blue layered. Standing oval, flat on the rear, its edge grinded anomalously. Polished, under graved hard, a little piece is broken down from the upper part.
1,4 x 0,9 x 0,6 cm. Second part of 2nd century A. D.
A bust of a woman in profile, a tunic on her shoulder. Her hair is adhered closely to the top of her head, running braided above her forehead and temple, and is gathered in a bun on the nape. The hair covers the ears.
Publ.: Aranylétár 55/80.; *Brigetio* XXIII/5.
For the type comp.: NM No. 279.; *Sofia* No. 296.; *Hermitage* Nos 280-283.; MEGOW 1987, F 6.
69. K. 1965. Szőny.
Sardonix, milk-white-dark-blue-light blue layered. Standing oval. The rear side is rough. Polished, undergraved hard, the nose and the chin are damaged.
2,4 x 1,5 x 0,75 cm.
First part of 3rd century A. D.
Bust of a woman in profile, her round-twisted cloak lets her shoulder facing us uncovered. Her combed-back hair is braided in a narrow plait, and driven back to the top of the head. The hair leaves the ears uncovered.
Publ.: Aranylétár 55/77.; *Brigetio* XXIII/2.;
For the type comp.: NM No. 281.; *Sofia* No. 297.; *Beograd* Nos 46-49.; MEGOW 1987, F 35-37.; *Romula* No. 1.
70. K. 1966. Szőny.
Sard, light grey-black layered. Lying oval, the rear side is rough. Polished for the face.
1,3 x 1,2 x 0,3 cm.
Second part of 2nd century A. D.
There is a two-line inscription: EYTYXI MAKAPI, mounted with a thin frame.
Publ.: BILKEI 1979, 26/6.; Aranylétár 54/69.; SEG 1979/1034.; CIGP 12/69.
Similar best wishes: NM No. 261.

71. K. 1969. Lh.: Szőny.
 Elefántcsont. Álló ovális, hátoldala lapos. Felülete erőteljesen kopott.
 1,4 x 0,7 x 0,4 cm.
 Minerva sisakos mellképe oldalról.
 Publ.: Aranyleltár 54/67.; *Brigetio* XXIII/3.
72. K. 133. Lh. Szőny.
 Szardonix, tejfehér-sárgásbarna-áttetsző réteggel. Álló ovális, hátoldala lapos, éle az előlap felé összetart. Fényezett, peremén letöredezett.
 1,7 x 1,3 x 0,45 cm.
 Szakállas Mars mellképe oldalról, sisakkal és mellvérttel.
 Publ.: *Brigetio* XXIII/1.
73. K. 1968. Lh.: Szőny.
 Üvegkameo, fekete. Álló téglalap alakú, előlapja lapos, éle enyhén domború, hátoldala egyenetlen, a feltűzésre szolgáló tű beágyazásának nyomai láthatók. Felülete magas fényű, az ábrázolás matt.
 1,9 x 1,4 x 0,4 cm.
 Bemélyesztett fülkében Mars és Venus mellképe oldalról, egymás mögé helyezve (*capita iugata*). Az előtérben Mars magas taréjú sisakkal, mellvértben, háta mögött dárdával, vállánál pajzssal. Mögötte Venus mellképe hajában diadémval, válla meztelen.
 Publ.: Aranyleltár 55/78.; *Brigetio* XXIII/6.

71. K. 1969. Szőny.
 Ivory. Standing oval, flat on the rear. Its surface is intensely flattered.
 1,4 x 0,7 x 0,4 cm.
 Bust of Minerva with wearing a helmet in profile.
 Publ.: Aranyleltár 54/67.; *Brigetio* XXIII/3.
72. K. 133. Szőny.
 Sardonyx, milk-white-yellowish-brown-translucent layered. Standing oval, flat on the rear, bevelled to the front. Polished, damaged on the border.
 1,7 x 1,3 x 0,45 cm.
 Bearded Mars in profile, wearing a helmet and cuirass.
 Publ.: *Brigetio* XXIII/1.
73. K. 1968. Szőny
 Glass, black. Standing shaped as a rectangle, its front is flat, its edge is slightly convex, the rear is rough, the traces of the needle for pinning can be seen. Polished, the depiction is dull.
 1,9 x 1,4 x 0,4 cm.
 Busts of Mars and Venus in profile in a deepened niche, placed behind each other (*capita iugata*). In the foreground Mars with a high-crested helmet and cuirass, with a spear behind him and a shield at the shoulder. Venus, behind him with a diadem in her hair, her shoulder is nude.
 Publ.: Aranyleltár 55/78.; *Brigetio* XXIII/6.

*Gyűrűk ékkő nélkül, saját anyaguk-
ba vésett ábrázolásokkal*

74. K. 2150. Lh. Szőny, katonaváros.
Aranygyűrű, nyolcszögletű karikája a fejnél kiszélesedik, lemezébe pálmaág van belevésve, ezt követően 4-4 párhuzamos vonal, majd egymást X alakban keresztező vonalak.
Átm.: 1,4 cm. Kora: 2-3. sz.
Publikálatlan.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 46.
75. K. 918.b. Lh. Szőny, Gerhát-temető; hamvasztásos sír, ifj. Faustina és Gratianus dupondiusával.
Ezüstgyűrű, kiszélesedő fejjel, kiemelkedő kerek pecsételőlappal, amelyben svasztika vésete van. A fejtől jobbra és balra íves bevésések találhatóak.
Átm.: 2,1 cm. Kora: 3. sz.
Publikálatlan.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 388.
76. K. 2167. Lh. Szőny. Elveszett.
Ezüstgyűrű, karikája hengertestű, lemeze kerek, melyre gyöngyosorral körülvett kosár van vésvé, benne pálmaággal.
Átm. 2,7 cm, fejtám. 1,7 cm.
Kora: 3. sz.
Publikálatlan.
77. K. 379. Lh. Szőny, civilváros, felső faluvégi 500 négyszögöles háztelek.
Bronzgyűrű, karikája belül lapos, kívül enyhén domború, lemeze felé fokozatosan szélesedik. Erősen kopott.
Átm.: 2 cm. Kora: 2/3. sz.
Pecsételőlappján Minerva sisakos feje néz balra.
Publikálatlan.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 888.
78. K. 1429. Lh. Szőny. Elveszett.
Bronzgyűrű felső része. Fejéből kis mellszobrocska áll ki, elmosódott vonásokkal, fején modiuszal.
2,1 x 2,2 x 1,1 cm. Kora: 3. sz.
Publikálatlan.

*Rings without gems and with depic-
tions engraved in their own material*

74. K. 2150. Szőny, Canabae.
Gold ring, its ribbon hoop formed to an octagonal shape widens at the bezel, and a palm-branch is engraved in it. On the shoulders 4-4 parallel lines.
Diameter: 1,4 cm. 2-3rd century A. D.
Unpublished.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, No. 46.
75. K. 918.b. Szőny, Gerhát-graveyard, cremation grave with the dupondius of younger Faustina and Gratianus.
Silver ring with a widening head and a round prominent bezel, with an engraving of swastika in it. There are arched engravings on the right and on the left of the head.
Diameter: 2,1 cm. 3rd century A. D.
Unpublished.
For the ringform comp.: HENKEL 1913, No. 388.
76. K. 2167. Szőny. Missing.
Silver ring, its hoop is cylindrical, its plate is round with an engraved basket rounded by a string of pearls. There is a palm-branch in the basket.
Diameter: 2,7 cm, diameter of the bezel: 1,7 cm. 3rd century A. D.
Unpublished.
77. K. 379. Szőny, building site distributed at the upper end of the village.
Bronze ring, the hoop is flat inside, outside slightly convex, and widening towards its bezel. Intense wear.
Diameter: 2 cm. 2-3rd century A. D.
Minerva's helmeted head is facing to the left on its bezel.
Unpublished.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, No. 888.
78. K. 1429. Szőny. Missing.
The upper part of a bronze ring decorated with the bust of Jupiter-Serapis having a modius on its head.
2,1 x 2,2 x 1,1 cm. 3rd century A. D.
Unpublished.

- A gyűrűformához és motívumhoz vö.:
HENKEL 1913, Nr. 1038 sk., Taf. XLI. Intercisa II 593., 29. s. fr.
79. K. 1430. Lh. Szőny. Elveszett.
Bronzgyűrű-töredék melyet Iuppiter-Serapis modiosus kis mellképe díszít.
1,5 x 1,1 x 0,9 cm. Kora: 3. sz.
Publikálatlan.
80. K. 378. Lh. Szőny, civilváros felső faluvégi 500 négyszögöles háztelek.
Bronzgyűrű, ovális pecsétlő lapjába apró berovásokból álló körben, lapuló oroslán(?) van vésvé.
Átm.: 2,5 cm. Kora: 4. sz.
Publikálatlan.
81. K. 1408. Lh. Szőny. Elveszett.
Bronzgyűrű, karikája hengertestű, kerek pecsételőlapjába balra fordult oroslán van vésvé.
Átm.: 2,7 cm. Kora: 4. sz.
Publikálatlan.
A gyűrűformához és motívumhoz vö.:
HENKEL 1913, Nr. 1005, Taf. XXXIX.
- 82.a K. 1421. Lh.: Szőny. Elveszett.
Bronzgyűrű profilírozott fejjel, pecsételőlapján egy virágos ág, tövébe kifelé néző vésett sasfejek.
Átmérő: 3 cm.; pecsétlő: 1,3 x 0,9 cm.
Publikálatlan.
- 82.b K. 785.b. Lh. Szőny, Járóka József háztele. Földsr, Antoninus Pius sester-tiusával. Elveszett.
Bronzgyűrű, karikája lapos, lemeze fe-lé kiszélesedik, ovális pecsételőlapjába sas-fej és félhold van vésvé.
Átm.: 2.2 cm.
Publikálatlan.
83. K. 927.c. Lh. Szőny Gerhát-temető.
Földsr Antoninus Pius pénzével. El-veszett.
Bronzgyűrű, ovális pecsételőlapján stilizált bevésés; talán gabonakévé-t ábrá-zol.
Átm.: 2,5 cm. Kora: 4. sz.
Publikálatlan.
A gyűrűformához és motívumhoz vö.:
HENKEL 1913, Nr. 1006, Taf. XXXIX.
- For the ring type and motif comp.:
HENKEL 1913, No. 1038 f.; Intercisa II 593, tomb 29.
79. K. 1430. Szőny. Missing.
Fragment of a bronze ring with the bust of Jupiter-Serapis as last.
1,5 x 1,1 x 0,9 cm. 3rd century A. D.
Unpublished.
80. K. 378. Szőny, building site distributed at the upper end of the village.
Bronze ring, a crouching lion(?) is engraved in a circle framed by little grooves on the bezel.
Diameter: 2,5 cm. 4th century A. D.
Unpublished.
81. K. 1408. Szőny. Missing.
Bronze ring, hoop of round section, a lion facing to the left is engraved in the bezel.
Diameter: 2,7 cm. 4th century A. D.
Unpublished.
For the ring type and motif comp.:
HENKEL 1913, No. 1005.
- 82a. K. 1421. Szőny. Missing.
Bronze ring with faceted head, on the bezel is engraved a branch with flow-ers, at its foot from two sides, heads of eagles are looking outwards.
Diameter: 3 cm, bezel: 1,3 x 0,9 cm
Unpublished.
- 82b. K. 785.b. Szőny, József Járóka's build-ing site, in a grave of soil with a sester-tius of Antoninus Pius. Missing.
Bronze ring, its hoop is flat, widening towards its plate, a head of eagle and a half moon are engraved on the bezel.
Diameter: 2.2 cm
Unpublished.
83. K. 927.c. Szőny, Gerhát-graveyard. In a grave of soil with a coin of Antoninus Pius. Missing.
Bronze ring, on its oval bezel schema-tic engraving, probably a sheaf of corn.
Diameter: 2,5 cm. 4th century A.D.
Unpublished.
For the ring type and motif comp.:
HENKEL 1913, No. 1006.

84. K. 773. Lh. Szőny, Sörházudvaron. Sír-
melléklet.

Gagát gyűrű, melynek karikája belül
lapos, kívül lapjai élben találkoznak,
vállai erőteljesen kidomborodnak. Fe-
jét két kifelé néző, végeikkel érintke-
ző holdsarló alkotja, a karika felé néző
végeiken háromszögű bevágás.

2,2 x 1,8 x 0,7 cm. Kora: 3. sz.

Publikálatlan.

84. K. 773. Szőny, in Sörházudvar. Grave-
goods.

Jet ring, the hoop is flat inside, its
shoulders intensely bulging. Its head
is formed by two horned moons facing
outward and meeting at the end. On
the other end of moons a triangle
engraving shape.

2,2 x 1,8 x 0,7 cm. 3rd century A. D.

Unpublished.

85. K. 841. Lh. Szőny, Bélapusztai I. alsó tábla. Földsr.
Aranygyűrű, hengeres testű karikája 2-2 golyócskával díszítve csatlakozik a kerek rekeszhez, melyet fonott szál vesz körül, benne 0,8 cm átmérőjű nicolopaszta van.
Átm.: 2, 45 x 2,1 cm; súlya 265 g.
Kora: 3. sz.
Publ.: *Brigetto* XXIV.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 276, Taf. XIV.; Nr. 1823, Taf. LXIX.; NM Nr. 201.
86. 81.171.5. Lh. Szőny-Molaj.
Aranygyűrű, vékony karikája a fej felé kiszélesedik, a vállon levélminta, kiemelkedő foglatában négyszögletes, világoszöld, domború kő (krizopráz), felülete repedezett.
Átm.: 1,6 cm. Kora: 3. sz.
Publikálatlan.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 276, Taf. XIV.
87. K. 630.a.
Lh. Szőny-Komárom közti vitézi telkek, földsr, 10 éves gyermek Marcus érmével.
Aranygyűrű, lapos lemezből formált karikája megnyomódott. Kiszélesedő lemezének középpontjában kis golyócska van elhelyezve.
Átm. 1,6 cm. Kora: 3. sz.
Publ.: *Brigetto* XXIV.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 63, Taf. III.
88. K. 837. Lh. Szőny, Pannonia dűlő, Hajós A. telkén.
Sokszögű aranygyűrű széles szalagtesttel.
Átm.: 1,8 cm. Kora: 3. sz.
Publ.: *Brigetto* XXIV.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 8 sk. Taf. I.
89. K. 633. Lh. Szőny és Komárom közötti vetési telteken. Földsrírból került elő. Bronzgyűrű-töredék, foglalata üres.
2,2 x 1,3 x 1,5 cm.
Publikálatlan.
85. K. 841. Szőny, Bélapusztai I. Lower board. In a grave of soil.
Gold ring, hoop of round section decorated with 2-2 balls. The round bezel is surrounded by a braided fibre, in it there is a 0,8 cm of diameter nicolo paste.
Diameter: 2,45 x 2,1 cm; weight 265 g.
3rd century A. D.
Publ.: *Brigetto* XXIV.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, Nos 276., 1823.; NM No. 201.
86. 81.171.5. Szőny-Molaj.
Gold ring widening towards the head, a depiction of a leaf on the shoulder, in its bulging bezel there is a light green, convex stone, the surface is cracked.
Diameter: 1,6 cm. 3rd century A. D.
Unpublished.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, No. 276.
87. K. 630.a. Site between Szőny and Komárom, in a grave of soil, a ten-year-old child with a coin of Marcus.
Gold ring, its hoop is formed with a flat plate. A little ball is placed in the middle of its widening bezel.
Diameter: 1,6 cm. 3rd century A. D.
Publ.: *Brigetto* XXIV.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, No. 63.
88. K. 837. Szőny, Pannonia field, on the site of A. Hajós.
A polygonal gold ring with wide ribbon hoop.
Diameter: 1,8 cm. 3rd century A. D.
Publ.: *Brigetto* XXIV.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, Nos 8 f.
89. K. 633. On a sowing site between Szőny and Komárom. Found in a grave of soil.
Fragment of a bronze ring, its setting is empty.
2,2 x 1,3 x 1,5 cm.
Unpublished.

90. K. 1409. Lh. Szőny.
Bronzgyűrű, benne fekete-fehérbarna réteges üvegpaszta, közepe piros.
Átm.: 2,5 cm. Kora: 2/3. sz.
Publikálatlan.
A gyűrűformához vö.: HENKEL 1913, Nr. 1227.
91. K. 384. Lh. Szőny, felső faluvégén kiosztott háztelken (Civilváros).
Bronzgyűrű felső része, foglatában sűrű üvegpaszta van, melybe két fekete és két fehér pötty van belenyomva.
Átm. 1,7; gemma: 0,7 x 0,8 cm.
Publikálatlan.
92. K. 870.c. Lh. Szőny, Bélapusztai I. Alsó tábla.
Üveggyűrű, fehér, karikája kerek metszetű, ellapított fején spirális sárga vonal fut körbe.
Átm.: 2,3 cm; lemeze: 0,9 cm.
Kora: 4. sz.
Publikálatlan.
Vö.: HENKEL 1913, Nr. 1738 skk., Taf. LXIV sk.; SÁGI 1981, 42/7.; MIGOTTI 1998, 55.
93. K. 2174. Lh. Szőny, Civilváros, római hulladékgyűjtő.
Üveg, színtelen, áttetsző. Téglalatest alakú, szabálytalanul legömbölyített sarkokkal.
1,8 x 1,15 x 0,5 cm. Kora: 3. sz.
Szabálytalan mintája összecsomózott zsinórvégekre emlékeztet.
Publ.: Aranylétár 51/29.
94. K. 419. Lh. Szőny, a felső faluvégén kiosztott házhelyeken találták.
Karneol, narancssárga. Ovális, mindkét oldala enyhén domború, éle rézsűs, felülete fényezett.
1,5 x 1,3 x 0,4 cm.
Publ.: Aranylétár 54/71.
95. K 2021. Lh. Szőny.
Karneol, vörösesbarna, áttetsző. Ovális, egyik oldala lapos, a másik enyhén domború, éle rézsűs. Fényezett, benne apró pöttyök.
0,9 x 0,65 x 0,2 cm.
Publikálatlan.
90. K. 1409. Szőny.
Bronze ring, with black-white-brown layered glass paste, the middle is red. Diameter: 2,5 cm. 2-3rd century A. D. Unpublished.
For the ring form comp.: HENKEL 1913, No. 1227.
91. K. 384. Szőny, building site distributed at the upper end of the village.
The upper part of a bronze ring with grey glass paste in its setting. There are two black and two white dots pushed into the glass.
Diameter: 1,7 cm; gem: 0,7 x 0,8 cm. Unpublished.
92. K. 870.c. Szőny, Bélapusztai I. Lower board.
Glass ring, white with a cylindrical hoop. Its head flat, a yellow, spiral line is going round on the bezel.
Diameter: 2,3 cm; bezel: 0,9 cm. Unpublished.
For the ring type comp.: HENKEL 1913, No. 1738. ff.; SÁGI 1981, 42/7.; MIGOTTI 1998, 55.
93. K. 2174. Szőny-Civilváros, a roman refuse pit.
Glass, colourless, translucent. Rectangle with irregular rounded corners.
1,8 x 1,15 x 0,5 cm. 3rd century A. D. The irregular form reminds of ends of strings fastened together with a knot. Publ.: Aranylétár 51/29.
94. K. 419. Szőny, found on the site distributed in the upper end of the village. Cornelian, orange. Oval, slightly convex on both sides, bevelled edges. Polished.
1,5 x 1,3 x 0,4 cm.
Publ.: Aranylétár 54/71.
95. K 2021. Szőny.
Cornelian, reddish-brown, translucent. Oval, flat on one side, slightly convex on the other, bevelled edges. Polished, tiny dots in it.
0,9 x 0,65 x 0,2 cm. Unpublished.

96. K 2022. Lh. Szőny.
Karneol, vörös, áttetsző. Ovális, mindkét oldala domború, éle rézsús, fényezett.
0,9 x 0,7 x 0,4 cm.
Publikálatlan.
97. K 2023. Lh. Szőny.
Karneol, világos narancssárga, áttetsző. Ovális, mindkét oldala lapos, éle rézsús. Fényezett, szélén apró lepattogzás.
1,1 x 0,9 x 0,3 cm.
Publikálatlan.
98. K 2024. Lh. Szőny.
Karneol, narancssárga, áttetsző. Ovális, mindkét oldala enyhén domború, éle rézsús.
1,3 x 1,15 x 0,6 cm.
Publ.: Aranyeletár 51/24.
99. K 2025. Lh. Szőny.
Karneol, piros-narancssárga, zárványnyal. Téglatest formájú, mindkét oldala enyhén domború, éle rézsús.
2,05 x 1,3 x 0,6 cm.
Publ.: Aranyeletár 51/25.
100. K 1949. Lh. Szőny.
Karneol gyöngy, narancssárga, áttetsző. A téglatest formájú kő sarkai le vannak csiszolva, miáltal rombusz alakú felületek jöttek létre. Hosszában át van fúrva.
1,2 x 0,9 x 0,7 cm.
Publikálatlan.
101. K 1951. Lh. Szőny.
Karneol gyöngy, mint az előző.
2,2 x 1,65 x 0,8 cm.
Publikálatlan.
102. K 421. Lh. Szőny, felső faluvégén kiosztott háztelken.
Karneol, világos narancssárga, áttetsző. Kerek, fazettált, egyik oldalán a középpontban nyolcszög, a másikon nyolcágú csillag csiszolata van. Fényezett, egyik oldalán lepattogzott.
1,4 x 0,75 cm.
Publikálatlan.
Valószínűleg nem antik.
96. K 2022. Szőny.
Cornelian, red, translucent. Oval, convex on both sides, its edge is bevelled, polished.
0,9 x 0,7 x 0,4 cm.
Unpublished.
97. K 2023. Szőny.
Cornelian, light orange, translucent. Oval, flat on both sides, its edge is bevelled. Polished, tiny crackles on the border.
1,1 x 0,9 x 0,3 cm.
Unpublished.
98. K 2024. Szőny.
Cornelian, orange, translucent. Oval, slightly convex on both sides, its edge is bevelled.
1,3 x 1,15 x 0,6 cm.
Publ.: Aranyeletár 51/24.
99. K 2025. Szőny.
Cornelian, red-orange with inclusions. Rectangle-shaped, slightly convex on both sides, its edge is bevelled.
2,05 x 1,3 x 0,6 cm.
Publ.: Aranyeletár 51/25.
100. K 1949. Szőny.
Cornelian bead, orange, translucent. The corners of the rectangle-shaped stone are grinded, for rhombus-shaped surfaces were formed. It is transpierced lengthwise.
1,2 x 0,9 x 0,7 cm.
Unpublished.
101. K 1951. Szőny.
Cornelian bead.
2,2 x 1,65 x 0,8 cm.
Unpublished.
102. K 421. Szőny, on a building site distributed at the upper end of the village.
Cornelian, light orange, translucent. Round, bevelled, an octagon is faceted in the middle on one side, while on the other a shape of an eight-pointed star. Polished, crackled on one side.
1,4 x 0,75 cm.
Unpublished.
It is probably of non-antique origin.

103. K 2036. Lh. Szőny.
Kalcedon, világoskék-sötétkék szabálytalan rétegű. Ovális, mindkét oldala lapos, éle rézsús, alsó pereme szabálytalanul lecsiszolva.
0,9 x 0,7 x 0,5 cm.
Publikálatlan.
104. K 130. Lh. Szőny, Bélapusza.
Kalcedon, tejszínű, áttetsző. Ovális, egyik oldala lapos, a másik domború.
0,6 x 0,5 x 0,3 cm.
Publikálatlan.
105. K 2028. Lh. Szőny.
Mohaachát (olivin), világoszöld-sötétzöld foltokkal. Egyik oldala erősen, a másik enyhén domború, oldalai élben találkoznak.
0,95 x 1,1 x 0,25 cm.
Publ.: Aranylétár 51/27.
106. K 2016. Lh. Szőny.
Gránát. Félhold alakú, egyik oldala erősen domború, a másik lapos, felülete fényezett.
1,1 x 0,6 x 0,35 cm
Publikálatlan.
107. 55.500.1. Lh.: Szőny.
Nicolo, világoskék sötétkék réteggel. Ovális, mindkét oldala lapos, éle egyenes, egy része letört, pereme rézsús. Fényezett.
1,4 x 1,25 cm.
Publikálatlan.
108. K. 418. Lh. Szőny, felső faluvégen kiosztott házhelyen lelték.
Üveg, fekete. Ovális, mindkét oldala lapos, az egyik fényes, a másik matt.
1,7 x 1,3 x 0,2 cm
Publ.: Aranylétár 54/71.
109. K 422. Lh. Szőny, felső faluvégen kiosztott háztelken.
Üveg, zöld, áttetsző. Téglatest formájú, mindkét oldala lapos, éle rézsús, hátoldalán vékony fehér réteg.
1,5 x 1,1 x 0,3 cm.
Publ.: Aranylétár 54/71.
110. K 423. Lh. Szőny, felső faluvégen kiosztott háztelken.
Üvegpaszta, vékony barna és fehér,
103. K 2036. Szőny.
Chalcedony, light blue–dark blue, anomalous layered. Oval, flat on both sides, its edge is bevelled, grinded on the lower border.
0,9 x 0,7 x 0,5 cm.
Unpublished.
104. K 130. Szőny, Bélapusza.
Chalcedony, milky colour, translucent. Oval, flat on one side, convex on the other.
0,6 x 0,5 x 0,3 cm.
Unpublished.
105. K 2028. Szőny.
Moss-agate, with light green-dark green blurs. Convex intensely on one side and slightly on the other, its sides meet at the edges.
0,95 x 1,1 x 0,25 cm.
Publ.: Aranylétár 51/27.
106. K 2016. Szőny.
Garnet, half-moon-shaped, intensely convex on one side, flat on the other. Polished for the surface.
1,1 x 0,6 x 0,35 cm.
Unpublished.
107. 55.500.1. Szőny.
Nicolo, light blue with a dark blue layer. Oval, flat on both sides, its edge is straight, its border is bevelled. Polished, a piece is broken.
1,4 x 1,25 cm.
Unpublished.
108. K. 418. Szőny, found on the building site distributed at the upper end of the village.
Glass, black. Oval, flat on both sides, polished for the one side, unpolished for the other.
1,7 x 1,3 x 0,2 cm.
Publ.: Aranylétár 54/71.
109. K 422. Szőny, on the building site distributed at the upper end of the village.
Glass, green, translucent. Rectangle-shaped, flat on both sides, its edge is bevelled, a thin white layer on the rear.
1,5 x 1,1 x 0,3 cm.
Publ.: Aranylétár 54/71.

- vastagabb sötétlila rétegű. Ovális, mindkét oldala lapos, éle rézsús, felülete rücskös.
1,7 x 1,55 x 0,5 cm.
Publ.: Aranylétár 54/70.
111. K 1926. Lh. Szőny.
Üvegpaszta, fekete. Kerek, előlapja domború, hátoldala lapos. Felülete rücskös, légbuborékos. Valószínűleg zseton.
1,5 x 0,6 cm.
Publikálatlan.
112. K 2019. Lh. Szőny.
Üveg, sötétlila. Csepp formájú, mindkét oldala lapos, éle rézsús.
2,4 x 1,1 x 0,25 cm.
Publikálatlan.
113. K 2027. Lh. Szőny.
Üveg, világoslila, áttetsző. Alja lapos, pereme fölfelé szélesedik, domború felső része csúcsosan végződik, felülete matt.
1,6 x 1 x 0,7 cm.
Publ.: Aranylétár 51/27.
114. K 2030. Lh. Szőny.
Kék, áttetsző üveg. Ovális, mindkét oldala domború, matt.
1,3 x 0,9 x 0,4 cm.
Publikálatlan.
115. K 2031. Lh. Szőny.
Üveg, halvány zöldessárga, átlátszó. Ovális, egyik oldala lapos, a másik domború, éle rézsús. Felülete matt, domború oldalán légbuborékok és kopásnyomok.
1,75 x 1,2 x 0,45 cm.
Publ.: Aranylétár 51/26.
116. K 2032. Lh. Szőny.
Üvegpaszta, világos kékeszöld, átlátszó. Rombusz formájú, mindkét oldala lapos, éle rézsús, felülete rücskös, szélén lepattozott.
1,65 x 1 x 0,3 cm.
Publ.: Aranylétár 51/26.
110. K 423. Szőny, on the building site distributed at the upper end of the village.
Glass paste, thin brown and white, thicker dark purple layered. Oval, flat on both sides, its edge is bevelled, rough for the surface.
1,7 x 1,55 x 0,5 cm.
Publ.: Aranylétár 54/70.
111. K 1926. Szőny.
Glass paste, black. Round, convex for the face, flat for the rear. Rough for the surface, with bubbles. Probably a token.
1,5 x 0,6 cm.
Unpublished.
112. K 2019. Szőny.
Glass, dark purple. Drop-shaped, flat on both sides, its edge is bevelled.
2,4 x 1,1 x 0,25 cm.
Unpublished.
113. K 2027. Szőny.
Glass, light purple, translucent. Flat for the bottom, its border is widening towards the top, its convex upper part is ending in, unpolished edge surface.
1,6 x 1 x 0,7 cm.
Publ.: Aranylétár 51/27.
114. K 2030. Szőny.
Blue, translucent glass. Oval, convex on both sides, unpolished.
1,3 x 0,9 x 0,4.
Unpublished.
115. K 2031. Szőny.
Glass, faint greenish yellow, translucent. Oval, flat on one side, convex on the other, bevelled for the edges. Unpolished surface, bubbles on the convex side and remains of wear.
1,75 x 1,2 x 0,45 cm.
Publ.: Aranylétár 51/26.
116. K 2032. Szőny.
Glass paste, light blueish green, translucent. Rhombus-shaped, flat on both sides, bevelled for the edges, rough surface, crackled on the border.
1,65 x 1 x 0,3 cm.
Publ.: Aranylétár 51/26.

117. K 2034. Lh. Szőny.
 Üveg, világoskék, áttetsző. Ovális, előlapja lapos, éle az előlap felé összetart, hátoldala egyenetlen.
 1,85 x 1,6 x 0,3 cm.
 Publ.: Aranyleltár 51/26.
118. K 2029. Lh. Szőny.
 Üveg, világoskék, átlátszó. Csepp formájú, egyik oldala lapos, a másik domború.
 1,2 x 0,75 x 0,3 cm.
 Publikálatlan.
119. K. 134. Lh. Szőny, Bélapusztá.
 Füstkvarc, átlátszó. Ovális, egyik oldala lapos, a másik domború, melyre apró téglánylapok vannak csiszolva.
 0,8 x 0,5 x 0,3 cm.
 Publikálatlan.
 Valószínűleg nem antik.
120. K. 2013. Lh. Szőny.
 Üveg, fehér és sötétkék rétegű. Ovális, mindkét oldala lapos, éle rézsűs. Porózus, egyenetlen felületén tömör, fényes réteg maradványai láthatók.
 1,2 x 1,25 x 0,4 cm.
 Publ.: Aranyleltár 51/22.
 Valószínűleg nem antik.
117. K 2034. Szőny.
 Glass, light blue, translucent. Oval, flat for the face, its edges converges towards the face, rough for the rear.
 1,85 x 1,6 x 0,3 cm.
 Publ.: Aranyleltár 51/26.
118. K 2029. Szőny.
 Glass, light blue, translucent. Drop-shaped, flat for one side, convex for the other.
 1,2 x 0,75 x 0,3 cm.
 Unpublished.
119. K. 134. Szőny, Bélapusztá.
 Smoky quartz, translucent. Oval, flat for one side, convex for the other in which tiny rectangles are grinded.
 0,8 x 0,5 x 0,3 cm.
 Unpublished.
 It is probably of non-antique origin.
120. K. 2013. Szőny.
 Glass, white and dark blue layered. Oval, flat on both sides, its edge is bevelled. Porous, remains of polished layers are seen on its rough surface.
 1,2 x 1,25 x 0,4 cm.
 Publ.: Aranyleltár 51/22.
 It is probably of non-antique origin.

Az 1940-es évek elején a *Dissertationes Pannonicae* sorozat II/24 köteteként előkészületben volt a pannoniai gemmák megjelentetése (K. v. Bartók: *Geschnittene Steine von Pannonien*). A megvalósítás sajnos csak a táblás kötet oldalainak kinyomtatásáig jutott el, a kéziratból pedig csak az ábrázolt gemmák listája maradt meg. Ma ezek a Nemzeti Múzeum Adattárában találhatóak. A Brigetióból származó darabok közül itt leírom azokat, melyek ma már nem találhatóak meg, és a leltárkönyvben sem sikerült nyomukra bukkanni, vagy más gyűjteményben találhatóak. Számolásukat a táblákon való elhelyezésük alapján adom meg, képeket azokról mellékelek, melyek reprodukcióra alkalmasak voltak.

1. V/35. Támla nélküli trónon ülő Iuppiter oldalról, mezítelen felső testéből, alsó testét köpeny fedi. Előrenyújtott kezében paterát tart, a másikban sceptrum, lábánál felé tekintő sas. Alapvonal.
1,5 x 1 cm
Órzesi helye: Naturhistorisches Museum, Wien, Inv. Nr. 19663.
2. IX/13. Szemből álló Minerva, sisakos fejét kinyújtott keze felé fordítja, melyben koszorút nyújtó Victoriát tart. Másik keze földre támasztott pajzsán nyugszik. Alapvonal.
1,6 x 1,1 cm
3. I/39. Dea Roma fegyverhalmon ül, előre nyújtott kezében Victoriát tart, a másik keze földre támasztott dárdáján nyugszik.
1,4 x 1,1 cm
4. VII/138. Támla nélküli trónon ülő Ceres oldalról, hosszú chitónban. Egyik kezében két kalászt tart, a másikkal trónjának sarkára támaszkodik, lábánál hangya. Alapvonal. Kettétört.
1,9 x 1,6 cm
Órzesi helye: Naturhistorisches Museum, Wien, Inv. Nr. 16759.

In the beginning of the 1940s the publication concerning the gemstones from Pannonia was in preparation as being involved in the volume II/24 of the series called *Dissertationes Pannonicae* (K. v. Bartók: *Geschnittene Steine von Pannonien*). The implementation has attained unfortunately only the printing of the pages belonged to the tabular volume and only the list of the depicted gems has remained from the manuscript. These ones can be found in the documentation department of the National Museum. From the pieces, which were found in Brigetio, I am going to describe those that are not found today and there have been no traces of them in the inventory as well, or to be found in other collections. Their number has been given on the basis of their location on the boards, and the pictures, which can be reproduced, have been appended.

1. V/35. Jupiter in profile sitting on a backed throne, his nude trunk front-wise, his lower body is covered by a cloak. In his stretched hand he holds a patera, in the other one a sceptre, at his legs an eagle looking at him. Groundline.
1,5 x 1 cm
Kept in the Naturhistorisches Museum, Wien, Inv. No. 19663.
2. IX/13. Minerva from front view, her helmeted head is turned towards her stretched arm in which she holds a Victory giving a wreath. Her other hand is resting on the shield leant against the ground. Groundline.
1,6 x 1,1 cm
3. I/39. Dea Roma sitting on pile of armory and holding a Victory in one stretched hand while his other hand is resting on his spear that is leant against the ground.
1,4 x 1,1 cm
4. VII/138. Ceres in profile sitting on a throne without a back wearing a long chiton. She holds out two ears of corn with one of her hands and with her

5. IX/40. Álló nőalak szemből, fejét előre-nyújtott keze felé fordítja, melyben valószínűleg kalász van, a másik kezével jogarát tartja. Feltehetően Ceres. Alapvonal. 0,95 x 0,65 cm
6. XIV/37. Trónoló Magna Mater, felső teste szemből, feje és lábai oldalra fordítva. Előrenyújtott kezében talán patera, a másikkal trónjára támasztott tympanont tart, fején corona muralis. Lábánál lépő oroszlán mellső teste jelenik meg. Alapvonal. 1,7 x 1,4 cm
7. XIV/33. Diana Ephesia egészen leegyszerűsített ábrázolása. Zárt alakjából mindkét oldalon kézfejek nyúlnak ki, fején egy függőleges és három vízszintes vonal jelzi a modius, a képmező felső részén egyik oldalon csillag, a másikon holdsarló. Alapvonal. 1,2 x 1 cm
8. X/61. Vadászó Amor oldalról, előre-nyújtott kezével az előtte nyulat üldöző kutyát biztatja. Alapvonal. 1,1 x 1,3 cm
9. VIII/15. Szemből álló Bonus Eventus, feje oldalra fordítva, kinyújtott kezében patera, a másikban kalász. Alapvonal. Porózus felületű nicolopaszta. 0,9 x 0,65 cm
10. VIII/29. Lépő Bonus Eventus oldalról, felemelt kezében gyümölcsös tál, a másikban kalász, válláról köpenye hullik alá. Alapvonal. 1,5 x 1,1 cm
11. XI/39. Botjára támaszkodó pásztor oldalról, hátán állatbőr köpenyvel, előtte fatörzsre ágaskodó kecske. Alapvonal. A pásztor feje fölött kis sérülés. 1,2 x 0,95 cm
12. I/14. Női portré oldalról, vállát tunica fedi. Hajviselete alapján késő antoninusi vagy kora severusi, gondos kivitelű munka. 0,7 x 0,5 cm
13. XI/36. Kecskék állnak egy fa mellett. Alapvonal. A gemma jobb fele hiányzik. 0,7 x 1 x 0,3 cm
- other hand she leans against the corner of her seat, at her legs an ant. Groundline. Broken in two pieces. 1,9 x 1,6 cm Kept in the Naturhistorisches Museum, Wien, Inv. No. 16759.
5. IX/40. A standing woman from front view, her head is turning towards her stretched arm, in which there might be an ear of corn, and she holds her sceptre in her other hand. She is possibly Ceres. Groundline. 0,95 x 0,65 cm.
6. XIV/37. Magna Mater sitting on a throne, her upper body from front view, her head and legs are turned to the side. In her stretched arm there might be a patera, while with the other she holds a tympanon, which is leant against her throne, on her head a corona muralis. At her feet the fore-body of a lion appears. Groundline. 1,7 x 1,4 cm.
7. XIV/33. A simplified depiction of Diana Ephesia. From her closed figure hands are stretching out, on her head one vertical and three diagonal lines show the modius, on the top part of the depiction there is a star on one side, while on the other there is a horned moon. Groundline. 1,2 x 1 cm
8. X/61. Hunting Amor in profile, with his stretched hands he is encouraging the dog chasing a hare in front of him. Groundline. 1,1 x 1,3 cm
9. VIII/15. Bonus Eventus from front view, her head is turned to the side. A patera is in the stretched hand, an ear of corn in the other. Groundline. Nicolo paste with porouse surface. 0,9 x 0,65 cm
10. VIII/29. Bonus Eventus in profile, in the risen hand there is a bowl full with fruit, an ear of corn in the other, his cloak is falling from her shoulders. Groundline. 1,5 x 1,1 cm

- Órzesi helye: Kunsthistorisches Museum, Wien, Inv. Nr. 2596.
Publ.: *Wien* III. Nr. 1868.
14. XI/56. Vastag törzsű fa tövében heverő szarvas oldalról, fejét a fa fölé hajló ága felé fordítja. Alapvonal.
1 x 1cm
15. II/98. Két összefogott kézből két bőségszaru emelkedik ki - az egyik erősen sérült -, közöttük kantharos, melyből két kalász és közte egy mákfej ágazik ki.
1,5 x 1,25 cm
A típushoz vö.: *Britain* Nr. 401, *Carnuntum* Nr. 880-881, *Kassay* Nr. 130.
16. IV/91. Három csillag egymás fölött, babérokoszorúval körülveve.
Alapvonal.
1,2 x 1 cm
Órzesi helye: Naturhistorisches Museum, Wien, Inv. Nr. 16760.
17. XIII/119. Maszk-állat kombináció, részletei igen homályosak. A kakas-lábon álló alak testét valószínűleg maszk és kos-fej alkotják, melyből hátul bőségszaru emelkedik ki. A testből kinövő lófej szájában caduceust tart.
Alapvonal.
1,4 x 1 cm
18. *Wien* III. 2172. Arany gyűrűbe foglalt karneol, rajta ☩-monogram.
11. XI/39. A shepherd leaning against his crook, on his back there is a cloak of animal skin, in front of him there is a goat rearing against a trunk. Groundline. A little damaged part above the shepherd's head. 1,2 x 0,95 cm
12. I/14. A woman's portrait in profile, her shoulders are covered with a tunic. On the basis of her hair-do, it is a carefully engraved work from the late Antonin or from the early Severian period.
0,7 x 0,5 cm
13. XI/36. Goats are standing beneath a tree. Groundline. Left half of the gem remaind.
0,7 x 1 x 0,3 cm
Kept in the Kunsthistorisches Museum, Wien, Inv. No. 2596.
Publ.: *Wien* III. No. 1868.
14. XI/56. A deer in profile lying at the foot of a thick-trunked tree, turning its head towards the branch of the tree bending above the deer. Groundline.
1 x 1 cm
15. II/98. Two cornucopiae are rising from clasped right hands - one of them is intensely damaged -, a kantharos between them, from which two ears of corn branch out and a poppy-head.
1,5 x 1,25 cm
For the type comp.: *Britain* No. 401, *Carnuntum* Nos 880-881, *Kassay* No. 130.
16. IV/91. Three stars one about others mounting in a laurel wreath. Groundline.
1,2 x 1 cm
Kept in the Naturhistorisches Museum, Wien, Inv. No. 16760.
17. XIII/119. Mask-animal combination, its details are quite indistinct. The body of the figure, which is standing on the legs of a cock, is probably made of a mask and a head of a ram, from which a cornucopia is rising out. The head of a horse, coming from the body, holds a caduceus in its mouth. Groundline.
1,4 x 1 cm
18. *Wien* III. No. 2172. Carnoline mounted in a gold ring with ☩-monogram.

Gyűrűk

Arany: Nr. 49, 74, 85-88, App. 18.
Ezüst: Nr. 75-76.
Bronz: Nr. 20, 22, 40, 77-83, 89-91.
Üveg: Nr. 92.
Gagát: Nr. 84.

Rings

Gold: Nos 49, 74, 85-88, App. 18.
Silver: Nos 75-76.
Bronze: Nos 20, 22, 40, 77-83, 89-91.
Glass: No. 92.
Jet: No. 84.

Konkordancia - Concordance

Lt.sz.	Kat.sz.	Lt.sz.	Kat.sz.	Lt.sz.	Kat.sz.	Lt.sz.	Kat.sz.	Lt.sz.	Kat.sz.
130	104	423	110	1968	73	1994	31	2021	95
131	63	630.a	87	1969	71	1995	34	2022	96
132	68	633	89	1971	25	1996	29	2023	97
133	72	740.c	40	1972	1	1997	14	2024	98
134	119	773	84	1973	2	1998	32	2025	99
135	12	785.b	82b	1974	59	1999	33	2027	113
136	62	837	88	1975	60	2000	41	2028	105
137	39	841	85	1976	36	2001	23	2029	118
138	50	870.c	92	1977	24	2002	37	2030	114
168	43	918.b	75	1978	10	2003	28	2031	115
378	80	927.c	83	1979	11	2004	38	2032	116
379	77	1408	81	1980	7	2005	48	2034	117
382	22	1409	90	1981	53	2006	64	2036	103
383	20	1421	82a	1982	61	2007	47	2150	74
384	91	1428/2(?)	4	1983	46	2008	15	2167	76
412	21	1429	78	1984	51	2009	35	2171	65
413	55	1430	79	1985	57	2010	30	2174	93
414	5	1590(?)	56	1986	52	2011	16	55.500.1.	107
415	18	1865	26	1987	6	2012	17	72.104.1.	49
416	42	1926	111	1988	8	2013	120	72.104.2.	67
417	58	1949	100	1989	9	?	44	81.171.5.	86
418	108	1951	101	1990	13	2014	54		
419	94	1965	69	1991	19	2015	45		
421	102	1966	70	1992	3	2016	106		
422	109	1967	66	1993	27	2019	112		

1

2

3

4

5

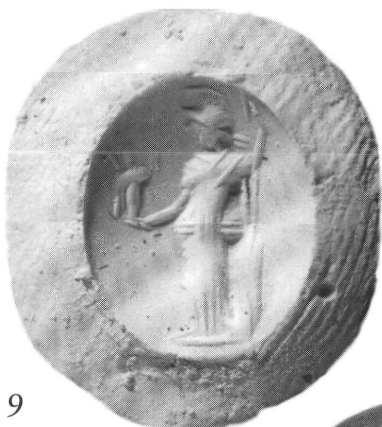
6

7

8

9

10

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

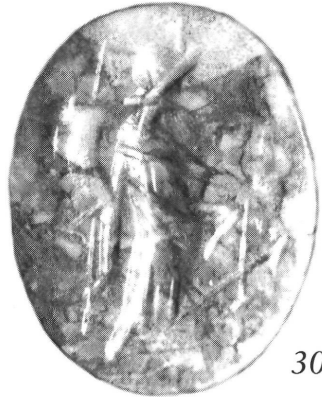
27

28

29

30

31

32

34

35

36

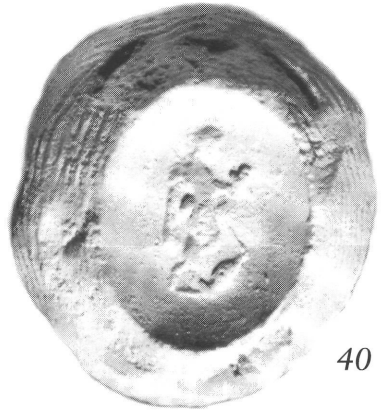
37

38

39

40

41

42

43

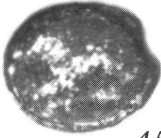
46

44

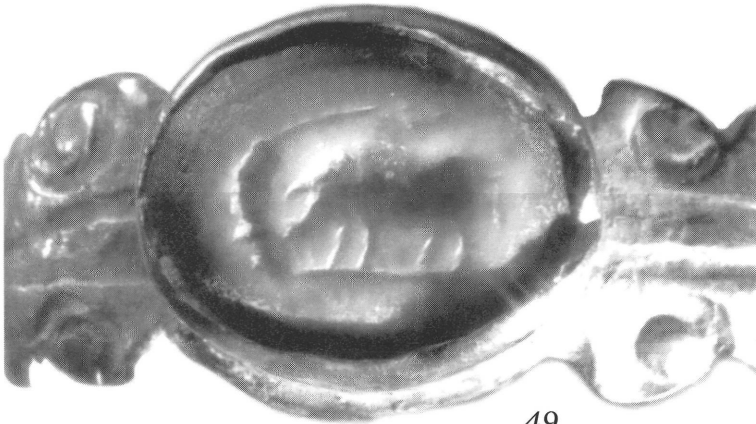
47

45

48

49

50

51

52

53

54

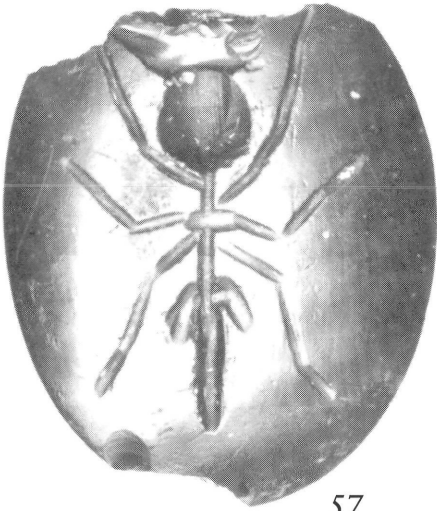
55

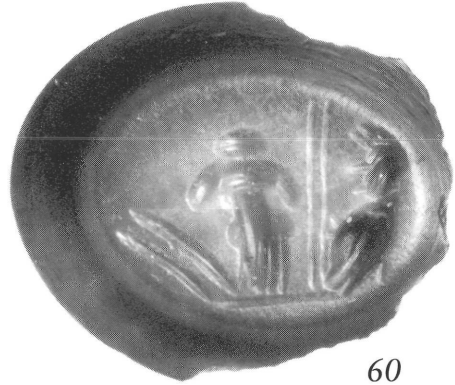
56

59

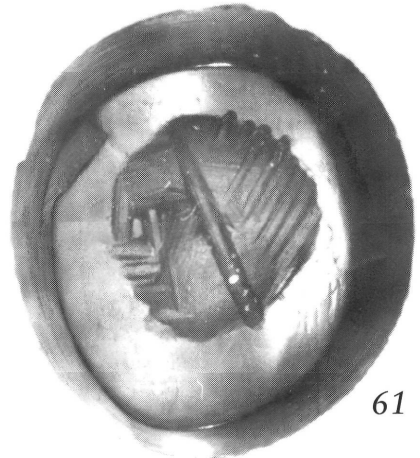
57

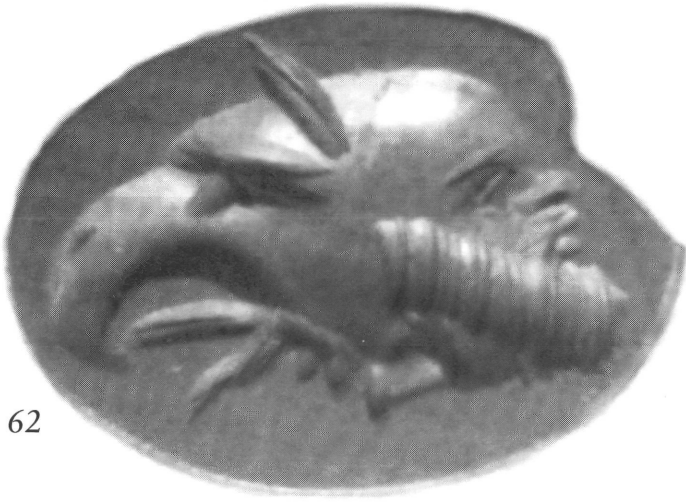
60

58

61

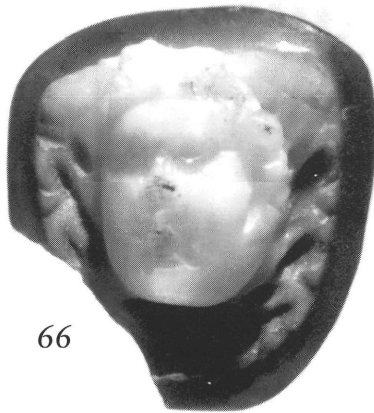
62

64

65

66

79

67

68

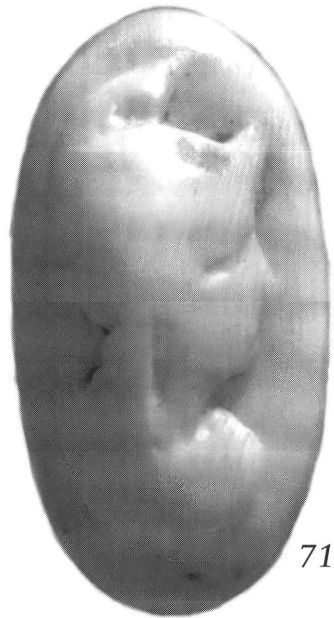
80

69

70

71

72

73

74

75

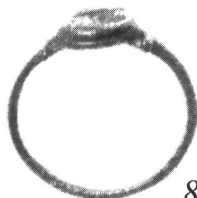
77

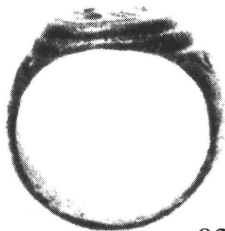
78

80

81

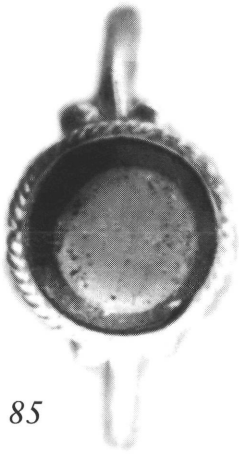
82a

84

82

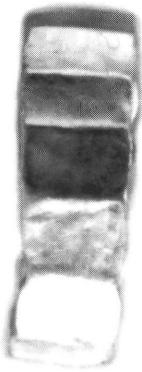
85

86

87

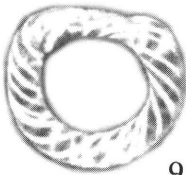
88

90

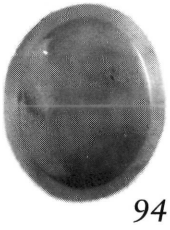
91

92

93

94

95

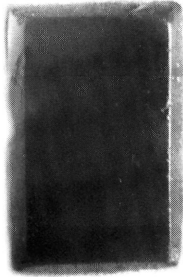
96

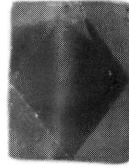
97

98

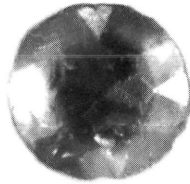
99

100

101

102

103

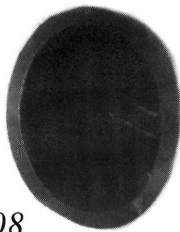
104

105

106

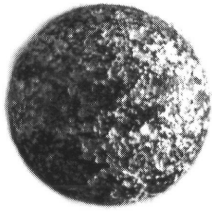
108

109

110

111

112

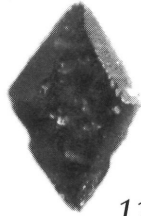
113

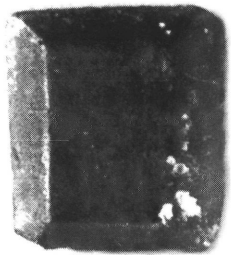
114

115

116

117

118

119

120

App. 2

App. 6

App. 7

App. 8

App. 11

App. 12

App. 14

App. 15

App. 16

App. 17

Tartalom - Contents

I. Bevezetés - Introduction	3
<i>Brigetto</i>	
<i>Brigetto</i>	3
<i>Gemmaleletek</i>	
<i>Gem Finds</i>	6
<i>Ábrázolások és értelmezésük</i>	
<i>Motifs and their Meanings</i>	9
<i>Műhely-kérdés</i>	
<i>The Question of Workshops</i>	17
<i>Kőfajták és gyűrűk</i>	
<i>Stonetypes and Rings</i>	24
<i>Jegyzetek</i>	
<i>Annotations</i>	27
<i>Irodalom</i>	
<i>Literature</i>	30
II. Katalógus - Catalogue	35
<i>Intagliók</i>	
<i>Intaglios</i>	35
<i>Kameók</i>	
<i>Cameos</i>	52
<i>Újkori kameók</i>	
<i>Modern Cameos</i>	54
<i>Gyűrűk ékkő nélkül, saját anyagukba vésett ábrázolásokkal</i>	
<i>Rings without gems and with depictions engraved in their own material</i>	55
<i>Gyűrűk és kövek ábrázolás nélkül</i>	
<i>Rings and stones without depiction</i>	58
<i>Függelék</i>	
<i>Appendix</i>	64
<i>Gyűrűk</i>	
<i>Rings</i>	67
Konkordancia - Concordance	67
Táblák	69

